

TIE YKSITYISEKSI PERHEPÄIVÄHOITAJAKSI

Piritta Karppelin

Opinnäytetyö, syksy 2012

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak Länsi, Pori

Sosiaalialan koulutusohjelma

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointi

Sosionomi (ylempi AMK)

TIIVISTELMÄ

Karppelin, Piritta. Tie yksityiseksi perhepäivähoitajaksi. Diak Länsi, Pori, Syksy 2012, 105s., 4 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Lasten nuorten ja perheiden hyvinvointi, sosionomi (ylempi AMK)

Tämä opinnäytetyö on tutkimus, jonka tarkoituksena on tuottaa yksityisten perhepäivähoitajien kokemuksiin pohjautuvaa tietoa yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtymisestä, yritystoiminnan käynnistämisestä ja prosessiin liittyvistä tuen tarpeista. Tutkimustiedon tarkoituksena on auttaa yksityisen perhepäivähoidon valvonnasta vastaavia työntekijöitä ymmärtämään paremmin yksityisten perhepäivähoitajien kokemuksia prosessista ja sitä kautta kehittämään yksityisen perhepäivähoidon valvontaan sisältyvää ohjaustoimintaa.

Tutkimuksen lähestymistapa on laadullinen ja aineistonkeruumenetelminä käytettiin fokus-ryhmähaastattelua ja kyselyä. Tutkimusaineisto kerättiin Nokialla vuosien 2011 ja 2012 aikana aloittaneilta yksityisiltä perhepäivähoitajilta. Ryhmähaastatteluun osallistui kolme yksityistä perhepäivähoitajaa ja kyselyyn vastasi yksi yksityinen perhepäivähoitaja. Ryhmähaastattelu toteutettiin teemahaastatteluna, jonka teemat rakentuivat hyvinvointialan yrityksen perustamiseen liittyvistä vaiheista. Haastatteluaineisto litteroitiin ja analysoitiin sisällönanalyysillä.

Tutkimustulosten pohjalta voidaan todeta, että tutkimukseen osallistuneet yksityiset perhepäivähoitajat pitivät yrityksen perustamisvaiheessa tärkeimpänä oman perheen ja läheisten sekä toisten, jo alalla toimivien, yksityisten perhepäivähoitajien tukea. Oman kaupungin varhaiskasvatuspalveluverkostolta yksityiset perhepäivähoitajat toivoivat tiivistä yhteistyötä erityisesti koulutusten, tiedotuksen ja yhteisten tilaisuuksien osalta. Yksityiset perhepäivähoitajat kokivat jäävänsä varhaiskasvatuspalveluverkostosta ulkopuolelle.

Kehittämistarpeet liittyivät yrityksen perustamisvaiheeseen ja yksityisten perhepäivähoitajien työssä jaksamiseen. Yksityistä perhepäivähoitoa koskevaa informaatiota tulisi lisätä kunnan verkkosivuilla. Yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtyvien tueksi tulisi suunnitella mentorointijärjestelmä, jonka avulla jokainen yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtyvä voisi saada apua jo alalla toimivilta yksityisiltä perhepäivähoitajilta. Lisäksi yksityiset perhepäivähoitajat tarvitsevat ammatillista vertaistukea työssä jaksamisensa tukemiseksi.

Asiasanat: hyvinvointiala, perhepäivähoito, varhaiskasvatus, yrittäjyys

ABSTRACT

Karppelin, Piritta. Becoming a private family day carer. 105p., 4 appendices.
Language: Finnish. Pori, Autumn 2012.
Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services.
Degree: Master of Social Services

This thesis is a research, which is intended to produce experience-based information about becoming a private family day carer, starting a business and process-related support needs. The purpose of the research is to help the employees who control the private family day care to better understand private family day carers experiences of the process and so develop the guidance that is part of the private family day care control.

The research is qualitative and the research material was collected by focus-group interview and questionnaire. The research material was collected from the family day carers who started their business during 2011 and 2012 at Nokia. Three private family day carers participated on the group interview and one private family day carer answered the questionnaire. The group interview was implement by theme interview and the themes based on setting up a well-being business. The interviews were transcribed and analyzed by using content analysis.

Based on the results it can be concluded that the private family day carers who participated in the study think that the most important support on start-up stage is the one you get from your family and loved ones and the other private family day carers who already are working in the field. From the early childhood education network of their own town the private family day carers are hoping for close cooperation, in particular training, information and joint events for. The private family day carers felt of being left outside the early childhood education network.

Development needs related to business strat-up phase and the private family day carers being at work. There is a need to increased information on the city website about private family day care. There should be developed a mentoring system so that new private family day carers could get support from the private family day carers who already works on a field. The private family day carers need also the opportunities to get a professional peer support for coping at work.

Key words: Welfare sector, family day care, early childhood education, entrepreneurship

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 PERHEPÄIVÄHOITO	6
2.1 Perhepäivähoidon historia Suomessa	7
2.2 Perhepäivähoitajan työnkuva ja ammatilliset vaatimukset	9
2.3 Yksityinen ja kunnallinen perhepäivähoito	11
3 PERHEPÄIVÄHOIDON KEHITTÄMISTOIMINTA 2000-LUVULLA	14
3.1 Yksityiseen perhepäivähoitoon liittyvät kehittämistarpeet Nokialla.....	18
3.2 Tutkimuskysymykset.....	21
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	22
4.1 Tutkimuksen lähestymistapa ja aineistonkeruumenetelmät	22
4.2 Reflektio teemahaastattelun muotona	24
4.3 Kohderyhmä ja aineiston hankinta	25
4.4 Aineiston purku ja analysointi.....	28
5 YKSITYINEN PERHEPÄIVÄHOITAJA HYVINVOINTIALAN YRITTÄJÄNÄ	31
5.1 Päätös ryhtyä yksityiseksi perhepäivähoitajaksi	32
5.2 Liikeidea	36
5.3 Palvelun tuotteistaminen	37
5.4 Talouden suunnittelu	43
5.5 Yksityisen perhepäivähoitajan verotus ja vakuutukset	47
5.6 Toimintaympäristön kartoitus	49
5.7 Yksityisen perhepäivähoidon valvonta ja siihen sisältyvä ohjausprosessi.....	52
5.8 Yksityisten perhepäivähoitajien kokemuksia saamastaan tuesta ja tuen tarpeista	56
5.9 Asiakkaiden hankinta ja palvelun markkinointi	60
5.10 Asiakassuhteen luominen ja toiminnan käynnistyminen	65
5.11 Yksityinen perhepäivähoitaja osana verkostoa	69
5.12 Yksityisten perhepäivähoitajien ammatillisen tuen tarve	73
6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	78
7 LUOTETTAVUUDEN JA EETTISYYDEN TARKASTELUA	82
LÄHTEET	87
LIITTEET	92

1 JOHDANTO

Kunnallinen ja yksityinen perhepäivähoito rinnastetaan palvelujen samankaltaisuuden takia usein yhteen ja unohdetaan, että yksityinen perhepäivähoitaja toimii päivähoitoalalla yrittäjänä. Yrittäjyys tuo yksityiselle perhepäivähoitajalle omat haasteensa, joita yksityiseksi perhepäivähoitajaksi aikovan on hyvä harkita ennen alalle ryhtymistä. Yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtyminen on prosessina hyvin erilainen kuin kunnallisena perhepäivähoitajana aloittaminen. Yksityisellä perhepäivähoitajalla prosessi alkaa päätöksillä ryhtyä perhepäivähoitajaksi ja yrittäjäksi. Kunnallinen perhepäivähoitaja aloittaa työsuhteessa työskentelyn omassa kodissaan, mutta yksityinen perhepäivähoitaja joutuu aloittamaan kodissaan yritystoiminnan, joka tuo mukanaan monenlaisia yrittäjyyteen liittyviä vastuita ja velvollisuuksia. Yritystoiminnan aloittaminen on prosessi, joka vaatii monien tahojen kanssa tehtävää yhteistyötä, asioiden selvittämistä, ilmoitusten tekemisiä sekä palvelun markkinoimista ja myymistä.

Tämä opinnäytetyötutkimus tarkastelee yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtymistä hyvinvointialan yrittäjyyden näkökulmasta, mikä tuo hyvin esiin ne vaiheet, joita yritystoiminnan käynnistämiseen sisältyy. Tutkimus keskittyy tuomaan esiin yksityisten perhepäivähoitajien kokemuksia yritystoiminnan aloittamisesta sekä ajatuksia siitä, minkälaista tukea yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtyvät tarvitsevat prosessin aikana eri tahoilta. Lisäksi työssä esitellään kehittämis ehdotuksia, joilla voitaisiin tukea yksityisten perhepäivähoitajien työssä jaksamista.

2 PERHEPÄIVÄHOITO

Päivähoitolaissa perhepäivähoidolla tarkoitetaan lastenhoitoa yksityiskodissa tai muussa kodinomaisessa paikassa, jota kutsutaan perhepäiväkodiksi (Laki lasten päivähoidosta 1973 ja lain muutos 1990). Perhepäivähoito on päiväkotitoiminnan jälkeen yleisin päivähoitomuoto Suomessa. Oppimis- ja kasvuympäristönä perhepäiväkoti poikkeaa huomattavasti päiväkotimiljööstä, koska perhepäivähoitopaikkana toimii koti. Perhepäivähoito on suosittua varsinkin alle 3-vuotiaiden lasten päivähoitomuotona, mutta myös alle kouluikäisiä lapsia hoidetaan perhepäivähoidossa. Perhepäivähoidossa suurin osa toiminta-ajasta käytetään lasten perushoittoon, mikä on keskeinen tekijä lapsen hyvinvoinnin ja terveyden ylläpitämisessä. Perhepäivähoidon kasvatustoiminta muistuttaa pitkälti lapsen kotona tapahtuvaa hoitoa ja kasvatusta luoden näin luonnolliset puitteet lapsen kehitykselle. Perhepäivähoito sisältää päivähoidon tavoin ohjattua toimintaa ja tuokioita, vapaata leikkiä sekä pieniä kotiaskareita, joihin lapsi voi kotiympäristössä osallistua. Perhepäivähoitoa voidaan sopimuksen mukaan täydentää esimerkiksi ulkopuolisella kerhotoiminnalla tai esiopetukseen osallistumisella. (Hoitopaikka.net.)

Perhepäivähoitoa tarjotaan kunnallisena ja yksityisenä perhepäivähoitona. Perhepäivähoidon muodoista yleisin on hoitajan kotona tapahtuva perhepäivähoito. Muita perhepäivähoidon muotoja ovat kolmiperhehoito, muu lapsen kotona tapahtuva hoito ja ryhmäperhepäivähoito. Kolmiperhepäivähoidossa kunnan palkkaama perhepäivähoitaja hoitaa vuoroviikoin tai muuten sovittuina aikoina eri kodeissa enintään neljän lapsen ryhmää, joka koostuu 2-4 perheen lapsista. Muu lapsen kotona tapahtuva hoito eroaa kolmiperhehoidosta siten, että hoitoa tarjotaan vain yhden perheen vähintään kolmelle alle kouluikäiselle lapselle heidän omassa kodissaan. (Parrila 2002, 28.) Ryhmäperhepäivähoidolla tarkoitetaan ryhmäperhepäiväkodissa tapahtuvaa hoitoa, jossa kaksi hoitajaa hoitaa enintään kahdeksaa lasta ja näiden lisäksi enintään kahta esiopetuksessa olevaa, tai koulunkäynnin aloittanutta lasta. Ryhmäperhepäiväkodissa kolme hoitajaa voi hoitaa enimmillään 12 kokopäiväistä lasta ja kolmea osapäivälasta. Kolmen hoitajan ryhmäperhepäiväkodissa vähintään yhdellä hoitajalla on oltava ammatillinen pätevyys päiväkodin hoito- ja kasvatustehtäviin. (Asetus lasten päivähoidosta 1990.)

2.1 Perhepäivähoidon historia Suomessa

Perhepäivähoitoa pidetään vanhimpana päivähoitomuotona. Sen historiasta on tunnistettavissa vastakkainasettelu, jonka mukaan perhepäivähoito kytkeytyi ylemmän yhteiskuntaluokan mahdollisuuteen luovuttaa lastenhoito muille äideille tai vaihtoehtoisesti alempien yhteiskuntaluokkien taloudelliseen pakeroon vapauttaa äiti palkkatyöhön ja luovuttaa lastenhoito muille. Riippumatta eri yhteiskuntaluokkien syistä ja pakotteista luovuttaa lastenhoito muille kuin lapsen äidille tai isälle, edustaa perhepäivähoidon historia perhepäivähoidon varhaisinta ilmentymää järjestää lastenhoito kodinomaisessa ympäristössä. (Parrila 2002, 25.)

Suomessa perhepäivähoito on alkujuuriltaan keskiluokkaista, itse järjestettyä lastenhoitoa. Se on syntynyt tilanteisiin, joissa äidin työssäkäynnin ajaksi on täytynyt järjestää lastenhoito, mutta vanhemmilla ei ole ollut varaa palkata hoitajaa kotiin eikä tarjolla ei ole ollut sukulaisten apua tai yhteiskunnan tarjoamaa lastenhoitopalvelua. Hoito on järjestetty viemällä lapsi esimerkiksi naapurin hoidettavaksi, jossa kotona oleva äiti on suostunut ottamaan hoidettavakseen vieraan lapsen. Kuten muissakin maissa, myös Suomessa perhepäivähoito toimi pitkään valvomattomana ja epävirallisena hoitomuotona. Naisten työssäkäynnin lisääntyminen ja vastaavasti kunnan tarjoamien hoitopaikkojen hidas lisääntyminen kasvattivat yksityistä perhepäivähoitoa hyvin laajaksi. Hoitopaikkapulan vuoksi perheillä ei ollut aina mahdollisuuksia kilpailuttaa hoitajia eikä varmistua perhepäivähoidon laadusta, sillä kunnan valvonta ei vielä ulottunut perhepäivähoitoon. (Parrila 2002, 25.)

Perhepäivähoito mainittiin ensimmäistä kertaa uutena päivähoitomuotona vuoden 1951 komiteamietinnössä, jossa todettiin muun muassa, että perhepäivähoidossa on ilmennyt epäkohtia, joiden vuoksi viranomaisten tulisi määritellä perhepäivähoitokodille kriteerit. Samalla perhepäivähoito ehdotettiin otettavaksi lastensuojelulain piiriin ja sitä kautta viranomaisten valvontaan. Vuoden 1936 lastensuojelulaki ei antanut riittäviä mahdollisuuksia toiminnan kontrolloimiseen. Vuoden 1966 lastensuojelukomiteassa todettiin kontrollin riittämättömyys ja komitean ehdotuksesta lastensuojelulakiin tehtiin vuonna 1968 muutos, joka mahdollisti perhepäivähoidon rinnastamisen kasvattilapsen hoitoon ja sitä koskeviin säädöksiin. (Parrila 2002, 26.)

Mannerheimin lastensuojeluliitolla (myöhemmin lyhenne MLL) on ollut Suomessa keskeinen rooli perhepäivähoidon kehittymiselle ennen päivähoitolain asettamista. MLL järjesti vuonna 1964 ensimmäiset perhepäivähoidon neuvottelupäivät ja aloitti Helsingissä vuonna 1966 ohjatun perhepäivähoidon kokeilun. Vuonna 1966 käynnistettiin Kotkassa Suomen ensimmäinen kunnallinen perhepäivähoitotoiminta. MLL julkaisi vuonna 1970 Perhepäivähoito –nimisen kirjan, joka oli suunnattu kunnille perhepäivähoidon organisoinnin ja perhepäivähoitajien koulutuksen ohjemateriaaliksi. Vuonna 1972 MLL julkaisi asiantuntijoiden laatiman malliohjesäännön, jossa esitettiin, että sosiaalilautakunta vastaisi perhepäivähoidon yleishallinnosta eli vastaisi hoitomaksuista, laatisi ehdotukset hoitajien palkoista ja huolehtisi perhepäivähoitajien koulutuksesta. Perhepäivähoidon ohjaajan työtehtäviksi ehdotettiin perhepäiväkotien hankintaa ja valvontaa sekä hoitosopimusten tekemistä. (Parrila 2002, 26.)

Perhepäivähoidon ohjauksen lisääminen lisäsi vanhempien myönteistä suhtautumista perhepäivähoitoa kohtaan ja mahdollisti perhepäivähoidon kehittymisen laitoshoitopaikkojen rinnalla yhtenä varteenotettavana päivähoitomuotona. Kuten nykypäivänäkin, myös tuolloin perhepäivähoidon eduiksi katsottiin hoidon kodinomaisuus, joustavuus ja lapsen yksilöllisiä tarpeita kunnioittava hoito. Perhepäivähoidon ohjaajien vakansseissa toimi kunnissa erilaisia sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia, kuten opettajia, sosiaalikasvattajia, lasten- ja kodinhoitajia ja sairaanhoitajia, jotka hoitivat ohjaajan tehtäviä usein oheistehtävänä muun työn rinnalla. Sosiaalihallitus sai vuonna 1971 yleiskirjeessä ensimmäisen viranomaisohjeen ohjatusta perhepäivähoidosta. Kirjeessä ilmaistiin perhepäivähoidon yleistymisen laitospalveluja täydentäväksi hoitomuodoksi ja todettiin lainsäädännön olevan puutteellinen perhepäivähoidon osalta. Tavoitteeksi asetettiin perhepäivähoidon järjestäminen työsuhteisena ja kehoitettiin kuntia tehostamaan perhepäivähoidon valvontaa, organisointia ja hoitajien koulutusta. Ennen vuoden 1973 päivähoitolakia perhepäivähoito oli hallinnollisesti hyvin hajanainen. Päivähoitolain myötä se lopulta rinnastettiin hoitomaksujen ja valvonnan osalta julkiseksi ja tasavertaiseksi päivähoitomuodoksi päiväkotitoiminnan kanssa. (Parrila 2002, 26-27.)

2.2 Perhepäivähoitajan työnkuva ja ammatilliset vaatimukset

Perhepäivähoitajien kelpoisuusehtoja ei ole säädetty laissa ja siksi perhepäivähoitajien koulutustausta on edelleen hyvin kirjava. Ennen perhepäivähoitajan ammattitutkintoon johtavaa koulutusta, joka alkoi vuonna 2000, ainoa perhepäivähoitajan työhön valmentava koulutus oli niin sanottu perhepäivähoitajakurssi, jota järjestivät muun muassa kansanopistot ja sosiaalialan oppilaitokset. Perhepäivähoitajan kurssin laajuus oli tuolloin 150-250 tuntia ja kurssien sisällöt vaihtelivat suuresti. Vasta vuonna 2000 opetushallitus laati yhtenäiset perusteet perhepäivähoitajien ammattitutkinnolle. Perhepäivähoitajien ammattitutkintoon valmistava koulutus on näyttötutkinto, jota järjestävät eri puolilla Suomea sosiaalialan oppilaitokset. (Alho-Kivi & Myöhänen 2004, 30.)

Perhepäivähoitajan ammattitutkinnon perusteet (2006) pitää sisällään kuvauksen perhepäivähoitajan työstä. Ammattialan kuvauksen mukaan perhepäivähoitajan ammattitutkinnon suorittaneen työ on osa julkista tai yksityistä varhaiskasvatusalan toimintaa. Perhepäivähoitajan työ on vastuullista lasten varhaiskasvatusta, jota toteutetaan kasvatuskumppanuudessa lasten ja perheiden kanssa. Perhepäivähoidossa tärkeintä on lapsen ja hoitajan välinen yhteistyö, mutta näiden lisäksi työssä keskeistä on myös yhteistyö vanhempien ja hoitajan sekä hoitajan ja perhepäivähoidon ohjaajan ja muiden kasvatusalan ammattilaisten välillä. Perhepäivähoitajan ammattitutkinnon suorittaneen henkilön ammattitaito pitää sisällään tietoa varhaiskasvatuksen tukemisesta, sekä lapsen hoidosta ja huolenpidosta. Lisäksi siihen sisältyy tietämys erilaisista kulttuureista sekä kasvatukseen ja hoitoon liittyvästä palvelujärjestelmästä ja erilaisista tukitoimista. Perhepäivähoitajan tehtävänä on toimia yksilöllisesti lapsen kasvattajana kaikissa arjen tilanteissa. Hoitaja ohjaa lapsen kasvua ja kehitystä leikin ja toiminnan avulla huomioiden lapsen iän ja kehitystason. Hoitaja tarjoaa lapselle hoivaa ja huolenpitoa sekä huolehtii lapsen tarvitsemasta levosta, liikunnasta ja päivärhythmistä. Kasvatuskumppanuuden mukaisesti perhepäivähoitaja tukee vanhempia heidän kasvatustehtävässään ja ohjaa heitä tarvittaessa erilaisten palvelujen piiriin.

Perhepäivähoitajan työnkuvaa tarkastellessa on todettava, että perhepäivähoitajan ammatilliset vaatimukset ovat hyvin moninaiset. Hoitajan täytyy tuntea varhaiskasvatukseen liittyvät palvelujärjestelmät ja tukitoimet, jotta kykenee tarvittaessa oh-

jaamaan vanhempia oikeiden palvelujen piiriin. Perhepäivähoitajalla täytyy olla hyvät yhteistyötaidot, jotta hän kykenee rakentamaan toimivan kasvatuskumppanuuden vanhempien kanssa ja toimimaan yhteistyössä eri tahojen kanssa. Hoitolasten monipuolisesta ravinnosta huolehtiminen edellyttää hoitajalta riittävää ravinto-opillista tietämystä ja hygieniosaamista. Näiden lisäksi hoitajalla on tärkeää olla riittävät pedagogiset taidot, jotta hän osaa tukea lapsen oppimista arjen eri tilanteissa ja järjestää lapsille yksilöllisten tavoitteiden mukaista toimintaa. (Parrila 2002, 32.)

Sekä kunnalliset että yksityiset perhepäivähoitajat kuuluvat kunnallisen valvonnan piiriin, mikä tarkoittaa muun muassa sitä, että perhepäivähoidon ohjauksesta vastaava työntekijä kartoittaa perhepäivähoitajaksi aikovan henkilön valmiudet toimia perhepäivähoitajan työssä ennen toiminnan aloitusta. Perhepäivähoitajaksi aikovalta henkilöltä edellytetään monessa suhteessa jopa monipuolisempia valmiuksia työssä menestymiseksi kuin esimerkiksi päiväkodissa työskentelevältä henkilöltä, koska perhepäivähoitaja joutuu selviytymään kaikissa arjen tilanteissa yksin. Työväen Sivistysliiton vuonna 1986 julkaisemassa kirjassa *Ammattini: Perhepäivähoitaja* listataan sosiaalhallituksen määräykseen pohjautuva lista ominaisuuksista, joita perhepäivähoitajalta vaaditaan. Tämän listauksen mukaan perhepäivähoitajan on oltava fyysisesti ja psyykkisesti terve ja hänen perhetilanteensa on oltava joustava. Hoitajalla on oltava kykyä toimia monenlaisissa rooleissa, kuten työntekijän, yksilön, äidin ja puolison roolissa. Perhepäivähoitajan on kyettävä kohtaamaan lasten, vanhempien ja arkitilanteiden asettamat haasteet ilman työyhteisön tarjoamaa tukea niin illoisina kuin alavireisinäkin päivinä. Perhepäivähoitajan on oltava kasvatustietoinen ja hänellä tulee olla riittävästi tietoa lapsen kehityksestä, fyysiseen kuntoon ja terveyteen sekä mielenterveyteen vaikuttavista asioista. Hänen tulee olla rauhallinen, tasapainoinen, yhteistyökykyinen ja ihmissuhdetaitoinen. Hoitajalla on oltava hyvä itseluottamus sekä halua, energiaa ja herkkyyttä oivaltaa lasten tarpeet. Arjen hallinta edellyttää perhepäivähoitajalta hyvää suunnittelukykyä ja kotitaloustyötaitoja, jotta arjen askareet sujuvat kasvatustyön ohella mutkattomasti. (Työväen sivistysliitto 1986, 23.)

Henkilökohtaisten ominaisuuksien lisäksi perhepäivähoitajan työ edellyttää paljon myös perhesuhteilta, sillä perhepäivähoitajan työ on kiinteä osa koko perheen arkea. Perhe joutuu huomioimaan hoidossa olevien lasten aikataulut, keskinäiset suhteet ja

erityispiirteet. Perhe joutuu kodin ja tavaroiden lisäksi jakamaan hoitolasten kanssa myös perheen äidin, mikä voi olla haastavaa varsinkin perheen pienille lapsille. Perhepäivähoitajan olisi kyettävä vetämään raja työ- ja vapaa-aikansa välille ja löydettävä oma toimintatapansa irrottautua perhepäivähoitajan roolista työpäivän päätyttyä, jotta työ ei muodostu liian kuormittavaksi. Myös oman kodin yksityisyyden avaaminen jatkuvan tarkkailun alaiseksi täytyy hyväksyä, sillä hoitolasten ja vanhempien lisäksi perhepäivähoitajan työtä voidaan valvoa myös esimerkiksi perhepäivähoidon ohjaajan, sosiaalityöntekijän ja jopa lääkärin ja naapurien taholta. (Työväen Sivistysliitto 1986, 23.)

Perhepäivähoitajan työhön kohdistuu monenlaisia paineita. Tähän vaikuttavat muun muassa vanhempien toiveet ja odotukset, ulkopuolelta tuleva arvostus perhepäivähoitajan työtä kohtaan, omat mahdollisuudet vaikuttaa työn suunnitteluun ja kehittämiseen sekä oma asema päivähoitoyhteisössä. On tärkeää, että perhepäivähoitaja saa luotua ”työpaikalleen” riittävän ammatillisen ilmapiirin, jossa hän voi kehittää omaa ammattitaitoaan. Työssä kehittyminen edellyttää perhepäivähoitajalta hyvää itsetuntemusta, vahvaa ammatti-identiteettiä ja kykyä reflektoida omaa työtään. (Työväen Sivistysliitto 1986, 17.) Vaikka kunnalliset perhepäivähoitajat kuuluvat perhepäivähoidon ohjauksen piiriin ja yksityiset perhepäivähoitajat yksityisen perhepäivähoidon valvonnan piiriin, ovat molemmat hoitajat hyvin itsenäisessä asemassa oman ammatillisuutensa ja ammatillisen kehittymisensä suhteen. Hoitajan vahva ammatti-identiteetti auttaa ylläpitämään ammatillista orientaatiota arjen erilaisissa tilanteissa. Perhepäivähoitaja on vastuussa omasta osaamisestaan ja toiminnastaan, koska yksin työskennellessä paikalla ei ole työkaveria, joka auttaisi peilaamaan omaa toimintaa. Tästä syystä on tärkeää, että hoitaja kykenee rehellisesti tarkastelemaan omaa toimintaansa ja mahdollisuuksien mukaan keskustelemaan mieltä askarruttavista asioista oman ohjaajan tai muiden perhepäivähoitajien kanssa.

2.3 Yksityinen ja kunnallinen perhepäivähoito

Yksityinen perhepäivähoito ja kunnallinen perhepäivähoito ovat sisällöiltään samantlaisia päivähoitopalveluja. Yksityinen perhepäivähoito eroaa kunnallisesta perhepäivähoidosta siinä, että kunnallinen perhepäivähoitaja on työsuhteessa oleva työntekijä

ja yksityinen perhepäivähoitaja toimii yksityisyrittäjänä. Kunnallinen perhepäivähoito kuuluu kunnan valvonnan ja ohjauksen alaisuuteen, joten kunnallisella perhepäivähoitajalla on esimies, jolta työntekijän on mahdollista saada tukea ja ohjausta työleen. Yksityinen perhepäivähoito puolestaan kuuluu kunnallisen valvonnan piiriin, mikä tarkoittaa käytännössä sitä, että perhepäivähoidon valvonnasta vastaava työntekijä tarkastaa hoitajan ja tämän kotiympäristön soveltuvuuden perhepäivähoitoa varten sekä ylläpitää listaa kunnan yksityisistä perhepäivähoitajista. Tuki, jonka yksityinen perhepäivähoitaja saa kunnalta ajoittuu yleensä yritystoiminnan käynnistysvaiheeseen, jonka jälkeen perhepäivähoitaja huolehtii yritystoimintansa pyörittämisestä itsenäisesti. (Liisa Lamminen, henkilökohtainen tiedonanto 21.2.2012.)

Kunnallisella perhepäivähoitajalla on työsuhteeseen kuuluvat etuudet, kuten oikeus sairausloma-ajan palkkaan, työterveyshuoltoon, vuosilomiin ja ylityökorvauksiin (KVTES 2012-2013). Yksityisen perhepäivähoitajan on puolestaan huomioitava nämä asiat omassa yritystoiminnassaan. Perheiden näkökulmasta merkittävin etu kunnallisessa perhepäivähoidossa on kunnan järjestämä varahoitopaikka lapselle niinä päivinä, kun hoitaja on sairaana, lomalla tai muuten estynyt hoitamaan lapsia. Yksityisen perhepäivähoitajan on sitä vastoin itse huolehdittava varahoitojärjestelyistä tai sovittava asiakasperheiden kanssa, että he järjestävät lasten hoidon perhepäivähoitajan ollessa estyneenä hoitamaan lapsia. Kunnalliset perhepäivähoitajat tekevät usein yhteistyötä päiväkotien kanssa esimerkiksi osallistumalla yhteisille retkille, käyttämällä päiväkodin tiloja ja vierailemalla varahoitopaikassa, jossa lapset ovat silloin, kun oma hoitaja ei ole käytettävissä. Yksityisetkin perhepäivähoitajat voivat sopia kunnallisten ja yksityisten päivähoitopaikkojen kanssa mahdollisesta yhteistyöstä, mutta se on usein vähäisempää kuin kunnallisten perhepäivähoitajien kohdalla.

Tiivistetysti ilmaistuna yksityisen ja kunnallisen perhepäivähoidon erot näkyvät perhepäivähoitajan kohdalla siinä, että yksityinen perhepäivähoitaja toimii täysin itsenäisesti, kun taas kunnallinen perhepäivähoitaja on työsuhteessa kunnalliseen työnantajaan ja näin ollen osa kunnallista päivähoitopalveluverkostoa. Edellä mainitsemani erot luovat ensi tuntumalta ajatuksen siitä, että kunnallinen perhepäivähoitaja saa työssään paremmat etuudet kuin yksityinen perhepäivähoitaja. Turvallisuuden ja tuen näkökulmasta ajateltuna näin kenties onkin. Mitä sitten ovat ne tekijät, jotka pu-

huvat yksityisen perhepäivähoitajuuden puolesta? Tarkastelen seuraavaksi yksityisenä perhepäivähoitajana toimimista yritystoiminnan näkökulmasta.

Yksityisen perhepäivähoitajan toimiessa yrittäjänä hänellä on vastuun lisäksi myös vapaus toimia oman työnsä herrana. Yksityisenä palvelun tuottajana perhepäivähoitaja voi itse valita asiakkaansa, sopia hoitoajoista, palvelun sisällöstä, hoitomaksuista ja muista palveluun liittyvistä asioista. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että yksityinen perhepäivähoitaja voi valita, montako hoitolasta ja minkä ikäisiä lapsia hän haluaa ottaa hoitoon. Hoitajalla on myös mahdollisuus sopia perheiden kanssa hoitopäivän pituudesta ja haluamistaan loma-ajoista. Mikäli paikkakunnalla on kova kysyntä perhepäivähoitajista, voi yksityinen perhepäivähoitaja onnistua hankkimaan itselleen sellaisia hoitolapsia, joiden päivittäinen hoitoaika on keskimääräistä lyhyempi ja esimerkiksi koulujen loma-ajat lomaa. Yksityisenä palvelun tuottajana perhepäivähoitaja suunnittelee itse palvelun, jota myy ja hankkii sen jälkeen itselleen sopivat asiakkaat. Yritystoiminnan tavoin perhepäivähoitobisneksessä pätee tuttu kysynnän ja tarjonnan laki. Perhepäivähoitajan mahdollisuudet valikoida asiakkaita omien kriteereiden pohjalta riippuu paljon paikkakunnan hoitopaikkatilanteesta ja hoitajan ”markkina-arvosta” eli siitä, kuinka laadukkaana palveluntarjoajana perheet hoitajan kokevat.

Kuten perhepäivähoidon historia –osiossa mainitsin, yksityiset perhepäivähoitajat olivat aikaisemmin lähinnä tee se itse –ratkaisuja perheiden päivähoito-ongelmaan. Hoitajilla oli harvoin alalle soveltuvaa koulutusta ja maksupolitiikka hoidettiin hoitajan ja perheen välisen epävirallisen sopimuksen mukaan. Yksityisen perhepäivähoidon tultua valvonnan piiriin perhepäivähoitajien ammatillinen koulutus on lisääntynyt ja toiminta ammatillistunut. Kasvatusalan ammattilaisten hakeutumista yksityiseksi päivähoitajiksi on lisännyt monissa kunnissa maksettava yksityisen hoidon tuen kuntalisä, jonka avulla yksityinen perhepäivähoitaja voi tienata työllään merkittävästi paremmin kuin kunnallinen perhepäivähoitaja. Yksityisen hoidon tuen kuntalisän ollessa suuri, voi yksityisenä perhepäivähoitajana toimiva henkilö hankkia kotona työskentelemällä saman suuruisen palkan kuin esimerkiksi päiväkodissa työskentelevä lastentarhanopettaja. Kuntalisän suuruudella voidaankin motivoida yksityisiksi perhepäivähoitajiksi sellaisia kasvatusalan ammattilaisia, jotka ovat omien lastensa kanssa kotona useita vuosia.

3 PERHEPÄIVÄHOIDON KEHITTÄMISTOIMINTA 2000-LUVULLA

Perhepäivähoitoa on kehitetty 2000-luvulla aktiivisesti erilaisten hankkeiden avulla. Suurin osa hankkeista on toteutettu Sosiaali- ja terveysministeriön rahoituksella tai osana jotain valtakunnallista kehittämishanketta, jonka rahoitus on ohjautunut lääninhallitusten kautta. Sosiaali- ja terveysministeriön rahoittamia hankkeita ovat olleet Akseli –projekti (2001-2003), PERHO -hanke (2004-2006) ja PERHOKE –hanke (2007-2009). Läninhallitusten ja kuntien yhteisrahoituksella toteutettuja perhepäivähoidon kehittämishankkeita ovat olleet Pelastakaa perhepäivähoito -hanke (2004-2005), Tulevaisuuden perhepäivähoito -hanke (2004-2006), PIRTSAKKA –hanke (2005-2007), Kehittyvä perhepäivähoito –hanke (2007-2008), Perhepäivähoito 2010 –hanke (2007-2008) ja Yksityisen päivähoidon kehittämiskeskus Tampereen kaupunkiseudulle –hanke. Perhepäivähoidon kehittämishankkeiden avulla on tuotettu paljon arvokasta tietoa perhepäivähoidosta ja luotu konkreettisia ideoita ja välineitä perhepäivähoidon kehittämiseen. Seuraavaksi esittelen hankkeiden sisällöt lyhyesti.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteutti Akseli –projektin vuosina 2001-2003 yhteistyössä Turun yliopiston Rauman opettajakoulutuslaitoksen kanssa. Hanke liittyi perhepäivähoitajien ammatillisen kasvatustietoisuuden kehittämiseen ja sen toimintamuotona oli perhepäivähoitajille ja perhepäivähoidon ohjaajille suunnattu täydennyskoulutus ja tiimityöskentelyn aloittaminen. Projektissa tuotettiin oppimateriaalia perhepäivähoitajien täydennyskoulutukseen ja lähdettiin luomaan hoitajien kesken toimivaa tukiverkostoa. Projektin tavoitteena oli myös selkiyttää perhepäivähoidon ohjaajien käyttämiä ohjaustoimenpiteitä, joilla he tukevat perhepäivähoitajien työtä.

PERHO eli perhepäivähoidon ohjauksen kehittämishanke toteutettiin vuosina 2004-2006 Merikosken kuntoutus- ja tutkimuskeskuksessa Oulussa. Hankkeen lähtökohtana oli ajatus siitä, että perhepäivähoidon ohjauksen kehittäminen on avainkysymys perhepäivähoidon tulevaisuudelle, sillä ohjauksen kautta voidaan parantaa perhepäivähoitajien työolosuhteita ja työssä jaksamista sekä perhepäivähoidon laadullista tasoa kokonaisuudessaan. Hankkeen tavoitteena oli verkostoituinen ja ohjauksen toimivuuden analyysi sekä ohjausmenetelmien kehittäminen ja mallintaminen. (Parrila 2005)

PERHOKE –hankkeen (2007-2009) tavoitteena oli selvittää ryhmäperhepäivähoidon tilaa ja toimintaedellytyksiä sekä luoda yhtenäisiä malleja ja sisältöjä perhepäivähoito henkilöstön ammattitaidon kehittämiseen. Hankkeen aikana suunniteltiin täydennyskoulutuspaketit perhepäivähoitajien sekä perhepäivähoidon esimiesten osaamisen kehittämiseen sekä kehitettiin erilaisia työvälineitä ja toimintamalleja perhepäivähoito henkilöstön osaamisen ja vasupohjaisen ammatillisuuden tukemiseksi. (Parrila 2009)

Jyväskylän kaupungin hallinnoima Pelastakaa perhepäivähoito –hanke toteutettiin vuosina 2004-2005 ja hankkeessa oli mukana yhdeksän kuntaa Keski-Suomesta. Hankkeeseen osallistuneilla kunnilla oli yhteinen huoli perhepäivähoidon vähenemisestä ja halu kehittää perhepäivähoitoa osana varhaiskasvatuspalveluja. Hankkeen tarkoituksena oli turvata tulevaisuuden perhepäivähoito kehittämällä perhepäivähoidon sisältöä, ohjausta ja toimintamuotoja. Laajana tavoitteena hankkeessa oli parantaa perhepäivähoitajien työhön sitoutumista, rekrytoida uusia perhepäivähoitajia, kehittää perhepäivähoitajien ammattitaitoa ja tukea vanhempia kasvatuskumppanuuden myötäisesti. Lisäksi hankkeessa tuettiin kuntien sisäisiä ja seutukunnallisia yhteistyömalleja verkostoitumisen ja vertaistuen avulla ja lujitettiin perhepäivähoidon ja oppilaitosten yhteistyötä. (Jääskeläinen & Majuri-Naappi 2005, 8-10.)

Tulevaisuuden perhepäivähoito –kehittämishanke toteutettiin Leppävirran, Pieksämäen, Pieksämaan ja Varkauden yhteisenä hankkeena vuosina 2005-2007. Kehittämishankkeen tavoitteena oli edistää ja vahvistaa perhepäivähoidon kehittämistä ja aseman turvaamista päivähoitomuotona. Hankkeen sisältönä oli myös pedagogisen ohjaamisen työmenetelmien kehittäminen sekä perhepäivähoidon laadun ja ammatillisuuden lisääminen. (Moilanen 2008, 2.)

Nokian kaupungin hallinnoima PIRTSAKKA –perhepäivähoidon kehittämishanke toteutettiin 1.5.2006-31.10.2007 Pirkanmaalla ja Satakunnassa. Hankkeeseen osallistui yhteensä 28 kuntaa. PIRTSAKKA –hankkeen tarkoituksena oli selkiyttää perhepäivähoidon roolia ja vahvistaa sen vahvuuksia ja erityispiirteitä yhtenä keskeisenä osana varhaiskasvatuspalvelujen kokonaisuutta. Tavoitteena oli myös yhtenäistää perhepäivähoitoa alueellisesti, seudullisesti, sisällöllisesti ja laadullisesti sekä edistää perhepäivähoidon joustavuutta muuttua yhteiskunnassa ilmenevien tarpeiden ja pal-

velurakenteiden muutosten mukana. Perhepäivähoidon ohjauksen kehittäminen nostettiin hankkeessa keskeiseen rooliin, koska ohjauksella on merkittävä rooli perhepäivähoidon laadun ja saatavuuden turvaamisessa sekä perhepäivähoitajien työolosuhteiden kehittämisessä ja ylläpitämisessä. (Jokela, Junno, Kokkonen & Koskinen 2007, 4.)

Oulun kaupungin hallinnoima Kehittyvä perhepäivähoito –hanke toteutettiin 1.3.2007-31.12.2008 seutukunnallisesti kuuden kunnan kesken. Hankkeessa luotiin kuva jokaisen hankkeeseen osallistuvan kunnan perhepäivähoidon historiasta ja nykytilan kehityshaasteista. Hankkeen tavoitteena oli kehittää uusia, seutukunnallisesti yhtenäisiä toimintamalleja perhepäivähoidon ja sen ohjauksen toteuttamiseen. Hankkeessa kokeiltiin ja edelleen kehitettiin uudenlaisia toimintamuotoja perhepäivähoitajien työolosuhteiden ja ammatillisuuden kehittämiseen, varahoidon toimivuuteen, perhepäivähoidon saatavuuden turvaamiseen sekä perhepäivähoidon ohjauksen toteuttamiseen. (Tenhunen & Parrila 2009, 5.)

Perhepäivähoito 2010 –hanke oli Espoon hallinnoima kaksivuotinen seutukunnallinen kehittämishanke, johon osallistuivat Espoo, Hollola, Järvenpää, Nastola, Nurmijärvi, Mäntsälä ja Orimattila. Verkostohankkeen tarkoituksena oli tarkastella päivähoidon palvelujärjestelmän ja esimiestyön kehittämismahdollisuuksia sekä luoda uusia toimintakäytäntöjä perhepäivähoidon ja perhepäivähoidon esimiestyön toteuttamiseen. Hankkeessa kehittämisen kohteiksi nousivat pedagogisen tiimityön kehittäminen, päivähoidon välisen yhteistyön ja palveluun ohjauksen kehittäminen, erilaisen perehdytys- ja mentorointikäytäntöjen kehittäminen sekä ryhmäperhepäivähoidon suunnittelu- ja ohjauksikäytäntöjen kehittäminen. Hankkeessa hyödynnettiin PERHO – hankkeessa kehitettyjä perhepäivähoidon ohjaukseen sekä hoitajien työolosuhteiden, ammatillisuuden kehittämiseen ja varahoidon toimivuuteen kehitettyjä uusia toimintamuotoja. (Parrila, Ahonen, Haavisto & Kerosuo 2008, 3-4.)

Yksityisen päivähoidon kehittämiskeskus Tampereen kaupunkiseudulle – hankkeeseen osallistuivat Tampereen kaupunkiseudulla toimivat päivähoitoalan yrittäjät, Tampereen kaupunkiseudun kunnat (Kangasala, Lempäälä, Nokia, Orivesi, Pirkkala, Tampere, Vesilahti, Ylöjärvi) ja Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä. Hankkeen kesto oli 3.11.2008-31.10.2009. Hankkeen suunnittelutyön taustalla oli

päivähoidon palvelutarpeen voimakas kasvuvauhti ja yksityisten päivähoiton palvelumarkkinoiden kehittymättömyys Tampereen kaupunkiseudulla. Hankkeen tavoitteena oli kartoittaa seudun kuntien yksityisen päivähoiton laajuus ja toimintamallit sekä selvittää yksityisen päivähoiton tukipolitiikka Tampereen kaupunkiseudulla. Keskeinen tavoite oli luoda yksityisen päivähoiton kehittämiskeskus, sähköisen asiainnin malli ja tehdä suunnitelma yksityisen päivähoiton valvonnasta ja ohjauksesta. Tarkasteluajankohtana yksityisen päivähoiton osuus oli vain 11% kaikista Tampereen kaupunkiseudun päivähoitopalveluista, mitä pidettiin vähäisenä. Keväällä 2009 päivähoitoyrittäjille järjestettiin kysely siitä, miten he kokevat päivähoitoalan yrittäjyyden ja mitkä ovat toimintaedellytysten kehittymisen painopisteet. Kyselyyn vastasi yhteensä 90 päivähoitoalan yrittäjää Tampereelta, Kangasalta ja Lempäälästä. Kyselyssä selvisi, että suurimmiksi haasteiksi koettiin päivähoitoyrittäjyyden taloudellisen kannattavuuden kysymykset sekä yritystoiminnan monipuolistaminen ja laajentaminen. (Tampereen kaupunkiseudun yksityisen päivähoiton kehittämiskeskus 2009, 3-4.)

Yksityisen päivähoiton kehittämiskeskus Tampereen kaupunkiseudulle –hankkeen lopputuloksena syntyi kehittämiskeskus, jonka toiminta perustuu sähköisiin palveluihin, verkostomaiseen yrityspalveluun ja tilaaja-tuottaja mallin mukaiseen palveluiden tuottamiseen. Verkostomaisen yrityspalvelun tavoitteena on, että jo olemassa olevat yritysneuvonnan palvelut vastaavat jatkossa päivähoiton yrittäjien liiketoimintaosaamisen kehittämisestä. Kehittämiskeskuksen tavoitteena on jatkossa tuottaa myös uusia palveluita, jotka parantavat yksityisen palvelutuottajan ja asiakkaan asemaa. Lopputavoitteena ja visiona on, että kehittämiskeskus toimii vuonna 2014 kokonaisvaltaisena perheen, yrittäjän ja kunnan verkostoitumisen mahdollistajana. (Tampereen kaupunkiseudun yksityisen päivähoiton kehittämiskeskus 2009, 4-5.)

Tampereen seudun yksityisen päivähoiton kehittämiskeskus -hanke liittyy läheisimmin tutkimukseni aiheeseen, koska Nokia oli mukana hankkeessa ja seutukunnallinen yhteistyö on edelleen käynnissä. Hankkeen kyselyyn ei kuitenkaan vastannut yhtään nokiaista päivähoitoalan yrittäjää. Lisäksi loppuraportin tiedot ovat vanhentuneita Nokian osalta, koska hankkeen aikana Nokialla maksettiin muihin kuntiin nähden alhaista yksityisen hoidon tuen kuntalisää ja yksityisten perhepäivähoitajien määrä oli nykytilanteeseen verrattuna alhaisempi. Seutukunnallinen kehittämis- ja

tutkimustyö on yhteistyön rakentamisen kannalta tärkeää, mutta myös kuntakohtaisille selvityksille on tarvetta. Kunnallinen päätöksenteko joutuu ottamaan huomioon oman kunnan palvelutuotannon nykytilan ja tulevaisuuden visiot, joiden tueksi oman paikkakunnan tilannetta kuvaava tutkimustieto on tärkeää. Oman opinnäytetyöni tarkoituksena on tuotetun tiedon avulla edesauttaa Nokian kunnan varhaiskasvatusta entistä paremmin tukemaan yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtymistä ja yksityisenä perhepäivähoitajana toimimista.

3.1 Yksityiseen perhepäivähoitoon liittyvät kehittämistarpeet Nokialla

Kotona tapahtuva yksityinen perhepäivähoito on perheiden suosima ja kunnalle edullinen päivähoitomuoto. Yksityisille perhepäivähoitajille on usein suurempi kysyntä kuin hoitajia on tarjolla. Valtakunnallisesti varhaiskasvatuksessa on meneillään vahva suuntaus lisätä yksityistä päivähoitoa ja tämän myötä myös yksityistä perhepäivähoitoa. Yksi toimiva keino lisätä yksityistä päivähoitoa on yksityisen hoidon tuen kuntalisän maksaminen. Yksityisen perhepäivähoidon hoitopaikkamäärä on yleensä merkittävä (enimmillään puolet kunnan kaikista perhepäivähoitopaikoista) sellaisissa kunnissa, jotka maksavat yksityisen hoidon tuen kuntalisää. Kunnissa, joissa kuntalisää ei makseta, on yleensä vain muutama yksityinen perhepäivähoitaja tai ei lainkaan yksityistä perhepäivähoitoa. (Jokela ym. 2007, 24.)

Nokian kaupunki korotti 1.3.2012 alkaen yksityisen hoidon tuen kuntalisää. Tuen tavoitteena on lisätä varhaiskasvatusalalla yksityisten palvelutuottajien määrää. 1.3.2012 alkaen Nokialla maksetaan yksityisessä perhepäivähoidossa olevasta alle 3-vuotiaasta lapsesta yksityisen hoidon tukea 500€ ja yli 3-vuotiaasta lapsesta 300€. Korotuksen jälkeen tämä on Tampereen seutukuntien suurin kotona tapahtuvasta yksityisestä perhepäivähoidosta maksettava kuntalisä. (Liisa Lamminen, henkilökohtainen tiedonanto 21.2.2012.)

Nokian kaupunki tukee yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtymistä tarjoamalla perhepäivähoitajuudesta kiinnostuneille ja alalle aikoville neuvontaa ja ohjausta. Nokial-

la järjestetään tarpeen mukaan infotilaisuuksia perhepäivähoitajan ammatista kiinnostuneille. Tänä vuonna infotilaisuus järjestettiin helmikuun alussa jo varhaiskasvatusalalla toimiville yksityisille palvelutuottajille sekä alasta kiinnostuneille henkilöille. Yksityisen perhepäivähoidon valvonnasta vastaa Nokialla varhaiskasvatusyksikön johtaja Liisa Lamminen. (Käytän työssäni myös käsitteitä yksityisen perhepäivähoidon ohjaaja, jolla tarkoitan yksityisen perhepäivähoidon valvonnasta vastaavaa työntekijää.) Nokialla yksityisen perhepäivähoidon valvontaan sisältyy perhepäivähoitajan ohjaaminen yritystoiminnan käynnistämiseen liittyvissä asioissa, ohjauskeskustelu ja alkukartoitus hoitajan kotona sekä yksityisen perhepäivähoidon seuranta. Yksityisen perhepäivähoidon valvonnasta vastaava varhaiskasvatusyksikön johtaja välittää vanhemmille tietoa yksityisestä perhepäivähoidosta ja vapaista hoitopaikoista. (Liisa Lamminen, henkilökohtainen tiedonanto 21.2.2012.)

Nokialla toimii tällä hetkellä yhteensä 25 kotona työskentelevää yksityistä perhepäivähoitajaa ja kuusi parihoitajamallilla työskentelevää perhepäivähoitajaa. Näiden lisäksi Nokialla toimii yksi yksityinen ryhmäkoti sekä kahdeksan työsuhteessa olevaa perhepäivähoitajaa. Vuonna 2011 Nokialla aloitti yksityisenä perhepäivähoitajana yhteensä viisi hoitajaa. Tänä vuonna 8.8.2012 mennessä uusia omassa kodissa työskenteleviä hoitajia on ehtinyt aloittaa jo yksitoista. Ennusteena on, että yksityisen hoidon tuen kuntalisän korotus lisää kiinnostusta ryhtyä yksityiseksi perhepäivähoitajaksi. Suurimmalla osalla uusista perhepäivähoitajista on hoito- tai kasvatusalan ammattitutkinto tai aikomus suorittaa perhepäivähoitajan ammattitutkinto. Tästä voi päätellä, että kuntalisän korotus tarjoaa taloudellisesti kannattavan kotona työskenteilyn muodon henkilöille, joilla on vahva motivaatio työskennellä ja kehittyä varhaiskasvatustehtävissä. (Liisa Lamminen, henkilökohtainen tiedonanto 21.2.2012.)

Lisääntynyt kiinnostus ryhtyä yksityiseksi perhepäivähoitajaksi edellyttää yksityisen perhepäivähoidon valvonnasta vastaavalta työntekijältä yhä enemmän ajallisia resursseja ja mahdollisesti uudenlaisia toimintamalleja aloittavien perhepäivähoitajien perehdytykseen ja ohjaukseen. Nokialla on tiedostettu, että yksityistä perhepäivähoitoa käsittelevää informaatiota on lisättävä kunnan tiedotuskanavilla, jotta asiasta

kiinnostuneet saavat riittävästi perustietoa yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtymisestä. Tällä hetkellä Nokian kaupungin verkkosivuilta ei löydy riittävästi informaatiota aiheesta kiinnostuneille, mikä lisää puhelintiedustelujen määrää ja aiheuttaa lisätyötä varhaiskasvatusyksikön johtajalle. Kaupungin kotisivuja kehitetäänkin kokoaajan vastaamaan paremmin informaation tarpeeseen. (Liisa Lamminen, henkilökohtainen tiedonanto 21.2.2012.)

Varhaiskasvatusyksikön johtajan mukaan Nokian perhepäivähoidossa on meneillään paljon uudistuksia ja myös ulkopuolista kehittämisapua otetaan mieluusti vastaan. Keskustelin hänen kanssaan erilaisista kehittämistarpeista ja esiin nousi erityisesti kaksi aihetta: kunnan verkkosivujen kehittäminen yksityisen perhepäivähoidon osalta sekä uusien perhepäivähoitajien tuen tarpeiden selvittäminen liittyen yritystoiminnan aloitusvaiheeseen. Koska verkkosivujen kehittäminen oli jo käynnissä, pidimme tärkeämpänä selvittää, minkälaista tukea yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtyvät kaipaavat prosessin eri vaiheissa.

Varhaiskasvatusyksikön johtaja kertoi, että hän kaipaasi lisää tietoa myös siitä henkilökohtaisesta prosessista, jonka yksityinen perhepäivähoitaja käy läpi aloittaessaan yrittäjänä. Prosessin ymmärtäminen auttaisi ohjaavaa työntekijää ottamaan uusien hoitajien kanssa puheeksi sellaisia asioita ja aihealueita, jotka olennaisesti vaikuttavat päätökseen ryhtyä perhepäivähoitajaksi tai liittyvät perhepäivähoitajana toimimiseen. Nämä asiat ovat keskeisiä ohjauskeskustelussa, joka käydään hoitajan kotona ennen yritystoiminnan käynnistymistä. Ohjauskeskustelun aikana pohditaan yhdessä perhepäivähoitajan valmiuksia ja motivaatiota toimia yksityisenä perhepäivähoitajana. Keskustelun avulla perhepäivähoitajaksi aikovalla on mahdollisuus arvioida, onko yksityisen perhepäivähoitajan työ hänelle sopiva ammatti. Samalla perhepäivähoidon valvonnasta vastaava työntekijä muodostaa itselleen käsityksen hoitajan soveltuvuudesta alalle. (Liisa Lamminen, henkilökohtainen tiedonanto 21.2.2012.)

3.2 Tutkimuskysymykset

Yksityisen perhepäivähoidon valvontaan sisältyy ohjausprosessi, jossa yksityisen perhepäivähoidon valvonnasta vastaava työntekijä ohjaa ja tukee yksityiseksi perhepäivähoitajaksi aikovaa yritystoiminnan suunnittelussa ja käynnistämisessä. Ohjausprosessin onnistuminen edellyttää työntekijältä riittävää ymmärrystä siitä prosessista ja tuen tarpeista, joita sisältyy yksityisenä perhepäivähoitajana aloittamiseen. Tämän opinnäytetyötutkimuksen tarkoituksena on tuottaa yksityisten perhepäivähoitajien kokemuksiin pohjautuvaa tietoa yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtymisestä, yritystoiminnan käynnistämisestä ja prosessiin liittyvistä tuen tarpeista.

Tutkimustehtävä jäsentyy seuraaviksi tutkimuskysymyksiksi:

1. Minkälaisia asioita yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtyvä käy läpi prosessin aikana?
2. Minkälaista tukea yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtyvä kaipaa prosessin aikana?

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Olen edellä luonut katsauksen siihen, minkälainen historia perhepäivähoidolla on Suomessa, minkälaisia taitoja ja valmiuksia perhepäivähoitajalta edellytetään ja minkälaisia kehittämis- ja tutkimustarpeita yksityiseen perhepäivähoitoon ja yksityisen perhepäivähoidon valvontaan liittyy Nokialla sekä minkälaisia tutkimus- ja kehittämishankkeita aiheesta on valtakunnallisesti tehty. Yksityistä perhepäivähoitoa on tutkittu ja kehitetty huomattavasti vähemmän kuin kunnallista perhepäivähoitoa, mistä syystä oli mielenkiintoista keskittyä tutkimuksessani juuri yksityiseen perhepäivähoidon kehittämistarpeisiin.

4.1 Tutkimuksen lähestymistapa ja aineistonkeruumenetelmät

Tutkimuksen lähestymistapa on laadullinen. Aineistonkeruumenetelminä käytettiin fokus-ryhmähaastattelua ja kyselyä. Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtyneiden läpikäymää prosessia ja laadullinen tutkimus sopii tutkimusmenetelmäksi silloin, kun selvitetään ilmiön rakennetta, toimintaa ja prosessia. Prosessin ymmärtämisessä on kyse uuden teorian ja hypoteesien tuottamisesta, joita on mahdollista soveltaa uusien perhepäivähoitajien ohjauksessa. Kyseessä on siis aineistolähtöinen tutkimus, joka vastaa lähestymistapana laadullista tutkimusta. (Kananen 2010, 40-41.)

Fokus-ryhmähaastattelua pidetään käyttökelpoisena tutkimusmetodina silloin, kun halutaan tutkia ihmisten ajattelua ja sitä, miten he kokevat asiat ja miksi heillä on tietty näkemys asiasta. Tämä perustuu ajatukseen, että kuuntelemalla ja osallistumalla keskusteluun jaetaan yhteistä ymmärrystä. (Arenius 2011, 30.) Hirsjärvi & Hurme käyttävät fokus-ryhmähaastattelusta suomennettua termiä täsmäryhmähaastattelu. Täsmäryhmähaastattelua käytetään tavallisesti silloin, kun tutkimuksen tarkoituksena on kehitellä uusia ideoita, paljastaa tutkimukseen osallistujien tarpeita ja asenteita tai kehittää uusia palveluja. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 62.) Tämä sopii tutkimukseeni hyvin, sillä perhepäivähoitajilta toivottiin juuri kokemukseen pohjautuvaa tietoa siitä, miten ohjausprosessia voisi kehittää vastaamaan paremmin heidän tuen tarpeisiinsa.

Ryhmähaastattelu on aineistonkeruumenetelmänä tehokas, koska se mahdollistaa aineiston keräämisen yhden yhteisen tapaamisen aikana. Ryhmähaastattelun etuna on myös se, että keskustelijat auttavat toisiaan muistamaan asioita, joita yksilöhaastattelussa ei välttämättä tule mieleen. (Ojasalo, Moilanen, Ritalahti 2009, 42 ja Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 205-206.) Perhepäivähoitajien kohdalla tämä oli ryhmän vahvuus, sillä yksi osallistujista oli aloittanut perhepäivähoitajana tänä vuonna ja kaksi muuta hoitajaa viime vuoden puolella.

Ryhmähaastattelu toteutettiin teemahaastatteluna. Teemahaastattelurunko (Liite 1) oli laadittu hyvinvointialan yrityksen perustamiseen liittyvistä vaiheista. Ryhmähaastattelua täydentävänä aineistonkeruumenetelmänä oli sähköpostitse lähetetty avoin kyselylomake (Liite 2) niille yksityisille perhepäivähoitajille, jotka eivät päässeet osallistumaan ryhmähaastatteluun. Kyselylomake sopi aineistonkeruumenetelmäksi tutkimukseen, sillä kyselyn avulla on helppo kerätä tietoa vastaajien ajatuksista, mielipiteistä ja kokemuksista. Lomake mahdollistaa tietojen keräämisen yhtenäisellä tavalla koko osallistujajoukolta, jolloin tutkimuksen kannalta epäolennaiset tekijät ovat hallittavissa. Tutkimuskysymykset, tutkittava kohde ja taustalla oleva teoria vaikuttavat siihen, sopiiko kyselylomake tiedonkeruumenetelmäksi. (Vanhala 2005, 17.) Näkökulma ”yksityinen perhepäivähoitaja hyvinvointialan yrittäjänä” antoi tutkimukselle selkeän teemarungon, joten vastauksia oli mahdollista kerätä myös kyselyllä. Käytin kyselylomakkeen laatimiseen teemahaastattelun runkoa, jotta tutkimusaineistot olisivat toisiaan täydentäviä.

Kyselyn etuna on resurssien vähäinen tarve, koska vastaukset ovat valmiiksi tekstin muodossa. Ryhmähaastattelu vaatii haastatteluun menevän ajan lisäksi aikaa myös vastausten auki kirjoittamiseen. (Vanhala 2005, 20.) Kyselyyn vastaamisessa kato voi kuitenkin olla suuri, mikä näkyi tutkimuksessani siinä, että viidestä henkilöstä vain yksi palautti kyselyn täytettynä. Myös vastausten pituudet olivat ryhmähaastatteluaineistoon verrattuna paljon lyhyempiä, joten haastattelulla kerätty aineisto oli kiistatta rikkaampaa kuin kyselyn vastaukset. Ryhmähaastattelun etuna kyselyyn verrattuna on myös se, että haastatteliija voi kontrolloida haastatteluympäristöä ja keskustelun etenemistä sekä täsmentää kysymysten asettelua. Kyselyssä kysymykset on esitetty tietyssä muodossa, jolloin kysymysten ymmärtäminen on lukijan itsensä vastuulla. Lisäksi kyselyyn vastaaminen on mahdollista esimerkiksi television katselun

tai perhepäivähoitajien työpäivän aikana, mikä voi häiritä keskittymistä. (Vanhala 2005, 20.)

4.2 Reflektio teemahaastattelun muotona

Tutkimuskysymyksiin haettiin vastauksia tutkimalla yksityisten perhepäivähoitajien omakohtaisia kokemuksia. Yksityiset perhepäivähoitajat palauttivat haastatteluteemojen ja tarkentavien kysymysten avulla mieleensä prosessin eri vaiheita, jotka he olivat käyneet läpi ryhtyessään yksityiseksi perhepäivähoitajaksi. Omakohtaisia kokemuksia selvitettiin siis refleктоimalla. Reflektion on tutkiskelevaa vuoropuhelua itsen ja ympäröivän todellisuuden kanssa. Ojasen sanoin se on kokevan ja tutkivan puolen kohtaamista itsessä. Olennaista reflektion onnistumisessa on, että ihminen on mahdollisimman avoin niille asioille, joita hän itsestään löytää. (Ojanen 2006, 71.) Tutkimuksessa perhepäivähoitajien kokemukseen palaamista ja kokemuksen reflektionia autettiin antamalla keskusteluteemoiksi prosessin eri vaiheisiin liittyviä asioita.

Reflektiolle on tyypillistä, että se voi jatkua loputtomasti, eikä kaikkia asioita voi ottaa tarkasteluun samanaikaisesti (Turunen 1998, 9). Teemahaastattelun teemat ja etukäteen sovittu aikataulu asettivat tietyt rajat reflektiolle, mikä on tutkimusaineiston keruun kannalta tärkeää, mutta ei välttämättä anna haastateltaville reflektion parasta antia yhteiskeskustelusta. On selvää, että osallistujat olisivat voineet keskustella perhepäivähoitajaksi ryhtymiseen liittyvistä asioista vaikka kuinka kauan, mutta tämän tutkimuksen puitteissa siihen ei kuitenkaan tarjoutunut mahdollisuutta. Reflektion avulla saatiin kuitenkin vastauksia tutkimuskysymyksiin, mikä oli opinnäytetyöni kannalta keskeisin tavoite. Tämän lisäksi prosessin reflektioni yhessä saattoi avata tutkimukseen osallistujille uudenlaisia näkökulmia tarkastella heitä kaikkia yhdistävää, mutta silti jokaisen henkilökohtaisesti läpikäymää prosessia.

Turusen (1998, 51) mukaan reflektiossa on kyse ihmisen kyvystä hämmästyä ja kohdata uusia yllättäviäkin asioita, joita ei heti edes pysty käsitteellistämään. Tutkimukseni näkökulma ”perhepäivähoitaja hyvinvointialan yrittäjänä” oli perhepäivähoitajien mielestä ensi tuntumalta hieman vieras, mutta prosessiin sisältyvien teemojen

kautta he havahtuivat huomaamaan, että yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtymiseen sisältyy hyvin samankaltaisia osa-alueita kuin hyvinvointialan yrityksen perustamiseen. Reflektiossa tunne siitä, että ei heti ymmärrä ja käsitä kaikkea, on erityisen tärkeä, sillä vain ymmärtämättömyyden kokemus voi avata uusia asioita näkyviin. Tarkoituksellisesti luotua hämmästyä kutsutaan ihmettelyksi ja sen voima voi olla yllättävänkin vapauttava. (Turunen, 1998, 51.) Uskon, että omien kokemusten reflektointi hyvinvointialan yrittäjyyteen sisältyvän prosessin näkökulmasta antoi perhepäivähoitajille uudenlaisen katsontakannan omaan yrittäjyyteen ja ammatilliseen toimintaan.

4.3 Kohderyhmä ja aineiston hankinta

Fokus-ryhmähaastatteluun osallistujat valitaan yleensä tietyin kriteerein (Arenius 2011, 30 ja Krueger 2002, 1). Tutkimukseni kohteena olivat vuosien 2011-2012 Nokialla yksityisenä perhepäivähoitajana aloittaneet henkilöt. Tutkittavia yhdisti yhteinen asuinpaikkakunta ja prosessi, jonka he ovat käyneet läpi ryhtyessään yksityiseksi perhepäivähoitajaksi. Valitsin tutkimuksen kohteeksi vuosien 2011-2012 aikana yksityisenä perhepäivähoitajana aloittaneet henkilöt, koska heillä on yrityksen perustaminen vielä tuoreessa muistissa. Rajasin tutkimuksen koskemaan nokialaisia perhepäivähoitajia, koska varhaiskasvatusyksikön johtaja toivoi työnsä tueksi nokialaisten hoitajien kokemukseen perustuvaa tietoa.

Haastatteluun ja kyselyyn osallistuneiden keskiarvoikä oli 32 vuotta. Jokaisella osallistujalla oli kotona asuvia alle kouluikäisiä lapsia ja heidän lisäksi hoitolapsia. Yksi vastaajista oli ehtinyt juuri lopettaa yksityisen perhepäivähoitajan työt, mikä ei kuitenkaan ollut tutkimuksen kannalta olennaista, koska tutkimus käsitteli perhepäivähoitajaksi ryhtymistä. Vastaajista kolmella oli tutkinto ja työkokemusta sosiaali- tai terveysalalta ja yhdellä oli tutkinto ja usean vuoden työkokemus ravintola- ja kaupanalalta. Yksikään vastaajista ei ollut suorittanut, tai aikeissa suorittaa, perhepäivähoitajan ammattitutkintoa.

Lähetin ryhmähaastattelukutsun (Liite 3) kymmenelle yksityiselle perhepäivähoitajalle, joista kolme pääsi osallistumaan ryhmähaastatteluun. Osallistujien määrän vä-

hyys oli ennustettavissa, sillä jouduin järjestämään haastattelun kesäkuussa, jolloin osa hoitajista oli lomalla. Ryhmähaastattelu toteutettiin päiväkodin kokoustiloissa ja haastattelu kesti hieman yli kaksi tuntia. Kokemukseni kolmen henkilön ryhmähaastattelusta oli positiivinen, sillä pieni ryhmä mahdollisti runsaan puheenvuorojen käytön jokaiselta osallistujalta eikä puheenvuorojen tasapuoliseen jakamiseen tarvinnut juurikaan keskittyä. Ryhmähenki oli haastattelutilanteessa vapautunut ja rento, mikä on ryhmähaastattelun onnistumisen kannalta tärkeää. Miellyttävä ja salliva ilmapiiri motivoi ryhmän jäseniä osallistumaan keskusteluun. (Krueger 2002, 1.) Osallistujat saivat kahvitella pöydän ääressä haastattelun aikana nauhurin nauhoittaessa heidän puheensa pöydän keskellä. Haastattelun äänityksen ja äänien erottumisen kannalta optimaalisena ryhmäkokona pidetään kahta tai kolme henkilöä (Hirsjärvi, ym. 2007, 206). Tutkimusaineistoa purkaessani totesin, että kolmen osallistujan äänien erottaminen nauhoitetusta materiaalista oli riittävän selkeää.

Ryhmähaastattelua ennen pyysin henkilöitä täyttämään taustatietolomakkeen (Liite 4). Aloitin ryhmähaastattelutilaisuuden Minnesotalaisen yliopiston professori Richard Kruegerin laatiman fokus-ryhmähaastattelun ohjeistuksen mukaisesti. Aluksi toivotin ryhmän jäsenet tervetulleiksi, esittelin heille itseni ja kerroin lyhyesti opin- näytetyöni tarkoituksen. Seuraavaksi luin heille tutkimuskysymykset ääneen ja annoin ohjeita ryhmäkeskusteluun osallistumiseen. (Krueger 2002, 3-4.)

Alustuksen jälkeen ryhmähaastattelu eteni teemahaastattelun tavoin eli annoin heille keskusteltavaksi aihealueita, joista he kertoivat omakohtaisia kokemuksiaan ja mielipiteitään. Kun aiheesta oli keskusteltu niin paljon, että uutta sanottavaa ei enää nous- sut, ohjasin heidät seuraavaan aiheeseen. Perhepäivähoitajat siirtyivät välillä oma- aloitteisesti teemarungon seuraavaan aiheeseen ja mikäli aikaisempi aihe oli keskus- teltu loppuun, annoin heidän vaihtaa aihetta. Tarvittaessa pyysin heiltä lisää tietoa esittämällä lisäkysymyksiä. Haastattelu ei edennyt suunnittelemani teemarungon mukaisessa järjestyksessä, mikä ei kuitenkaan haitannut, sillä pidin hyvänä sitä, että siirtyminen seuraavaan aiheeseen tapahtui osallistujien itsensä toimesta. Tämä vah- vисти käsitystäni siitä, että valitsemani teemat sisältyvät hoitajien läpikäymään proses- siin. Teemahaastattelulle on tyypillistä, että haastattelun aihepiirit eli teema-alueet ovat tiedossa, mutta niiden järjestys ja muoto voi vaihdella haastattelun aikana (Hirs- järvi ym. 2007, 203).

Ryhmähaastattelulla voidaan saada totuudenmukaisempi kuva tutkittavasta ilmiöstä kuin yksilöhaastattelulla, koska haastattelija ei yhtä voimakkaasti ohjaa haastattelun kulkua kuin yksilöhaastattelussa. Ryhmähaastattelussa ryhmä vie itse keskustelua eteenpäin ja ryhmän jäsenet voivat käyttää tutkittavalle ilmiölle ominaista arkikieltä. (Ojasalo ym. 2009, 42.) Huomasin heti haastattelun alussa, että ryhmä alkoi tulkita antamaani aihetta heille yhteisen kokemusmaailman kautta, johon en haastattelijana olisi heitä osannut johdatella. Osallistujat peilasivat kokemuksiaan toistensa puheenvuoroihin ja löysivät läpikäymästään prosessista paljon yhteneviä, mutta myös paljon eriäviä kokemuksia.

Ryhmällä voi olla haastattelulle kielteisiä vaikutuksia. Ryhmässä voi olla dominoivia henkilöitä, jotka pyrkivät määräämään keskustelun suunnan ja ryhmäpaine voi estää ryhmän kannalta kielteisten asioiden esiin tulon. (Hirsjärvi ym. 2007, 206.) Olin varautunut tähän etukäteen, mutta ryhmän keskustelu oli hyvin tasavertaista, eikä minun haastattelijana tarvinnut puuttua ryhmän sisäiseen puheenvuorojen jakoon. Jokainen sai puheenvuoroja kutakuinkin yhtä paljon. Tutkijana on vaikea arvioida, kuinka avoimesti keskusteluun osallistujat uskalsivat kertoa kokemuksiaan ryhmälle, mutta tilaisuuden rennosta ilmapiiristä päättelin, että keskusteluun osallistuminen oli helppoa.

Ryhmähaastattelijan roolina on toimia puheenjohtajana, joka selvittää osallistujille ryhmähaastattelun tarkoituksen ja pyrkii saamaan aikaan vapaata keskustelua valittujen teemojen pohjalta. Haastattelija ei itse osallistu varsinaisesti keskusteluun. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 62). Oma roolini haastattelijana keskittyi aikataulun kontrolloimiseen ja siihen, että keskustelu pysyi tutkimuksen kannalta olennaisissa teemoissa ja että kaikki osallistujat saivat puheenvuoroja. Välillä tein osallistujien puheenvuoroista yhteenvetoja ja esitin heille tulkintojani ja pyysin heitä kertomaan, olinko ymmärtänyt asian oikein. Tarkoitukseni oli lisätä tekemieni johtopäätösten luotettavuutta varmistamalla osallistujilta itseltään niiden todenmukaisuus. Yhteenvetojen avulla myös aiheen käsittelyn lopettaminen ja seuraavaan aiheeseen siirtyminen oli luontevaa. Aivan haastattelun lopuksi kysyin osallistujilta, oliko heillä vielä mielessä jotain, mitä haluaisivat kertoa. Päätöskysymyksellä varmistin, että osallistujat saivat kerrottua kaikki ne asiat, jotka näkivät tärkeänä tutkimukselle (Krueger 2002, 7).

Ryhmähaastattelupäivän jälkeen lähetin sähköpostitse kyselyn niille yksityisille perhepäivähoitajille, jotka eivät päässet osallistumaan ryhmähaastatteluun. Annoin kyselyyn vastaamiseen aikaa 10 päivää. Opinnäytetyöni aikataulussa pysymisen takia päätin, että en lähetä kyselyyn osallistumisesta erillisiä muistutuksia, sillä olin lähettänyt ryhmähaastatteluun osallistumisesta muistutuksia ja vastauspyyntöjä sähköpostitse ja tekstiviestillä yhteensä kolme kertaa. Oletin, että henkilöt, jotka eivät vastanneet ryhmähaastattelukutsuihini muistutuksistani huolimatta, eivät olleet halukkaita osallistumaan tutkimukseen. Mielestäni hyvään tutkimusetiikkaan kuuluu, että henkilöitä ei painosteta osallistumaan, mikäli heillä ei ole siihen halukkuutta. Näin ollen kyselyyn vastasi lopulta vain yksi perhepäivähoitaja, mikä oli vähemmän kuin olin toivonut, mutta koska ryhmähaastattelu tuotti hyvin aineistoa, päätin hyödyntää kyselyn tuloksia niiltä osin, kuin haastattelu- ja kyselytulosten rinnastaminen toisiinsa on mahdollista.

Sähköpostitse lähetetty kysely koostui avoimista kysymyksistä, jotka oli laadittu teemahaastattelurungon pohjalta. Avoimet kysymykset antavat vastaajalle mahdollisuuden ilmaista itseään omin sanoin, eivätkä ne ehdota vastaajalle valmiita vastauksia. Näin saadaan selville, mikä on keskeistä vastaajan ajattelussa eli mitä henkilö haluaa tuoda itsestään esille. Avoimet kysymykset paljastavat vastauksillaan jotain myös vastaajan motivaatiosta, sillä lausemuotoinen vastaaminen vaatii vastaajalta enemmän kuin pelkkä vastausvaihtoehtojen rastittaminen. (Hirsjärvi ym. 2007, 196.)

4.4 Aineiston purku ja analysointi

Kuuntelin ryhmähaastattelun nauhalta pian haastattelun jälkeen. Haastatteluaineistoa oli nauhoitettuna hieman yli kaksi tuntia. Purin aineiston teema-alueittain kirjoittamalla haastateltavien kommentit auki lähes sanatarkasti. Täysin sanatarkkaa auki kirjoittamista ei mielestäni tarvinnut tehdä, koska tutkimuskysymysten kannalta olennaista oli saada poimittua aineistosta vastauksia, eikä niinkään keskittyä haastateltavien puheilmaisuun. Erotin haastateltavien kommentit toisistaan kirjoittamalla kommenttien eteen aina haastateltavan nimen. Näin keskustelurunko säilyi ehjänä ja osallistujien toisiaan tukevat kommentit pysyivät asiayhteydessään. Koska kyseessä oli teemahaastattelu, halusin purkaa haastattelun temaarungon mukaisesti, koska keskus-

telu oli edennyt teemasta toiseen. Auki kirjoitettuna haastattelumateriaalia oli yhteensä 27 sivua. Aineiston purun jälkeen luin materiaalin läpi useaan kertaan. Ensimmäinen luettavaan aineistoon oli, että keskusteluista oli helppo tunnistaa teema-alueet ja hoitajien puheista oli poimittavissa kehittämisohjeita, jotka toistuivat kommentteissa useaan otteeseen.

Teemahaastattelussa aineiston luokittelun pohjana toimivat teemahaastattelun teemat, joita voi jo itsessään pitää alustavina luokkina (Hirsjärvi & Hurme 2000, 149). Aineiston luokittelun jälkeen jouduin hieman järjestelemään aineistoa uudelleen, koska keskustelu ei edennyt järjestyksessä ja teema kerrallaan, vaan keskustelun lomassa sivuttiin muitakin teemoja. Järjestin aineiston uudelleen teemaluokituksen mukaiseen järjestykseen, mutta kuitenkin niin, että osallistujien kommentit pysyivät asiayhteyksissään.

Sisällönanalyysi sopii haastatteluaineiston käsittelyyn silloin, kun tutkimus tuottaa runsaasti aineistoa, esimerkiksi haastattelun avovastausten analysointiin. Sisällönanalyysillä on kohde, jota tarkastellaan eri ulottuvuuksien eli muuttujien avulla. (Hirsjärvi & Hurme 1995, 114-115.) Tutkimuksessani sisällönanalyysiä ohjasivat tutkimuksen suunnitteluvaiheessa valitsemani käsitteet ja laatimani teemahaastattelurunko. Näin ollen sisällönanalyysin tarkasteluyksiköitä olivat haastatteluteemat ja niiden sisältä keskusteluissa esiin nousseet asiat.

Hyödynnän aineiston analyysissä laskemista eli kiinnitän tietoisesti huomiota ilmiöihin, jotka esiintyvät haastateltavien puheissa toistuvasti (Hirsjärvi & Hurme 2000, 172). Esimerkiksi ”Kaupungin internetsivuilla pitäisi olla lista asioista, jotka perhepäivähoitajaksi ryhtyvän pitää muistaa” oli asia, jonka haastateltavat nostivat monesti esiin haastattelun aikana. Tutkimustuloksissa en kuitenkaan ilmaise laskemisen tulosta numeerisesti, vaan keskityn tarkastelemaan aineistoa impressionistisesti eli pyrin kuvaamaan, minkälaisia vaikutelmia haastateltavien puheista nousi esiin ryhmähaastattelun aikana (Hirsjärvi & Hurme 1995, 115).

Tutkittavasta ilmiöstä, ongelmanasettelusta ja aineiston laajuudesta riippuu, kuinka pintapuolisesti tai syvällisesti tutkittavaa ilmiötä pitää kuvailla. Koska tutkimukseni tavoitteena on luoda uusia teoreettisia ideoita ja hypoteeseja siitä, miten yksityiseksi

perhepäivähoitajaksi ryhtyviä voisi paremmin tukea prosessin aikana, ei aineiston perinteinen koodaaminen ja analysointi ollut mielestäni tarkoituksenmukaista. Tarkastelin tutkimusaineistoa etsien siitä uusia ominaisuuksia rakentamiini teoreettisiin kategorioihin eli teema-alueisiin. Tämän jälkeen keskityn raportoimaan työssäni niistä keskeisistä asioista, joita haastattelu- ja kyselyaineistosta nousi esiin. (Hirsjärvi & Hurme 1995, 116).

Esittelen tutkimustulokset teemahaastattelurungon mukaisessa järjestyksessä eli hyvinvointialan yrityksen perustamiseen sisältyvien vaiheiden kautta. Tämä mahdollistaa tutkimustulosten peilaamisen yrityksen perustamista käsittelevään teorian tietoon. Tulosten luotettavuuden varmistamiseksi käytän tutkimustulosten esittelyn ohella lainauksia osallistujien kommentista, joiden avulla lukijan on helpompi seurata tekemiäni johtopäätöksiä. Lainauksista on jätetty pois puheeseen sisältyvät äännähdykset ja nyanssit, mikäli niillä ei ole merkitystä vastauksen sisällölle.

5 YKSITYINEN PERHEPÄIVÄHOITAJA HYVINVOINTIALAN YRITTÄJÄNÄ

Hyvinvointialan yrittäjyys on tällä hetkellä voimakkaasti kasvava yrittäjyyden ala, sillä yhteiskunnalliset muutokset, kuten väestön ikääntyminen, palvelujen kasvava kysyntä ja kunta- ja palvelurakenteen uudistukset luovat jatkuvasti uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Hyvinvointialan tutkimus- ja kehittämistoimintaan erikoistuneen Anne Kainlaurin mukaan nykyaikaa heijastava ihmiskuva korostaa itsestään huolehtivaa, hyvinvointiin panostavaa ja erilaisia hyvinvointipalveluja hyödyntävää käyttäytymistä. Yksityisten hyvinvointipalvelujen käyttö on arkipäiväistynyt täydentämään, osin jopa korvaamaan, kunnallista palvelutarjontaa ja perheet ovat alkaneet tiedostaa palvelujen merkityksen arkielämän hyvinvoinnin ja arjessa jaksamisen tukemisessa. (Kainlauri 2007, 9-10.) Nokian varhaiskasvatusyksikön johtajan mukaan yksityisen perhepäivähoidon asiakkaat ovat usein hyvin tietoisia siitä, minkä laatuista ja -sisältöistä päivähoitopalvelua he lapselleen haluavat (Liisa Lamminen, henkilökohtainen tiedonanto 21.2.2012). Tämä asettaa yksityisille perhepäivähoitajille tarpeen suunnitella liiketoiminta ja palvelun markkinointi sellaiseksi, että perheet haluavat ostaa palvelun juuri heiltä ja että palvelun laatu vastaa sovittuja normeja.

Sosiaalipalvelualan yritysten kehitys- ja kasvumahdollisuudet ovat tällä hetkellä vahvasti kytköksissä julkisen sektorin päätöksiin palvelutuotannon järjestämisestä. Se, ostavatko kunnat palveluja tai luovatko muulla tavoin edellytyksiä toimialan yrittäjyydelle, vaikuttaa suoraan alan yritystoiminnan menestymiseen. (Kainlauri 2007, 10.) Nokialla hyvänä esimerkkinä on 1.3.2012 alkaen korotettu yksityisen hoidon tuen kuntalisän korotus, joka paransi merkittävästi yksityistä päivähoitopalvelua tarjoavien yritysten kannattavuutta. Samalla, kun kuntalisän korotuksen avulla saadaan lisättyä yksityisten päivähoitoalan yrittäjien määrää, sillä tarjotaan varhaiskasvatusalan ammattilaisille toimeentulollisesti kannattava vaihtoehto siirtyä tuottamaan päivähoitopalveluja yrittäjänä. Se riski, mikä yrittäjyyteen sisältyy, on epävarmuus siitä, kuinka kauan taloudellisista linjauksista pidetään kiinni. Yksityisen hoidon tuen kuntalisän laskeminen voisi monen yrittäjän kohdalla tehdä yritystoiminnasta kannattamatonta ja johtaa yritystoiminnan lopettamiseen.

5.1 Päätös ryhtyä yksityiseksi perhepäivähoitajaksi

Päätökseen ryhtyä yksityiseksi perhepäivähoitajaksi sisältyy ikään kuin kaksi erillistä päätöstä: päätös ryhtyä perhepäivähoitajaksi ja päätös ryhtyä yrittäjäksi. Molemmat päätökset vaativat oman erillisen harkintansa, vaikka linkittyvätkin toisiinsa. Haluun toimia perhepäivähoitajana voivat vaikuttaa monenlaiset tekijät, kuten henkilön elämäntilanne, taloudellinen tilanne, ammatillinen tausta ja halu työskennellä yksin omassa kodissa. Yleinen tilanne, jossa nainen harkitsee perhepäivähoitajaksi ryhtymistä on silloin, kun äiti haluaa hoitaa omia lapsiaan kotona, mutta perheen talous edellyttää äidiltäkin palkkatuloja. Luonteva ratkaisu jatkaa lasten kotona hoitamista ja ansaita samalla rahaa on hoitolasten kotiin ottaminen.

Tutkimukseen osallistuneiden perhepäivähoitajien kohdalla päätökseen ryhtyä yksityiseksi perhepäivähoitajaksi vaikutti keskeisimmin halu hoitaa omia lapsia kotona päiväkotihoidon sijaan. Syinä haluun hoitaa omia lapsia kotona olivat lasten ikä ja erityishoidolliset tarpeet sekä liian pitkäksi muodostuvat hoitopäivät vanhempien työajoista johtuen. Päätökseen ryhtyä yksityiseksi perhepäivähoitajaksi kunnallisen perhepäivähoitajan sijasta vaikuttivat hieman toisistaan poikkeavat syyt. Yhdellä perhepäivähoitajista ei ollut varhaiskasvatusalan tutkintoa, eikä aikomusta suorittaa perhepäivähoitajan ammattitutkintoa, joten kunnalliseksi perhepäivähoitajaksi ryhtyminen ei ollut mahdollista. Kyseinen perhepäivähoitaja kertoi pohtineensa pitkään mahdollisuuksiaan toimia perhepäivähoitajana ilman alan koulutusta. Lopulta hänen lastensa päiväkodista kerrottiin, että yksityisenä perhepäivähoitajana voi toimia ilman alan koulutusta.

Mulla meni ainakin puoli vuotta tähän prosessiin. Mä niinku pohdin ja mietin ja selvitin ja just se, että mulla ei ole mitään alan koulutusta, että voinko mä tehdä. Että ainoa kokemus on se, että mulla on kaks omaa lasta ni se tuntu kauheen suurelta kynnykseltä lähtee kellekään ehdotteleen, et hei mä oon kahden lapsen äiti, voinko mä tehä tällasta hommaa. Mä kyselin itse asiassa lasten päiväkodista ja ne sano että yksityiseks pääsee ihan ilman koulutusta.

Perhepäivähoitaja sai harkintavaiheessaan tukea oman kunnan varhaiskasvatuspalveluverkoston työntekijöiltä, mikä auttoi häntä tekemään päätöksen ryhtyä yksityiseksi perhepäivähoitajaksi.

Yhden perhepäivähoitajan hoitolapset tulivat toiselta paikkakunnalta, joten kunnallisena perhepäivähoitajana toimiminen ei ollut vaihtoehto. Yhdellä perhepäivähoitajista oli aikaisempaa kokemusta vieraiden lasten hoitamisesta omassa kodissaan, joten kynnys ryhtyä yksityiseksi perhepäivähoitajaksi oli matala. Henkilöllä oli vakituinen toimi kunnan päivähoidosta, josta hän oli hoitovapaalla. Vakitoimen varaaminen itselle sillä aikaa, kun toimii yksityisenä perhepäivähoitajana, mietitytti hieman.

Mulla ei ollu ehkä muuta ku se, et mulla roikkuu se toimi siellä. Varmistelin toistia, että saanko tehdä toista työtä, et joku muu tekee mun töitä sillä aikaa, kun mä teen ihan oikeesti muita töitä. Ni mulle sanottiin, että voi mennä vaikka toiseen päiväkotiin töihin, ku on hoitovapaalla, eikä kunta maksa mitään tällä hetkellä mulle. Mutta että onko oikein pitää virkaa odottamassa, kun sen vois joku muu saada.

Kolmella perhepäivähoitajalla neljästä hoitolapset olivat tiedossa jo ennen päätöksen tekoa perhepäivähoitajaksi ryhtymisestä, joten yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtyminen oli luonteva vaihtoehto. Yksityinen perhepäivähoitaja saa itse valita asiakkaansa ja sopia hoitoon liittyvistä asioista vapaasti.

Perhepäivähoitajat pohtivat yhdessä, mitä hyvinvointialan yrittäjyydellä tarkoitetaan ja miten se linkittyy yksityisenä perhepäivähoitajana toimimiseen. Perinteisenä yrittäjyytenä yksityisenä perhepäivähoitajana toimimista ei nähnyt kukaan hoitajista, vaikka jokainen tiedostikin toimivansa yrittäjänä.

Mulle se on ainakin kauheen vaikee nähdä itteni mitenkään yrittäjänä. Kaikille mä oon aina sanonu, että mä oon yksityinen perhepäivähoitaja ja sit ku ne kysyy et ooksä oikeesti niinku yrittäjä, ni sit on vaan niinku joo, mut en mä nää itteeni kuitenkaan yrittäjänä.

Yrittäjäksi profiloitumista vaikeutti muun muassa se, että yksityinen perhepäivähoitaja ei ole kirjanpitovelvollinen, eikä saa arvolisäverovähennyksiä. Hoitajat katsoivat näiden asioiden kuuluvan keskeisesti yrittäjyyteen.

Se tekee ehkä, kun ei oo mitään näitä alvijuttuja eikä kirjanpitojuttuja ja sit on niin monta asiaa, mitkä ei oo niinku tavallaan jos sä katot mitä pitää tehdä et voit perustaa yrityksen, niin täs on taas ihan eri jutut. Et eihän se oo ihan suoranainen niinku ei mull oo semmonen yritys, et en mä saa vähentää tiettyjä asioita verotuksesta enkä saa niitä alvikorvauksia enkä muita.

Perhepäivähoitajat pitivät yksityistä perhepäivähoitoa yrittäjyytenä lähinnä siltä osin, että hoitajalla on vapaus päättää omista työajoista, asiakkaista, eläkesäästöön liittyvistä asioista sekä oikeus hinnoitella palvelu haluamallaan tavalla.

Hyvinvointialan yrittäjille on tyypillistä, että henkilöllä on vuosien kokemus palkkatyöstä ja vahva näkemys siitä, kuinka työn voisi tehdä paremmin tai itselle sopivammalla tavalla. Yrittäjiksi ryhdytään usein niin sanotun kutsumuksen ohjaamina, eikä ensisijaisena tavoitteena ole suurten liikevoittojen tekeminen vaan laadukkaiden hyvinvointipalvelujen tarjoaminen. (Kainlauri 2007, 30.) Tutkimukseen osallistuneilla perhepäivähoitajilla oli omien lasten kasvatuksen tai varhaiskasvatuksessa saadun työkokemuksen pohjalta muodostunut vahva käsitys siitä, mitä hyvä päivähoito pitää sisällään. Tämä ilmeni useissa kommentteissa, joilla he kuvasivat tarjoamansa perhepäivähoidon sisältöä ja laatua. Halu tarjota omille lapsille laadukasta hoitoa ja kasvatusta kotioloissa tarjoaa usein hyvää päivähoitopalvelua myös muutamalle perheen ulkopuoliselle lapselle.

Kainlauri kuvaa yrittäjämäistä asennoitumista siten, että se vaatii yksilöltä organisointikykyä, suunnittelutaitoa, kykyä kyseenalaistaa itsestäänselvyyksiä sekä tietynlaista herkkyyttä tilanteille ja niiden näkemiselle koko laajuudessaan. Se edellyttää kykyä hoitaa arkisia rutiineja ja ottaa haltuun suurempia linjoja sekä taitoa ja kykyä toimia erilaisissa tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. (Kainlauri 2007, 28.) Yrittäjältä ja perhepäivähoitajalta edellytetään monessa suhteessa hyvin samankaltaisia ammatillisia valmiuksia.⁸

Yrittäjäksi ryhtyminen edellyttää henkilöltä aina jonkinasteista halua toimia yrittäjänä. Yrittäjä profiloidaan henkilönä usein rohkeaksi, ennakkoluulottomaksi, innovatiiviseksi, kunnianhimoiseksi ja ahkeraksi. Yrittäjän tavoitteena on tehdä toiminnallaan niin suurta voittoa, että se kattaa liiketoiminnan riskit. Haluun ryhtyä yrittäjäksi vaikuttavat monenlaiset tekijät, kuten yksilön työ tai työttömyys, henkilökohtaiset tavoitteet, sopiva koulutustausta sekä lapsuuden kodissa opitut mallit. Yrittäjäksi ryhtymisessä positiivisina asioina nähdään oman työn johtajana toimiminen, hyvät toimeentulomahdollisuudet, positiiviset mielikuvat tai kokemukset yrittäjyydestä sekä kannustava markkinatilanne oman osaamisen tuotteistamisen kannalta. (Kainlauri 2007, 27.)

Tutkimukseen osallistuneiden yksityisten perhepäivähoitajien kohdalla yrittäjyyttä edistävinä tekijöinä olivat olleet aikaisempi kokemus vieraiden lasten hoidosta omassa kodissa, valmiiksi tiedossa olevat hoitolapset, tuttavien toimiminen yksityisenä perhepäivähoitajana sekä ympäristöltä saatu tuki. Mielikuvien luominen perhepäivähoitajan arjesta on helpompaa, jos itsellä, tai itselle läheisellä ihmisellä on omakoh-
taisia kokemuksia alalta. Keskeisimpänä päätökseen vaikuttavana asiana hoitajat pi-
tivät oman perheen ja varsinkin oman aviomiehen tukea.

Siinä vaiheessa, ku mies sano, että ilman muuta, kun omat lapset oli
pieniä, niin se oli ainut juttu.

Äidin ryhtyminen perhepäivähoitajaksi on perheen lapsille aina iso muutos perheen
arkeen. Lapsilla voi olla vaikea hyväksyä sitä, että hoitolapset leikkivät heidän leluil-
laan ja vievät osan äidin huomiosta. Yksi hoitaja kertoi tehneensä ensimmäisen hoi-
tosopimuksen puolen vuoden mittaiseksi, jotta näkisi kuinka omat lapset reagoivat
hoitolapsiin. Kun omat lapset nauttivat hoitolasten seurasta, päätti äiti jatkaa perhe-
päivähoitajana myös puolen vuoden kokeiluajan jälkeenkin.

Vanhimmainen lapsi sai kattoo etukäteen, mitä leluja halus laittaa pii-
loon ettei muut leiki niillä. Ja ne piti etukäteen valita ettei kesken hoi-
topäivän vekslata. Rakkaimmat lelut laittoivat piiloon.

Perhepäivähoitaja neuvoi, että yksi keino helpottaa lasten sopeutumista oman kodin
jakamiseen on lasten tavaroiden ja kodin tilojen jakaminen perheen yksityiseen ja
perhepäivähoidon käyttöön. Näin perheen lapset saivat kokea, että heillä säilyy tietty
yksityisyys ja oma reviiri, vaikka hoitolasten kanssa täytyy jakaa osa omista tavarois-
ta.

Yksityisten perhepäivähoitajien keskustelusta jäi sellainen kuva, että heidän kohdal-
laan päätös ryhtyä yksityiseksi perhepäivähoitajaksi oli hyvin elämäntilannesidon-
nainen. Oma perhe ja lähipiiri sekä jo alalla toimivat tutut perhepäivähoitajat edisti-
vät päätöksen tekoa. Perhepäivähoitajat vaikuttivat päätöksiinsä tyytyväisiltä ja koki-
vat saaneensa harkintavaiheessa tukea monelta eri taholta.

5.2 Liikeidea

Yrityksen toiminta perustuu aina yrittäjän näkemykseen yrityksen mahdollisuuksista menestyä omalla ammattialalla. Suurin osa hyvinvointialan yrityksistä on luonut yrityksensä seuraamalla kunnallista ja yksityistä palvelutuotantoa ja havaitsemalla palvelutuotannossa aukkoja, joihin yritystoiminnalla on mahdollista vastata. Päivähoitopalveluissa kyse voi olla esimerkiksi siitä, että kunnallisen päivähoitotoiminnan kapasiteetti on palvelutarpeeseen nähden pieni. Myös kulutustottumusten, elämäntapojen ja arvojen muutokset vaikuttavat siihen, millaisia yritysideoita yhteiskunnassa syntyy. (Kainlauri 2007, 35 ja Karvonen-Kälkäjä, Soback & Uusitalo 2009, 11.)

Perhepäivähoito itsessään ei ole uusi yritysidea, koska se on työnkuvana ja palveluna hyvin vakiintunut yhteiskuntaamme. Yksityinen perhepäivähoito eroaa kunnallisesta perhepäivähoidosta eniten siinä, että yksityisen perhepäivähoitajan on itse hankittava asiakkansa. Yrittäjän tavoin myös yksityisten perhepäivähoitajien kannattaa konkretisoida liikeidea hyvin, jotta palvelun markkinoiminen ja myyminen on helpompaa. Yksityisen perhepäivähoitajan on mahdollista lisätä kilpailukykyään profiloimalla tarjoamansa päivähoito esimerkiksi tietyn teeman tai vaikkapa laatutekijöiden mukaiseksi. Vanhemmat ovat nykyaikana hyvin tietoisia päivähoidon asiakkaita ja perhepäivähoitajan ammattitaidolla, toiminnan sisällöllä, ruokavaliolla, päivähoitoympäristöllä ja arvomaailmalla on suuri vaikutus siihen, mistä vanhemmat haluavat päivähoitopalvelun ostaa. Monet perheet ovat valmiita maksamaan päivähoidosta jopa hieman korkeampaa hintaa, mikäli kokevat palvelun erityisen laadukkaana. Laadun käsite voi kuitenkin vaihdella eri asiakkaiden kesken. Toisille vanhemmille laatu muodostuu päivähoitopaikan läheisestä sijainnista ja pienestä ryhmäkoosta. Toiset puolestaan edellyttävät hoitajalta mahdollisimman korkeaa ja monipuolista koulutustaustaa. Se on kuitenkin selvää, että päivähoidossa on tilausta erilaisille palveluntarjoajille.

Alustavan liikeidean konkretisoiminen voi tapahtua ryhmittelemällä alustava liikeidea ydinpalveluun, yrittäjän osaamiseen ja toimintaympäristöön liittyviin tekijöihin. Ydinpalvelulla tarkoitetaan sitä palvelua, jota yritys myy asiakkaalle eli tässä tapauksessa palveluna on perhepäivähoito. Yrittäjän osaaminen muodostuu ammatillisen pätevyyden lisäksi muista tiedoista ja taidoista sekä erityisistä kiinnostuksen

kohteista. (Kainlauri 2007, 35.) Perhepäivähoitajan kohdalla osaaminen voi muodostua ammattitutkinnon lisäksi esimerkiksi varhaiskasvatus- tai hoitoalan työkokemuksesta, hygieniaosaamisesta, erityisruokavaliosta, käsityötaidoista, musiikillisista taidoista tai vaikkapa liikunnallisesta kiinnostuksesta.

Kolmella perhepäivähoitajalla neljästä hoitolapset olivat tiedossa ennen yritystoiminnan käynnistämistä. Tämä vaikutti heidän mukaansa siihen, että palvelun sisältöä ei ollut tarvetta miettiä ennen toiminnan käynnistymistä. Perhepäivähoitaja, jolla ei ollut alan koulutusta, eikä valmiiksi tiedossa olevia hoitolapsia, kertoi kokeneensa tarpeelliseksi miettiä omaa osaamistaan ja tarjoamaansa palvelua ennen sen markkinointia asiakkaille.

Kun ei ole sitä alan kokemusta, niin pakkohan siihen on jotain itte keksiä. Itsestä positiivista, millä myydä. Mulla se oli ruoka. Olen ravintola-alan kokki. Ja sit varmaan se liikunta ja urheilu painotusalueina.

Kyseinen perhepäivähoitaja oli kokenut tarpeelliseksi pohtia etukäteen oman yritystoimintansa painotusalueita. Vaikka yksityinen perhepäivähoito on liikeideana melko selkeä hahmottaa, niin oman vision muodostaminen palvelusta antaa lisävarmuutta yritystoiminnan suunnitteluun.

5.3 Palvelun tuotteistaminen

Ensi istumalta palvelun tuotteistaminen saattaa kuulostaa hieman liioitellulta, kun puhutaan yksityisestä perhepäivähoidosta. Tarvitseeko perhepäivähoitoa tosiaan tuotteistaa ennen toiminnan aloittamista? Tuotteistaminen ei kuitenkaan ole mitään korkealentoista tai liian syvällistä palvelun muotoilua, vaan kaikessa yksinkertaisuudessaan sitä, että palvelu tehdään asiakkaalle mahdollisimman helpoksi ostaa (Hiltunen ym. 2007, 47). Vaikka palvelun sisältö olisi yrittäjälle itselleen itsestäänselvyys, koostuu palvelun tuotteistamisen merkitys palvelun markkinoinnin ja myynnin hetkellä. Tuotteistettu palvelu on helpompi myydä ja asiakkaalle helpompi ostaa ja vertailla muihin palveluihin. (Kainlauri 2007, 64.)

Palvelun tulee vastata asiakkaan tarpeita, mikä perhepäivähoidon kohdalla on perheen tarve päivähoitopaikalle. Se, mistä tarve nousee, voi vaihdella perheiden välillä. Palvelun tuotteistaminen helpottaa palvelun myymistä asiakkaalle, koska tuotteistamisen avulla yrittäjä osaa kertoa, mitä on myymässä ja asiakas puolestaan tietää, mitä on ostamassa. Palvelun luonne ja laatu määrittävät valittavan hinnoittelustrategian. On selvää, että palvelun laatu vaikuttaa suoraan siihen, paljonko asiakas on palvelusta halukas maksamaan. (Hiltunen 2007, 48.) Yksityinen perhepäivähoito koetaan aina vaihtoehtona kunnalliselle päivähoidolle ja vaihtoehtoisen palvelun tarjoajan on usein vielä tarkemmin osattava kuvata tarjoamansa palvelun sisältö asiakkaalle, jotta asiakas vakuuttuu ja päättää ostaa palvelun kyseiseltä palvelun tarjoajalta.

Toinen syy, miksi yksityisen perhepäivähoitajan pitää kyetä kuvaamaan tuottamansa palvelun sisältö hyvin, liittyy hoitomaksupolitiikkaan. Perheet maksavat kunnallisesta perhepäivähoidosta tulojensa mukaisen hoitomaksun, mutta yksityinen perhepäivähoito maksaa yleensä kaikille asiakkaille saman verran. Perheiden maksama hoitomaksu yksityisestä päivähoidosta voi siis olla suurempi kuin kunnallisesta päivähoidosta ja luonnollisesti korkeampi hinta asettaa palvelun laadulle ja sisällölle korkeammat vaatimukset. Laatua ei voida määritellä vain yrittäjän toimesta, sillä laatu voi merkitä eri asiakkaille eri asioita. Tästä syystä onkin tärkeä miettiä, minkälaiselle asiakasryhmälle palvelu on suunnattu.

Palvelun tuotteistaminen voi tapahtua asiantuntija- tai asiakaslähtöisesti. Asiakaslähtöisen tuotteistamisen lähtökohtana on selvittää asiakkaan tarpeet, toiveet ja odotukset, kun taas asiantuntijälähtöisessä tuotteistamisessa palvelu rakennetaan yrittäjän ammatillisen osaamisen ja erityisosaamisen pohjalta, kuitenkin asiakasta unohtamatta. (Kainlauri 2007, 58.) Perhepäivähoidon kohdalla asiakkaan tarpeita voivat olla esimerkiksi päivähoitotarve alle 3-vuotialle lapselle, perhepäivähoitokodin läheinen sijainti, hoitajan riittävä ammatillinen osaaminen varhaiskasvatuksesta, joustavat hoitoajat ja toimiva yhteistyö. Yrittäjän ammatillinen osaaminen voi koostua varhaiskasvatusalan tutkinnosta sekä erityisistä taidoista ja kiinnostuksen kohteista, joita hän haluaa hoitotyössä toteuttaa.

Vain yksi neljästä tutkimukseen osallistuneista hoitajista kertoi tehneensä varsinaisen palvelukuvauksen ennen asiakkaiden hankintaa. Muiden hoitajien kohdalla tilanne

oli erilainen, koska hoitolapset olivat tiedossa, eikä palvelun markkinoinnille ollut tarvetta. Jokainen osasi kuitenkin kuvata omaa palveluaan nykytilanteesta käsin. Kaksi hoitajista korosti palvelun joustavuutta perheen tarpeiden pohjalta. Kolme neljästä nosti esiin palvelun lapsilähtöisyyden, kiireettömyyden, kodinomaisuuden ja pienen ryhmän. Kahdella korostui kotiruuuan laatu ja yksi nosti esiin omat mieltymyksensä kädentaitoihin.

Mä tykkään paljon touhuta ja tehdä. Me osallistutaan lasten kanssa kaikkiin Nokian ilmaisiin tapahtumiin, puistojumppiin ja Hinttalaan. Liikutaan paljon ja ollaan iltapäivät kotipihassa. Kotiruokaa ja sillai. Ja sit tykkään paljon askarrella ja nypläillä, niin tulee sitä tehtyä.

Vastauksista heijastui sekä hoitajien itsensä tyytyväisyys sekä usko tarjoamansa perhepäivähoidon laatuun. Vaikka hoitajat korostivat, ettei perhepäivähoitoa voi sanoa paremmaksi tai huonommaksi kuin päiväkotihoitoa, niin kommenttien perusteella perhepäivähoitajat kokivat kotona työskentelyn tyydyttävämpänä kuin päiväkodissa työskentelyn.

En kaipaakaan päiväkodista sitä, että pitää ehtiä ulos ja askartelemaan ja nukkumaan tiettyyn aikaan. Nyt ku me lähdetään jos on hieno ilma, niin voidaan lähteä ulos vaikka aamupalan kanssa ja tulla sisälle nukkumaan, ku ekaa alkaa väsyttää.

Voi mennä metsään, pihalle, kentälle, puistoon tai sitku aattelet jotain päiväkotia niin siellä on rajattu tietynikäisten alue. Ja kun aikuinen päättää, niin sit voi mennä metsään.

Perhepäivähoidossa arvostettiin arjen joustavuutta, jota perhepäivähoitajien mielestä ei päiväkodissa ole mahdollista riittävästi toteuttaa. Lapsen yksilöllisyyden kunnioittaminen oli heidän mielestään helpompaa pienessä ryhmässä.

Yksilönä tulee lapsi enemmän esille, kun on pieni lapsiryhmä, kun että olis 20 lasta.

Perhepäivähoitajat olivat sitä mieltä, että isossa lapsiryhmässä vahvuutena on kavereiden paljous, josta voi olla hyötyä isommille lapsille. Pienten lasten kohdalla pientä lapsiryhmää pidettiin kuitenkin perhepäivähoidon kiistattomana vahvuutena. Myös Kristiina Kotajärven tutkimukseen osallistuneet perhepäivähoitajat nostivat jous-

vuuden ja yksilöllisyyden perhepäivähoidon hyväksi puoliksi ja osaksi sen laatua. Joustavuus liittyi juuri pieneen lapsiryhmään ja mahdollisuuteen toimia tilanteiden mukaan, ilman tiukkaa päiväohjelmaa. (Kotajärvi 1997, 33.)

Tutkimukseeni osallistuneet perhepäivähoitajat pitivät perhepäivähoidon etuna lapsiryhmän ja hoitajan sekä vanhempien ja hoitajan välille muodostuvaa pysyvää ja läheistä suhdetta.

Hoitaja pysyy aina samana lapselle. Kun sä meet sinne, niin sä tiedät, kuka sua on vastassa.

Varsinkin lapsen näkökulmasta hoitajan pysyvyys ja tuttuus on tärkeää. Hoitajan näkökulmasta pieni lapsiryhmä ja asiakasperheiden vähäinen määrä helpottavat tiedon siirtoa ja hoitosuhteeseen paneutumista.

Miten hyvin voit keskustella lasten vanhempien kanssa ja olet perillä lasten asioista, kun yks aikuinen viestittää asioita. Eikä lapsen tarte miettiä, et kenen puolen kääntyä. On kaikesta kärryillä.

Hoitajana mä tiedän, et mulla on ne neljä lasta kun päiväkodissa on lista, jossa seurataan rasteja, että ketä on haettu ja jos ei löydy lasta, niin on soitettava onko lapsi haettu. Tässä sä tiedät, että sulla on ne neljä. Päiväkodissa ei ole aina kartalla.

Osalla hoitajista oli kokemusta päiväkodissa työskentelystä ja heidän mielestään perhepäivähoitajana on helpompaa hallita asiakassuhteet hyvin. Päiväkodissa perheitä on määrällisesti niin paljon, ettei yhteistyö voi muodostua yhtä läheiseksi.

Sanna Parrilan (2002) tutkimus ”Perhepäivähoito osana suomalaista päivähoitojärjestelmää” vahvistaa osaltaan edellä kuvattuja tutkimustuloksia. Hänen saamiensa tulosten mukaan perhepäivähoidon vahvuuksia perheen näkökulmasta ovat pieni ryhmä koko, pysyvä hoitosuhde, läheinen yhteistyö vanhempien kanssa, lapsen saama yksilöllinen hoiva ja huomio, rauhallinen ja kodinomainen ympäristö sekä lapsen tarpeista lähtevä perushoito. Parrilan tutkimuksessa perhepäivähoitajat nostivat perhepäivähoidon hyväksi puoliksi läheisen kontaktin lapsiin ja vanhempiin sekä lisäksi työn itsenäisyyden, vastuullisuuden ja monipuolisuuden.

Näkökulma, joka liittyy olennaisesti perhepäivähoitopalvelun tuotteistamiseen on hoitajan itsensä työelleen asettamat toiveet ja vaatimukset. Yksityisen perhepäivähoitajan ei automaattisesti tarvitse olla valmis tekemään pitkää työpäivää ja jatkuvasti joustamaan perheiden tarpeiden mukaan. Alueellisesta päivähoitopulasta ja perhepäivähoitajan ammattitaidosta riippuu paljon se, kuinka paljon perhepäivähoitaja voi itse asettaa vaatimuksia palvelun sisällölle. Mikäli lähialueella on kova pula perhepäivähoitajista ja yksityiseksi perhepäivähoitajaksi aikovalla on vahva ammatillinen näyttö varhaiskasvatuksesta ja luottamus tarjoamansa perhepäivähoidon laatuun, voi hän tuotteistamisen yhteydessä päättää esimerkiksi hieman lyhyemmästä hoitoajasta ja hieman korkeammasta hinnoittelusta. Keskeinen asia tuotteistamisessa on se, että palvelun sisältö vastaa sille annettua hintaa, sillä tuotteistettujen palvelujen avulla asiakkaan on mahdollista vertailla eri palvelujen hinta-laatusuhteita ja päättää sitten, mistä haluaa palvelunsa ostaa.

Jokaisen yksityisen perhepäivähoitajan olisi hyvä tehdä jonkinlainen palvelukuvaus ennen palvelun markkinoinnin aloittamista. Selkeä, hyvin tuotteistettu palvelu auttaa erottumaan kilpailijoista. Palvelukuvaus kertoo yleensä palvelun nimen, asiakkaan roolin, palvelun sisällön ja tavoitteet, palvelun raportointi- ja arviointikäytännöt, palvelun tavoitteet, palvelun imagokuvauksen ja hinnan. Nimen tulee olla yksinkertainen ja helppotajuinen. (Kainlauri 2007, 59-60.) Perhepäivähoitajat toimivat useimmiten omalla etu- ja sukunimellään ja etuliitteellä perhepäivähoitaja. Mikään ei kuitenkaan estä keksimästä nimeksi jotain omaa toimintaa kuvaavaa nimeä, jos haluaa erottua kanssakilpailijoista. Asiakkaan roolin kuvaaminen kertoo, kenelle ja minkälaisiin tarpeisiin palvelu on kohdennettu (Kainlauri 2007, 59). Yksityisen nokiaalaisen perhepäivähoitajan palvelukuvauksessa voi olla esimerkiksi kuvaus, jonka mukaan perhepäivähoitoa tarjotaan Nokialla asuville 2-5 -vuotiaille lapsille, joilla ei ole eläinlergioita, sillä perheessä on koira.

Palvelun sisällön kuvaamisessa selvitetään, millaisia tehtäviä ja toimenpiteitä palveluun sisältyy ja millaiseen ammatilliseen osaamiseen palvelu perustuu. Perhepäivähoidon kannalta keskeistä on palvelun ajallinen määrittely eli mihin aikaan palvelu alkaa ja päättyy. Tiivistetysti ilmaistuna palvelun sisällön määrittely tarkoittaa sen kuvaamista, mitä asiakas palvelulla saa. (Kainlauri 2007, 59-60.) Yksityisen perhepäivähoitajan palvelukuvaus voisi olla esimerkiksi seuraavanlainen:

Lastentarhanopettajana päivähoidossa toiminut perhepäivähoitaja Minna Möttönen tarjoaa tilavassa omakotitalossa ja viihtyisässä asuinympäristössä laadukasta varhaiskasvatusta. Lapset saavat nauttia yksilöllisestä huomiosta ja toisten lasten seurasta pienessä lapsiryhmässä. Perhepäivähoitoaika on arkipäivisin klo 7.30-16.30 välillä. Perhepäivähoidossa tarjotaan laadukasta kotiruokaa.

Palvelukuvauksessa voidaan mainita, mikä palvelun osuus on muista palveluista (Kainlauri 2007, 59-60). Yksityinen perhepäivähoitaja voi luokitella itsensä osaksi Nokian varhaiskasvatuspalveluverkostoa, mikä näkyy muiden perhepäivähoitajien ja päiväkotien kanssa tehtävänä yhteistyönä. Lisäksi perhepäivähoitaja voi halutessaan sitoutua noudattamaan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaa. Varhaiskasvatussuunnitelmaan sitoutuminen ja toimiminen osana varhaiskasvatuspalveluverkostoa ovat osoitus perhepäivähoitajan yhteistyötaidoista ja halusta tuottaa laadukasta varhaiskasvatuspalvelua. Perhepäivähoidossa raportointiin ja arviointiin liittyvät käytännöt koostuvat yksilöllisen varhaiskasvatussuunnitelman tekemisestä, kasvunkansion täyttämisestä sekä vanhempien ja hoitajan välisistä tiedotuskäytännöistä (Kainlauri 2007, 60). Perhepäivähoitajan on hyvä etukäteen suunnitella, kuinka aikoo nämä toteuttaa, sillä ne ovat osa päivähoidon laatua.

Palvelun tavoitteet kuvataan palvelukuvauksessa asiakkaalle koituvina hyötyinä (Kainlauri 2007, 60). Perhepäivähoitajan tarjoaman palvelun eli varhaiskasvatuksen tavoitteet ovat poimittavissa kunnan omasta varhaiskasvatussuunnitelmasta tai STAKES:n vuonna 2005 julkaisemasta Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet -oppaasta. Tämä edellyttää tietenkin, että hoitaja sitoutuu noudattamaan toiminnalleen asettamia tavoitteita. Palvelun imago kertoo, kuinka yrittäjä profiloituu muihin palveluntarjoajiin nähden ja millaisena yrittäjä haluaa itsensä markkinoilla profiloida. Mielikuvatuotteeseen vaikuttavat palvelun nimi ja tyyli. Palvelun tarjoajan www-sivut välittävät mielikuvan yrityksen toiminnasta. (Kainlauri 2007, 60, 81.) Yksityinen perhepäivähoitaja voi korostaa palvelussaan haluamiaan asioita, esimerkiksi perhepäivähoitajan vahvaa pedagogista osaamista ja lapsen integriteettiä kunnioittavaa kasvatusasennetta. Yksityisen perhepäivähoitajan kotisivut tai yhteystietojen julkaiseminen esimerkiksi yksityisten perhepäivähoitajien yhdistyksen internet -sivuilla helpottavat asiakasta luomaan mielikuvia palvelusta. Haastattelemillani perhepäivähoitajilla ei ollut yhteystietoja internetissä, mutta siitäkin huolimatta tiedusteluja vapaista hoitopaikoista oli tullut säännöllisesti.

5.4 Talouden suunnittelu

Yksityiseen perhepäivähoitajuuteen liittyvät liiketoiminnan riskit ovat usein melko pieniä, joten niin sanottu elämäntilannesidonnainen yrittäjäyys on helppoa. Yrityksen perustaminen ei välttämättä edellytä suuria hankintoja eikä käytännön ratkaisuja, varsinkaan silloin, jos perheessä on entuudestaan omia lapsia, joiden lelut ja hoitotarvikkeet riittävät perhepäivähoitoon. Hoitolasten hankinnan jälkeen yksityinen perhepäivähoitaja saa säännölliset kuukausitulot, jotka hän asiakasperheiden kanssa tehtävällä sopimuksella vahvistaa. Yksityisellä perhepäivähoitajalla on moneen muuhun yritysalaan verrattuna mahdollisuudet melko vakaaseen tulovirtaan.

Hintatieto on olennainen osa palvelukuvausta ja palvelun tuotteistaminen toimii hinnan perusteluna. On luonnollista, että palvelun hinta perustuu sen arvoon. Arvoon vaikuttavat aina palvelun kanssa kilpailevat palvelut ja niiden tarjonta. (Kainlauri 2007, 60-61.) Asiakas ei todennäköisesti ole valmis maksamaan yksityisestä perhepäivähoidosta huomattavan paljon kalliimpaa hintaa kuin kunnallisesta päivähoitosta, jonka hinta perustuu perheen tuloihin. Tästä syystä yksityisen perhepäivähoitajan kannattaa selvittää ensin, paljonko asiakkaiden maksamat päivähoitomaksut ovat kunnallisissa päivähoitopaikoissa ja kilpailevissa yksityisissä yrityksissä.

Tutkimukseen osallistuneet yksityiset perhepäivähoitajat saivat yrityksen perustamisvaiheessa riittävästi tietoa kunnallisista päivähoitomaksuista. He toivoivat kunnalta avointa tiedotusta kunnan päivähoitomaksujen tulevista korotuksista, jotta yksityisillä perhepäivähoitajilla on mahdollisuus hinnoitella palvelunsa kilpailukykyisesti.

Kyllä meihin liittyy kaikki, esim. se kun kunta on nostamassa päivähoitomaksuja niin yhtä lailla meidän tulis saada tietää, että kunta nostaa, mites meidän maksujen kanta. Sillon se pysyis se homma yhtenäisenä eikä vanhemmallekaan olis väliä, viekö lapsen kunnalliseen vai yksityiseen. Olis oikeesti mahdollisuus valita.

He korostivat yksityisen perhepäivähoidon tasavertaisuutta kunnallisten palvelujen rinnalla ja yksi keskeinen asia tasavertaisuudessa asiakkaiden kannalta on juuri päivähoitomaksun suuruus.

Yksityisen perhepäivähoitajan hoitolapsikohtaiset tulot muodostuvat Kelan maksamasta yksityisen hoidon tuesta, perheiden tulojen perusteella maksettavasta mahdollisesta yksityishoidon tuen hoitolisästä, mahdollisesta kuntalisästä sekä vanhempien maksamasta hoitomaksusta. Tästä yhteissummasta vähennetään verohallituksen vahvistama hoitokuluvähennys, josta jäljelle jäävä erotus on veronalaista työtuloa.

Tutkimukseen osallistuneet perhepäivähoitajat olivat laskeneet asiakkaalle jäävän hoitomaksun suuruuden hieman eri tavoin.

Mulla kävi ihan hassusti, ensimmäinen toimintavuosi tuotti tappioo, tai ei jääny mitään käteen, ku olin hinnotellu itteni niin alas. Mä olin miettiny etukäteen, että mitä mä maksasin. Nyt laskisin hintoja erilailla ja kävisin kattoon kaupungin päivähoitomaksuja ja että mitä kaupunki tarjooo ja mitä mä tarjoon, En muista mistä mä sen hinnan raapasin, mutta se oli ihan alakanttiin.

Yksi hoitajista kertoi laskeneensa hoitomaksut aluksi aivan liian alhaisiksi, koska ei ollut ottanut huomioon yritystoiminnasta aiheutuvia kustannuksia. Hän oli pitänyt laskennan lähtökohtana vain mielikuvaa siitä, paljonko haluaisi itse maksaa perhepäivähoidosta.

Mä en kysyny etkäteen muilta hoitajilta hintaa, kun se on jotenkin sellainen tabu. Kun omalle lapselle kyselin hoitajaa ja hintoja niin ne vastas jotain et 550 euroo, mut sit mitä te saatte kodinhoidon tukee, se oli jotenkin ylimalkanen että mitä siitä sit jää meille maksettavaks.

Hoitaja ei uskaltanut kysyä hoitomaksujen suuruudesta toisilta yksityisiltä hoitajilta, joten hänellä ei ollut muuta vertailukohtaa kuin hänen omille lapsilleen kysymä hoitopaikka, jossa hoitomaksu ilmaistiin kokonaissummana, eikä vanhemmille jäävän osuutena. Kyseinen perhepäivähoitaja toivoi, että yksityisen perhepäivähoidon ohjaaja antaisi edes suuntaa antavan mielipiteen yksityisen perhepäivähoitajan kaavailemasta hoitomaksun suuruudesta.

Sä määrittelet itte hinnan. Ja sit ku mä kysyin että voiko kahdesta ottaa tän verran ni se sano et jos sä otat ni sä otat. Mä kysyin, että onko se yhtään sinne päin, ni ei sieltä yhtään saanu apua. Olis se voinu sanoo.

Myös toiset perhepäivähoitajat harmittelivat sitä, että hoitomaksujen suunnitteluun ei saanut tukea kaupungin taholta, vaikka sellaiselle olisi ollut tarvetta.

Yksi perhepäivähoitajista oli laskenut hoitomaksunsa sitä kautta, paljonko haluaa kuukaudessa tienata.

Tavallaan mä laskin, että kun mulla on kaks lasta hoidossa, että mikä mun kuukausitulo pitää olla kaikkien lasten hoitomaksujen ja tukien kera et mä tuun toimeen. Eli mä lähdin siitä liikkeelle, mikä mun kuukausipalkka on. Ja sit mä jaoin sen osiin elikkä mitä tulee mistäkin tukia ja mitkä osat jää perheelle ja mikä osio menee eläkkeisiin ja vakuutuksiin.

Hän oli etukäteen selvittänyt kirjanpitäjän avustuksella yritystoiminnasta aiheutuvat kustannukset ja laskenut sitten niiden pohjalta perheille maksettavaksi jäävän hoitomaksun suuruuden.

Kolmas hoitajista oli ajatellut hoitomaksut sitä kautta, että koska hänellä oli omat lapset kotona, eivät hoitomaksut voi perustua hänen kuukausiansiotoiveisiinsa.

Mä en oo ajatellu olevani töissä, vaan hoitovapaalla ja ku omat lapset vie kaks paikkaa, niin ei kuulu saada täyttä palkkaa. Mä olen laskenu sen vanhempien kautta, et mikä on se mitä vanhemmat maksaa ja siihen päälle kelan tuet.

Hän koki olevansa osittain vielä hoitovapaalla, eikä pelkästään yrittäjänä, mikä sai hänen mielestään näkyä hieman alhaisempana tulotasona. Hän oli laskenut perheille jäävän hoitomaksun suuruuden sitä kautta, mitä vanhemmilta on kohtuulista pyytää.

Hoitajat kaipasivat hoitomaksujen miettimiseen tukea joko yksityisen perhepäivähoidon ohjaajalta tai vaihtoehtoisesti joltain yksityiseltä perhepäivähoitajalta. Hoitomaksusta päättäminen koettiin haastavana tehtävänä, mikäli mitään vertailukohtaa ei ollut tiedossa. Hoitajien mielestä hintavertailu auttaisi hahmottamaan oman hoitomaksun suuruutta.

Talouden suunnitteluun liittyy yksityisellä perhepäivähoitajalla, kuten yrittäjillä yleensäkin, muutakin kuin pelkän palvelun hinnan päättäminen. Mitä kattavammin yrittäjä tekee yritystoiminnasta alustavat laskelmat, sitä todennäköisemmin hän vält-

tyy ikäviltä yllätyksiltä. Meno- ja tuloarviolla eli budjetilla on mahdollista arvioida ennakkoon, onko perustettava yritys kannattava. Jos toiminta ei ole laskelmien mukaan kannattavaa, ei sen toteuttaminen onnistu. Laskelmista on hyötyä yrittäjälle itselleen, mutta niistä on apua myös tukien ja lainojen hakemisessa, sillä hakemuksiin on usein liitettävä kannattavuuslaskelmat. Yrityksen perustamisvaiheessa selvitetään alkupääoman eli investointien ja alussa tarvittavien juoksevien kulujen määrä. Investointeihin lasketaan kaikki ne kulut, jotka ovat tarpeellisia toiminnan käynnistämisen kannalta. Alkupääoman tarve vaihtelee tarjottavan palvelun mukaan. (Kainlauri 2007, 107-108.)

Pihassa on jo valmiina hiekkalaatikko, keinu ja liukumäki.

Ei tarttenu mitään lisätä, kaikki oli jo valmiina.

Tutkimukseen osallistuneilla perhepäivähoitajilla oli omia lapsia, mistä syystä perhepäivähoitoa varten ei tarvinnut tehdä hankintoja. Tilanne voi olla erilainen perhepäivähoitajalla, jolla ei ole entuudestaan lasten hoitoon ja kasvatukseen liittyviä tarvikkeita kotonaan. Tällöin alkupääoman tarve voi olla merkittävästi suurempi.

Investointikulujen lisäksi yrittäjän on selvitettävä käyttöpääoman tarve, johon kuuluvat yrityksen perustamis-, markkinointi-, vuokra- ja palkkakulut sekä vakuutusmaksut ja tarvittavat käteisvarat. Yrityksen kannattavuuslaskelma voi esittää esimerkiksi vuoden tai vähintään muutaman kuukauden ennakoidun tuloksen. Alustavan kannattavuuslaskelman avulla yrittäjä voi arvioida, kuinka paljon palveluja on myytävä, jotta rahat riittävät elämiseen ja liiketoiminnasta aiheutuviin kustannuksiin. Palvelun hinnan määrittäminen sisältyy laskelmien tekemiseen. Yrittäjä ei saa asettaa hintansa liian alhaiselle tasolle, sillä toiminnan taloudellinen kannattavuus on osa palvelun laatua. Kun yrittäjä saa työstään kohtuullisen korvauksen, on hänellä mahdollisuus ja motivaatiota kehittää itseään ja yritystoimintaansa. (Kainlauri 2007, 108-111.) Palvelun hinta ei saa kuitenkaan olla niin korkea, että asiakkaalla ei ole varaa ostaa palvelua. Yksityisen perhepäivähoidon asiakkaat maksavat hoitomaksun usein itse, jolloin liian korkea hinta voi pakottaa asiakkaan ostamaan palvelun muualta, vaikka palvelu olisi muuten asiakkaalle mieluisa. (Kainlauri 2007, 111.)

5.5 Yksityisen perhepäivähoitajan verotus ja vakuutukset

Yksityinen perhepäivähoitaja, joka hoitaa omassa kodissaan vieraita lapsia, on lain mukaan yksityisyrittäjä. Yksityisyrittäjänä toimiminen edellyttää ilmoittautumista verotoimiston ennakkoperintärekisteriin, johon tarvitaan tieto työtuloista. Yksityisen perhepäivähoitajan täytyy tarkistaa vuosittain, että hänen tietonsa löytyvät rekisteristä. Tiedot voi tarkistaa Yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä. Jos hoitaja ei kuulu ennakkoperintärekisteriin, on vanhempien maksettava suorittamastaan hoitomaksusta verokortin mukainen vero. Tästä syystä vanhempien on hyvä tarkistaa, että hoitaja on ilmoittautuneena rekisteriin. Ennakkoperintärekisteriin ilmoittaudutaan toimittamalla täytetty Y3 -lomake verotoimistoon. Verottaja toimittaa tiedot perhepäivähoitajan ennakkoperintärekisteristä Kelaan. Yksityinen päivähoito on vapautettu arvonnalisäverosta (Arvonnalisäverolaki 1993).

Perhepäivähoitajan verotettavaa tuloa määriteltäessä tuloista vähennetään tulonhankkimiskulut, jotka hoitaja voi vähentää todellisten kustannusten mukaan tai vaihtoehtoisesti verohallituksen yhtenäistämisohjeen mukaan. Verohallitus vahvistaa vuosittain jälkikäteen euromäärän, jonka perhepäivähoitaja voi vähentää tuloista hoitomenoina kuukaudessa. Vuonna 2011 vähennettävä määrä oli 108 euroa kuukaudessa yhdestä lapsesta. Hoitomenoarvio perustuu Suomen kuntaliiton antamaan suositukseen kunnallisille perhepäivähoitajille korvattavien hoitokustannusten määrästä. Mikäli lapsi ei ole hoidossa viitenä päivänä viikossa, voi hoitaja vähentää lapsesta aiheutuvina hoitomenoina 5,02 euroa päivältä tai antaa kustannuksista erillisen selvityksen. Edellä mainittujen vähennysten lisäksi perhepäivähoitaja voi erillisen selvityksen perusteella vähentää myös muita kuluja, kuten erityisruokavaliosta ja erityishankinnoista aiheutuvia kustannuksia. Tällaisiksi luetaan esimerkiksi piharakenteiden kuten hiekkalaatikon hankkimis- ja kunnostamiskulut, suurempien hoitotarvikkeiden kuten rattaiden ja sänkyjen hankintakustannukset sekä ammattikirjallisuuden hankintakustannukset. (Verohallinto 2012.) Hankinnoista tulee säilyttää kuitit mahdollisten tarkastusten varalle. Perhepäivähoitaja ei ole kuitenkaan kirjanpitovelvollinen. (Suomen yksityiset perhepäivähoitajat ry.)

Jos yksityisen perhepäivähoitajan työtulo (=hoitomaksu-hoitokulut) ylittää 6896,69 euroa vuodessa (verovuosi 2011), on hoitaja velvollinen ottamaan itselleen pakolli-

sen yrittäjäeläkevakuutuksen (=YEL), joka on alle 53-vuotiailta 21,6% työtuloista ja yli 53-vuotiailta 22,9% työtuloista. Yrittäjäeläkevakuutus kartuttaa perhepäivähoitajalle työeläkettä yksityisenä perhepäivähoitajana toimimisen ajalta. Uusi yrittäjä saa eläkevakuutusmaksuista 25% alennuksen 48 kuukauden eli neljän vuoden ajalta. Yritystoiminnan keskeytyessä jäljelle jääneen alennuksen saa käyttää seuraavalla yrittäjäjaksolla. Työtulon jäädessä alle edellä mainitun euromäärän on yrittäjäeläkkeen maksaminen vapaaehtoista. (Suomen yksityiset perhepäivähoitajat ry)

Vahingonkorvauslain (1974) mukaan yksityinen perhepäivähoitaja on vastuussa hoitolapsestaan koko hoidossa olon ajan ja korvausvelvollinen, mikäli lapselle aiheutuu, tai lapsi aiheuttaa vahingon. Perhepäivähoitajan on siksi suositeltavaa ottaa perhepäivähoitajan vastuuvakuutus, joka korvaa esine- ja henkilövahinkoja tilanteissa, joissa vahingon katsotaan syntyneen hoitajan virheestä. Perhepäivähoitajan vastuuvakuutus on hoitajan oma vakuutus, joka auttaa tilanteissa, kun perhepäivähoitaja on lain mukaan korvausvelvollinen. Perhepäivähoitajan vakuutuksen lisäksi hoitolapsen huoltajien on suositeltavaa ottaa lapselleen tapaturmavakuutus. Hoitajan kotivakuutus tai lapsen huoltajien kotivakuutus eivät korvaa hoitajan työaikana sattuneita vahinkoja. (Suomen Yksityisen Perhepäivähoitajat ry.)

Mä soittelin ja kyselin asioita kaverin kirjanpitäjältä. Sille mä sit soittelin ja kyselin kaikkia verotus- ja kaikkia muita asioita, et mitä pitää ottaa huomioon. Se oli se suurin, ku mä en ymmärtäny, et mikä tää on ja mikä tää. Ei viittiny toiselle koko ajan soittaa, niin sit mä sain onneksen kirjanpitäjän numeron, niin se selvitti mulle kaikki mahdolliset.

Tutkimukseen osallistuneet perhepäivähoitajat olivat saaneet vakuutus- ja veroasioihin apua yksityisen perhepäivähoidon ohjaajan lisäksi perhepäivähoitajien yhdistyksistä, kirjanpitäjältä ja vertaistukea toisilta yksityisiltä perhepäivähoitajilta.

Kun tulee matkan varrella kysymyksiä, et miten nää, varsinkin kun ensimmäistä ennakkoveroilmotusta täyttää, ni siinäkin nousee monta kysymystä. Sit mä oon sieltä ihan summanmutikassa ottanu jonkun ja toivonu et se ois sellanen joka vastais mulle ja sitä kautta oon sit löytäny apua sellasiin, mitkä on niinku toisille jo tuttua, mitä itte vasta ensimmäistä kertaa miettii.

Verojen ja vakuutusten laskeminen ennen yritystoiminnan käynnistymistä koettiin haastavana ja osa toivoikin saavansa enemmän niihin liittyvää ohjausta, sillä veroista ja vakuutuksista aiheutuvat kustannukset vaikuttavat olennaisesti hoitajan toimeentuloon.

Mä laskin vuoden päästä mitä on mennä mihinkin, mikä olis pitänyt tehdä heti ensi alkuun. Sitä ku mä olin vuoden tehnyt yksityisenä perhepäivähoitajana et mitä mä olin maksanut yrittäjän eläkevakuutusta ja ennakko veroa niin sit mä nostin seuraavana vuonna niitä hintoja.

Eräs hoitajista oli laskenut kustannukset vasta vuoden kuluttua toiminnan alettua ja käteen jäävän palkan pienuus oli tullut yllätyksenä. Hän oli joutunut korottamaan hoitomaksujen suuruutta heti ensimmäisen toimintavuoden jälkeen.

Vaikka yksityiset perhepäivähoitajat ovat yksityisiä palveluntuottajia ja oikeutettuja hinnoittelemaan palvelunsa itse, niin he toivoivat silti jonkinlaista kananottoa yksityisen perhepäivähoidon ohjaajalta kaavailemansa hoitomaksun suuruuteen, varsinkin jos vaikuttaa siltä, että perhepäivähoitaja saattaa olla suunnittelemassa hoitomaksunsa liian alhaiseksi. Perhepäivähoitajat korostavat myös sitä, että kannattaa rohkeasti kysyä toisilta yksityisiltä perhepäivähoitajilta, paljonko hoitomaksut ovat ja mitä kulujen jälkeen jää jäljelle, sillä hintojen nostaminen voi tuntua jälkikäteen vaikeammalta kuin korkeampi hinnoittelu alun alkaen.

5.6 Toimintaympäristön kartoitus

Hyvinvointialan yrittäjän on hyvä arvioida toimintaympäristöä etukäteen esimerkiksi ympäristökartoituksen avulla. Ympäristökartoitus koostuu toimialakartoituksesta, markkinakartoituksesta ja kilpailijakartoituksesta. Toimialakartoituksessa selvitetään toimialan tulevaisuuden näkymiä ja mahdollisia muutoksia, jotka voivat vaikuttaa yrityksen toimintaan, minkälaista kilpailua alalla on entuudestaan, kuinka sijaintikunta ja lähikunnat tukevat alan yksityistä palvelutuotantoa sekä mistä tahoista yrityksen menestys on riippuvainen. (Hiltunen, Karjalainen, Mannio, Pättiniemi, Pötry, Savolainen, Tainio, Tirkkonen & Välke 2007, 14-16.) Yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtyvä ei välttämättä arvioi toimintaympäristöään edellä mainittujen termien avulla, mutta sisällöllisesti yritystoiminnan suunnitteluvaiheeseen kuuluu juuri näi-

den asioiden läpikäyminen. Perhepäivähoitajan on hyvä olla selvillä alueella toimivista muista perhepäivähoitajista sekä kunnan päivähoitotilanteesta ja hoitopaikkatarpeesta. Yksityisen perhepäivähoitajan toimeentuloon vaikuttaa suoraan yksityisen hoidon tuen kuntalisän suuruus, mistä syystä perhepäivähoitajan on hyvä olla selvillä lähikuntien maksamien tukien suuruudesta, jotta voi hoitolasten valinnassa huomioi-
da tukien vaikutukset hoitomaksuihin ja toimeentuloon.

Tutkimukseen osallistuneet perhepäivähoitajat olivat mielestään melko hyvin tietoisia muista alueella toimivista perhepäivähoitajista. He kokivat saaneensa yksityisen perhepäivähoidon ohjaajalta riittävästi tietoa muista alueella toimivista perhepäivähoitajista, mikä helpotti alalle hakeutumista. Yksityiset perhepäivähoitajat pitivät alueella toimivia perhepäivähoitajia verkostoitumismahdollisuuksina.

Sekin on aika rikkaus, että välillä niinku jonkun, joka tekee kans niitä hommia, jolla kans on muksuja, että voi tehdä yhteistyötä ja nähdä sillä 8 muksun porukalla.

He eivät kokeneet perhepäivähoitajia kilpailijoina. Yksityiset perhepäivähoitajat olivat löytäneet asiakasperheet helposti, joten perhepäivähoitajien keskinäinen kilpailu ei kenties siitä syystä tuntunut tarpeelliselta.

Markkinakartoitukseen kuuluu markkinoiden rajaaminen tiettyyn asiakaskohderyhmään, mikä edellyttää potentiaalisten asiakkaiden profiilin tunnistamista. Markkinoita voidaan rajata esimerkiksi asiakkaan sosioekonomisten ominaisuuksien, kuten iän, sukupuolen, kielen, uskonnon, tulojen tai vaikkapa sosiaaliluokan mukaan. (Hiltunen ym. 2007, 17.) Yksityisen perhepäivähoitajan näkökulmasta markkinoiden segmentointi ei välttämättä etene asiakkaiden tarpeiden pohjalta, vaan enempi hoitajan työtä ja toimeentuloa koskevista realiteeteista. Haastattelemani perhepäivähoitajat kertoivat, että heillä ei ollut varsinaisia kriteereitä hoitolapsille.

En miettiny sukupuolta, oli ihan sama. En ottais eskarilaista, koska se rajaa meidän toimintaa, kun on lepohetki, ku pitäis hakee eskarista. Talvella kun lunta on 20cm.

Ainoana esteenä he pitivät esikouluikäisen hoitoa, koska se edellyttäisi lapsen esikoulusta hakemista, mikä ajoittuu useimmiten juuri päiväuniaikaan.

Mulla oli toiveena, että saisin vanhemmalle lapselle seuraa ja nyt on vuoden nuorempi tyttö ja ovat hyvin samanlaisia.

Yksi hoitajista mainitsi halunneensa vanhemmalle lapselleen leikkikaverin ainakin toisesta hoitolapsesta, mikä toimi suuntaa antavana ikäkriteerinä hoitolasten valinnassa.

Mikäli yksityisellä perhepäivähoitajalla ei ole ostopalvelusopimusta kunnan kanssa, voi hän itse valita omat asiakkaansa ja sopia käytännöistä perheen kanssa vapaasti. Tietyt realiteetit on kuitenkin huomioitava. Perhepäivähoitajalla voi olla yhtäaikaista korkeintaan neljä alle kouluikäistä täyspäiväistä hoitolasta ja yksi puolipäiväinen hoitolapsi. Lisäksi tietyissä kunnissa maksetaan alle 3-vuotiaasta lapsesta suurempaa yksityisen hoidon tuen kuntalisää kuin yli 3-vuotiaasta, joten toimeentulon kannalta voi olla kannattavaa, jos osa hoitolapsista on alle 3-vuotiaita. Arjen sujuvuuden kannalta lapsiryhmässä on hyvä olla yli 3-vuotiaita ainakin osa lapsista. Hoitaja voi etukäteen laskea ja suunnitella, minkä ikäisiä hoitolapsia hän itselleen pyrkii hankkimaan, jotta tulotaso olisi riittävä ja toiminta asianmukaista.

Kilpailijakartoitus auttaa selvittämään niitä tekijöitä, joilla yrittäjä aikoo erottua kilpailijoistaan. Ensin täytyy selvittää, minkälaisia kilpailijoita toimialalla on ja ketkä heistä ovat niin sanottuja ydinkilpailijoita, jotka toimivat samalla sektorilla ja kenties vielä samalla toimialueella. Sitten arvioidaan ydinkilpailijan ja oman yrityksen keskinäistä asemaa markkinoilla, arvioidaan ja verrataan kilpailijan palvelua omaan palveluun, verrataan hinnoittelukäytäntöjä, kilpailijoiden erityisosaamisista sekä mahdollisia tulevaisuuden muutoksia toiminnassa. Kilpailijakartoitus ei suinkaan ole pelkkin oman yrityksen menestyksen kanssa kilpailevien tahojen tunnistamista, sillä alan muiden yrittäjien kanssa on mahdollista sopia yhteistyöstä. Yksityisten perhepäivähoitajien verkostoitumisesta voi olla suurta hyötyä yksittäisille perhepäivähoitajille. (Hiltunen ym. 2007, 19-20, 22.) Yksityiseksi perhepäivähoitajaksi aikova saa kilpailijakartoitukseen vaadittavaa tietoa yksityisen perhepäivähoidon valvonnasta vastaavalta työntekijältä, joka osaa kertoa kunnan päivähoitotilanteesta, alueellisesta hoito- paikkatarpeesta sekä mahdollisista erityistarpeista alalla. Tutkimukseen osallistuneet hoitajat kokivat saaneensa hyvin tietoa Nokian päivähoitotilanteesta ja muista alalla toimivista yksityisistä palveluntuottajista.

On hyvin alue- ja paikkakuntakohtaista, miten suuri tarve yksityisille perhepäivähoitajille on. Tarpeeseen vaikuttavat olennaisesti kunnan päivähoitopolitiikka ja alueen lapsimäärä. Joillain paikkakunnilla yksityisistä perhepäivähoitajista on niin kova pula, että hoitopaikat varataan jo hyvissä ajoin ennen toiminnan aloittamista, kun taas toisilla alueilla uusille hoitajille ei ole suoraa tarvetta. Haastattemieni nokialaisten yksityisten perhepäivähoitajien kokemusten mukaan hoitolapsia olisi tarjolla enemmän kuin paikkoja on vapaina. Yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtyminen on siinä mielessä turvallinen tapa käynnistää yritystoiminta, että perhepäivähoitajalla on yritystoimintansa suunnitteluvaiheessa käytettävissään perhepäivähoidon valvonnasta vastaavan työntekijän tuki. Toinen hyvä puoli perhepäivähoitajaksi ryhtymisessä on se, että asiakkaita ei tarvitse hankkia enempää kuin korkeintaan viisi lasta ja asiakassuhteet ovat usein melko pitkäaikaisia.

5.7 Yksityisen perhepäivähoidon valvonta ja siihen sisältyvä ohjausprosessi

Yksityisiä perhepäivähoitajia koskee niin sanottu ilmoittautumisvelvollisuus. Lain mukaan jokainen yksityinen henkilö, joka hoitaa vierasta lasta omassa kodissaan korvausta vastaan, on ilmoitusvelvollinen kaupungin/kunnan sosiaalitoimiston perhepäivähoidon ohjaajalle viimeistään kahden viikon kuluessa aloitettuaan toiminnan (Laki lasten päivähoidosta 1973). Lisäksi hoitajan on ilmoitauduttava myös lääninhallitukselle (Laki yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta 1996), mikä tapahtuu käytännössä yksityisen perhepäivähoidon ohjaajan kautta. Myös säännölliseen ympärivuorokautiseen hoitoon on haettava lupa lääninhallitukselta. Kunnalla on velvoite pyytää perhepäivähoitajalta rikosrekisteriote nähtäväksi, koska palvelun tuottajaa koskee ilmoitusvelvollisuus kuntaan nähden. (Suomen yksityiset perhepäivähoitajat ry) Käytännössä hoitajat esittävät rikosrekisteriotteen asiakasperheille. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista, joka pitää sisällään muun muassa salassapito- ja vaitiolovelvollisuuden, koskee sekä julkista, että yksityistä palvelutuotantoa (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2000).

Yksityisen perhepäivähoidon valvonnasta vastaava työntekijä ohjeistaa yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtyvää henkilöä yrityksen perustamiseen liittyvissä käytännön

asioissa, joita ovat ennakoperintärekisteriin ilmoittautuminen, rikosrekisteriotteen hankinta, hoitolasten hankinta, tarvittavien lomakkeiden täyttö ja sopimusten tekeminen. Päivähoitoalan yrittäjäksi aikovat voivat saada yritysneuvontaa myös päivähoiton johtajilta, elinkeinoasiamiehiltä, TESO ry:stä (Terveys- ja sosiaalialan yrittäjät ry, joka on Suomen Yrittäjiin kuuluva toimialajärjestö), Pirkanmaan Yrittäjiltä ja Uusyrityskeskus Ensimentistä. Lisäksi yritysneuvontaa antaa yhteistyössä Ensimentin kanssa Tampereen kaupunkiseudun elinkeino- ja kehitysyhtiö Tredea. (Tampereen kaupunkiseudun yksityisen päivähoiton kehittämiskeskus 2009, 18.)

Nokian kaupungin varhaiskasvatusyksikön johtaja ohjeistaa yksityiseksi perhepäivähoitajaksi aikovia varaamaan ajan ohjauskeskustelulle, kun henkilö on tehnyt päätöksen yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtymisestä. Varhaiskasvatusyksikön johtajalle tulee paljon yksityiseen perhepäivähoitoon liittyviä puhelintiedusteluja, mistä syystä on hyvä, jos henkilö tehnyt ainakin alustavan päätöksen yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtymisestä ennen ensimmäistä yhteydenottoa. Tämä ei ole kuitenkaan ole välttämätöntä. Ensimmäisestä puhelinkeskustelusta alkaa niin sanottu ohjausprosessi, joka jatkuu perhepäivähoitajan yritystoiminnan käynnistymiseen saakka. Nokian varhaiskasvatusyksikön johtaja tekee puhelun aikana alkukartoituksen eli kyselee henkilöltä perustietoja, kuten missä henkilö asuu, minkälainen koulutus hänellä on, onko henkilöllä omia lapsia, mitä töitä hän on tehnyt aikaisemmin ja minkälainen motivaatio hänellä on tehdä perhepäivähoitajan työtä. (Liisa Lamminen, henkilökohdainen tiedonanto 21.2.2012.)

Yksityisen perhepäivähoidon valvontaan sisältyy ohjauskeskustelu, joka käydään yleensä hoitajaksi aikovan henkilön kotona. Kotona pidettävän ohjauskeskustelun yhteydessä perhepäivähoidon valvonnasta vastaavalla työntekijällä on mahdollisuus arvioida perhepäivähoitajaksi aikovan henkilön ja toimintaympäristön soveltuvuutta perhepäivähoidolle. Tutkimukseen osallistuneet yksityiset perhepäivähoitajat eivät tunnistanee ohjausprosessi- ja ohjauskeskustelu -käsitteitä, kun esitin heille kysymyksiä niitä koskien. Jokainen kuitenkin kertoi omakohtaisesta asioinnistaan varhaiskasvatusyksikön johtajan kanssa. He olivat ottaneet häneen yhteyttä päätettyään yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtymisestä.

Mulla ei ollut yhtäkään lappua valmiina, kun se tuli tekeä sen turvatarkastuksen meille ja löi laput käteen, mitä pitää täyttää kaupungille ja katto kodin et hyvältä näyttää.

Perhepäivähoitajan kotona pidettävästä ohjauskeskustelukäynnistä hoitajat käyttivät nimityksiä ”tarkastuskäynti” ja ”turvatarkastus.” Yksi hoitaja oli ehtinyt aloittaa toimintansa juuri ennen ohjauskeskustelukäyntiä, joten hänellä oli kaikki paperiasiat jo hoidettuna. Toinen ei ollut täyttänyt papereita lainkaan ennen tapaamista.

Yksityisten sosiaalipalvelujen toimintaedellytyksiin sisältyy vaatimus riittävästä ja asianmukaisista tiloista. Tilojen on aina täytettävä rakentamista koskevat yleiset vaatimukset. Tilojen toimivuutta arvioidaan toiminnan luonteen sekä asiakkaiden ja henkilökunnan tarpeiden pohjalta. (Karvonen-Kälkäjä ym. 2009, 66-67.) Perhepäivähoitokodin tilojen tulee olla lasten hoitoon ja kasvatukseen sopivat eli turvalliset, riittävän tilavat, lasten yksilölliset hoidolliset tarpeet huomioivat (päiväunitila, tilaa leikille ja ruokailulle) ja viihtyisät. Kodin ja toimintaympäristön arvioiminen perhepäivähoidon näkökulmasta herätti hoitajissa melko vähän keskustelua.

Mä en miettinyt asuinympäristöä. Kun kerta on omia lapsia ja koti, joka on lapsille suunnattu. Olin aikaisemmin käynyt puistossa niin tiesin, että siellä on aikuisia ja lapsia ja sinne pääsee näkeä muita kavereita. Meidän asuinalueen vastapäätä on kenttä, jossa voi käydä luisteleen ja laudalla hiihtää. Että jos kerta asuu jo lapsiperhe, niin ei se arki siitä mihinkään muutu.

Ilmeisesti se, että koti ja kodin ympäristö olivat jo perheen omien lasten käytössä, loivat varmuuden sille, että tilat soveltuvat myös perhepäivähoidolle.

Yksityiseltä perhepäivähoitajalta ei vaadita alan koulutusta. Ohjauskeskustelun avulla yksityisen perhepäivähoidon valvonnasta vastaava työntekijä pyrkii selvittämään henkilön edellytykset toimia yksityisenä perhepäivähoitajana. Tässä työssä on aiemmin kuvattu perhepäivähoitajan työnkuvaa ja ammatillisia vaatimuksia. Ne yhdessä antavat käsityksen siitä, minkälaisia valmiuksia yksityiseltä perhepäivähoitajalta voidaan edellyttää. Ohjauskeskustelussa perhepäivähoitajaksi aikovalla on mahdollisuus reflektoida omaa päätöstään ja valmiuksiaan toimia yksityisenä perhepäivähoitajana yhdessä yksityisen perhepäivähoidon ohjaajan kanssa.

Varhaiskasvatussyksikön johtaja pitää tärkeänä, että yksityiseksi perhepäivähoitajaksi aikova pohtii yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtymistä ainakin kolmesta näkökulmasta: perhepäivähoitajan, perheen ja verkoston näkökulmasta. Perhepäivähoitajan näkökulmasta pohditaan muun muassa omaa motivaatiota eli syitä ryhtyä perhepäivähoitajaksi. Motivaationa ei varhaiskasvatussyksikön johtajan mukaan voi olla ainoastaan halu ansaita rahaa kotona, sillä perhepäivähoitajan työ on vaativaa ja edellyttää henkilöltä syvempää motivaatiota toimia alalla. Ohjauskeskustelussa selvitetään, mitä odotuksia perhepäivähoitajaksi aikovalla on perhepäivähoitajan työtä kohtaan ja millaisena hän perhepäivähoitajan arjen näkee. On tärkeää, että perhepäivähoitajaksi aikovalla on riittävän realistinen kuva perhepäivähoitajan arjesta, ettei työnkuva tule täytenä yllätyksenä toiminnan käynnistyttyä. Hoitajan on hyvä pohtia, mitkä taidot ovat hyödyllisiä perhepäivähoitajan työssä ja minkälaista osaamista hän voi tarjota perheille. (Liisa Lamminen, henkilökohtainen tiedonanto 21.2.2012.)

Perheen näkökulmaa ohjauskeskustelussa avataan perheen odotusten näkökulmasta. Yksityisen perhepäivähoidon asiakkaat ovat usein hyvin tietoisia niistä ominaisuuksista, joita he lapsen hoitopaikalta ja hoitajalta toivovat ja odottavat. Valintaan vaikuttavat muun muassa hoitajan persoona, hoitoympäristö ja arvomaailmojen kohtaaminen. Jokainen perhe haluaa lapselleen laadukasta päivähoitoa ja jokaiselle perheelle laatu on subjektiivinen käsite. Perheen näkökulman tiedostaminen avaa silmät asiakkuuden ja asiakkaan näkemiselle, mikä on kasvatuskumppanuuden rakentumisen kannalta erityisen tärkeää. (Liisa Lamminen, henkilökohtainen tiedonanto 21.2.2012.)

Kolmas näkökulma, joka yksityiseksi perhepäivähoitajaksi aikovan on hyvä tiedostaa, on se, että yksityinen perhepäivähoito on osa kunnan ja seutukunnan varhaiskasvatuspalveluja. Yksityinen perhepäivähoitaja on osa alueellista palveluverkostoa ja muiden palvelujen tuntemus on osa päivähoitoyrittäjän ammattitaitoa. Yksityinen perhepäivähoito on seutukunnallista ja tulevaisuudessa myös yksityisen perhepäivähoidon valvonta ja ohjaustoiminta tulevat mahdollisesti toteutumaan seutukunnallisesti. (Liisa Lamminen, henkilökohtainen tiedonanto 21.2.2012.)

Näiden kolmen näkökulman: perhepäivähoitajan, perheen ja verkoston keskiössä on hoidettava lapsi, joka on kaiken toiminnan tärkein huomioitava asia. Perhepäivähoi-

tajaksi aikovan on tärkeää reflektoida omia edellytyksiään toimia itsenäisenä työntekijänä ja oman työnsä esimiehenä ja kehittäjänä varhaiskasvatusalalla. Jokaisesta lastenhoitoalalla toimivasta työntekijästä ei ole työskentelemään lasten parissa omassa kodissa ilman työkavereiden tukea ja apua. (Liisa Lamminen, henkilökohtainen tiedonanto 21.2.2012.)

5.8 Yksityisten perhepäivähoitajien kokemuksia saamastaan tuesta ja tuen tarpeista

Yksityisten perhepäivähoitajien mukaan tärkeimpänä käytännön apuna yrityksen perustamisvaiheessa olivat toiset alalla toimivat, tai aikaisemmin alalla toimineet, yksityiset perhepäivähoitajat.

Mä kipitin Mirkulle (nimi muutettu) ja se löi mulle niitä lippuja ja lappuja ja mä soitin puolen tunnin päästä että mä en nyt vieläкään ymmärtäny et mitä tää tarkotti. Mulla oli ihan henkilökohtanen mentori, et kylä siitä oli aika paljon apua.

Toiselta perhepäivähoitajalta oli helppo kysyä yrityksen perustamiseen liittyviä käytännön asioita. Yksityiset perhepäivähoitajat toimivat samalla ammatillisena vertaistukena sekä alan asiantuntijoina. Yksityiset perhepäivähoitajat olivat löytäneet itselleen niin sanotun mentorin omasta tuttavapiiristään. He harmittelivat sitä, että jokaisella yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtyvällä ei välttämättä ole tuttavapiirissään yksityisiä perhepäivähoitajia, jolloin vertaistuen löytäminen voi olla vaikeaa.

Mun mielestä siellä vois olla joku sellanen, et ketä on jo käyny tän prosessin läpi, niin vois olla jollain lailla et niille vois soittaa, kun harkitset ja mietit ryhtyväsi yksityiseksi perhepäivähoitajaks, niin nämä auttavat sinua.

Yksityisten perhepäivähoitajien mielestä olisi hyvä, jos yksityiseksi perhepäivähoitajaksi aikovat henkilöt saisivat varhaiskasvatusyksikön johtajalta sellaisten yksityisten perhepäivähoitajien yhteystiedot, jotka ovat halukkaita auttamaan uusia yksityisiä perhepäivähoitajia. Yhteystiedot voisivat yksityisten perhepäivähoitajien luvalla olla nähtävissä myös kunnan verkkosivuilla. Tutkimukseen osallistuneet yksityiset perhepäivähoitajat olisivat kaikki halukkaita ryhtymään uusien perhepäivähoitajien mentoreiksi. Useimmat perhepäivähoitajista kertovat toimineensakin tällaisena tuki-

henkilönä toiselle hoitajaksi aikovalle. Heidän mielestään mentoritoiminta auttaa yksityisiä perhepäivähoitajia ammatillisen verkoston luomisessa ja tukee yritystoiminnan käynnistyttyä työssä jaksamista.

Hoitajat kertoivat etsineensä yrityksen perustamisvaiheessa tietoa myös internetistä.

Mäkin ku netistä katoin, kun perustat yrityksen, niin tee näin ja näin. Niin sit mähän liityin johonki kaupparekisteriinkin, ku luki et siihen pitää olla liittynyt. Ku tää ei ookaan niinku joku yritys, johon pätee kaikki ne muut syseemit, mitkä johonki normaalin yrityksen alottamiseen liittyy. Se siitä ehkä teki semmosen erikoisen.

Internetistä saatu tieto saattoi johtaa harhaan, minkä eräs hoitaja oli huomannut liittyttyään vahingossa kaupparekisteriin, koska yrityksen perustamista käsittelevä internetlähde oli niin ohjannut. Yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtyminen poikkeaa perinteisen yritystoiminnan käynnistämisestä tietyiltä osin. Tästä syystä hoitajat kokivat tärkeänä saada henkilökohtaista ohjausta sellaiselta henkilöltä, joka tuntee prosessin riittävän hyvin.

Koska netistä ei löydy mitään, vaikka kuinka googletat. Ja aina sun pitää liittyä johonkin, sä et voi avoimesti niinku lukee mistään. Niinku silloin ku mä mietin tätä prosessia, niin mä en halunnu mihinkään kirjautua, koska mä en ollu vielä mikään perhepäivähoitaja.

Perhepäivähoitajilla oli selkeä yhteinen mielipide siitä, että yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtymiseen liittyvät tiedot pitäisi löytyä oman kunnan internet-sivuilta, koska yksityiset perhepäivähoitajat ovat osa kunnan varhaiskasvatuspalveluverkoston. Tällä hetkellä yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtymiseen liittyvää tietoa pitää etsiä internetin hakukoneiden avulla ja eri yhdistysten internet-sivuilta, mikä ei anna kaikkia vastauksia yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtymisestä omalla paikkakunnalla.

Yksityiset perhepäivähoitajat ideoivat, minkälaisista informaatiota kunnan verkkosivuilta olisi hyvä löytyä.

Vois olla näille alotteleville oma sellanen info ja et vois laittaa sinne jotain kysymyksiä, mihin saisit vastauksia, ettei aina tarts soittaa jollekin.

Yhteisenä toiveena oli, että yrityksen perustamiseen liittyvä perustieto löytyisi kunnan verkkosivuilta, jotta peruskysymysten takia ei tarvitsisi soittaa yksityisen perhepäivähoidon valvonnasta vastaavalle työntekijälle, jolla on muutenkin paljon töitä. Myös mahdollisuutta kysymysten esittämiseen verkkosivujen kautta pidettiin hyvänä. Kysymyksistä ja vastauksista voisi koostaa verkkosivuille usein esitettyjen kysymysten listan, joka voisi omalta osaltaan vähentää puhelintiedustelujen määrää.

Perhepäivähoitajat korostivat, että he eivät kaipaakaan yksityisen perhepäivähoidon ohjaajalta mitään ”kädestä pitäen” ohjausta, eikä varsinkaan eri virastojen ammatillista tuntemusta.

Kauheesti sille ohjaajalle soitetaan, että mitä pitää täyttää Kelaan, vero-toimistoon. En mä aattele, et hänen pitää tietää mun puolesta. Mä kysyn kelan lapuista kelasta ja verotoimistosta veroasiat. Mutta pitäis tietää, mitä pitää hoitaa ja missä.

Perhepäivähoitajat olivat valmiita hoitamaan yhteydet tarvittaviin virastoihin ja muihin yhteistyötahoihin, mutta kunnan internet-sivuilta he toivoivat saavansa selkeät ohjeet siihen, mitä kaikkia asioita yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtyvän on tehtävä ennen yritystoiminnan käynnistymistä.

Kuinka sä hoidat sun verot ja mistä haet yelin ja mitä teet ja pitää olla vastuuvakuutukset. Mitä pitää hoitaa ennenku oot valmis.

Vois sen rungon pohjalta keskustella.

Perhepäivähoitajat ideoivat, että kunnan verkkosivuilta voisi löytyä yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtyville muistilista hoidettavista ja pohdittavista asioista. Listan pohjalta perhepäivähoitajaksi aikovat voisivat esittää ohjaajalle kysymyksiä, mikäli tarvitsevat johonkin asiaan selvennystä. Lista voisi toimia myös hoitajan kotona käytävän ohjauskeskustelun runkona.

Muistilistan lisäksi perhepäivähoitajat ideoivat, että verkkosivuilla voisi olla tapausesimerkin avulla kuvattu yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtyminen prosessina aina asiakassuhteen solmimiseen saakka.

Esimerkkitapaus, kun Pekka ja Irma vievät lapset yksityiseen perhepäivähoitoon, niin miten rahaliikenne menee ja mitä hoitajalle jää jne.

Vähän niinku Kelan sivuilla.

Perhepäivähoitajien mielestä kunnan verkkosivujen kattavasta tiedotuksesta hyötyisivät yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtyvien lisäksi myös yksityisestä perhepäivähoidosta kiinnostuneet perheet. Olennaista prosessikuvauksessa olisi se, että prosessi on kuvattu mahdollisimman avoimesti asiakasperheen ja yksityisen perhepäivähoitajan näkökulmasta.

Se selventäis, miks sä hinnoitteleet ittes näin, ku joudut maksamaan niistä kaiken. Ettei sitä rahaa tuu kuin ovista tai ikkunoista.

Perhepäivähoitajia vaivasi ajatus siitä, että perheet eivät aina ymmärrä, miten yksityisen perhepäivähoitajan toimeentulo rakentuu.

Nettisivuillakin vois lukea, kun nyt vanhemmat luulee, et toi saa hirveesti rahaa. Vois lukee: perhepäivähoitaja joutuu maksamaan nää itse, että jos me maksetaan sille tonni kuussa, niin ei se saa sitä itselleen. Et ei se häittäis vaikka se lukee siellä mitä kaikkee kuuluu maksettavaks.

Avoin kuvaus maksuihin ja tukiin liittyvistä asioista auttaisi vanhempia ymmärtämään, mistä yksityisten perhepäivähoitajien toimeentulo koostuu ja mitä menoja heillä hoitomaksuista menee. Perhepäivähoitajilla oli epäily siitä, että tällä hetkellä perheet saattavat luulla, että yksityinen perhepäivähoitaja tienaa kuukaudessa sen verran, mitä hoitomaksuista ja Kelan tuista muodostuu.

Ku vanhemmat miettii sitä yksityistä perhepäivähoitoa, kun lapsi menee hoitoon, niin ei sillä oo mitään siellä nettisivuilla. Siel on vaan et ota yhteys Liisa Lammiseen. Et jotenkin se vois aueta vanhemmillekin se sama sivu niinku paljon rikkaampana. Ni siinä sitä Liisan työpanostakin helpottais huomattavasti, kun saatais semonen aikaseks.

Yksityisten perhepäivähoitajien mielestä yksityistä perhepäivähoitoa koskevan informaation lisääminen kunnan verkkosivuilla voisi vähentää turhia yhteydenottoja varhaiskasvatussyksikön johtajaan myös vanhempien taholta.

No esimerkiksi se, että Nokian kaupungilla olis yksityinen perhepäivähoito, niin siellä olis ihan selkeet, ensinnäki vanhemmille, et ketä niitä yksityisiä perhepäivähoitajia on, koska nyt ne joutuu kaikki aina soittamaan Liisalle, et ketä on. Siellä vois olla ihan selkeesti.

Perhepäivähoitajien mielestä kunnan verkkosivuilla voisi olla tiedot eri alueilla toimivista yksityisistä perhepäivähoitajista. Tähän pitäisi tietenkin saada yksityisten perhepäivähoitajien suostumus.

Jos sinne nettiin saisi sellasen, et jokaisella olis mahdollisuus päivittää sitä omaa paikkatilannettaan sinne nettiin ja kirjoittaa sinne jotain ni silloin ku ne vanhemmat menee sinne kattoon, ni ne näkis sieltä heti, että missä päin Nokiaa on vapaana paikkoja jäljellä.

Yhteystietojen lisäksi sivuilta voisi löytyä myös reaaliaikainen hoitopaikkatilanne, jota perhepäivähoitajat voisivat itse päivittää. Tällä hetkellä vanhemmat saavat tiedon vapaista hoitopaikoista varhaiskasvatussyksikön johtajalta, perhepäivähoitajien yhdistyksen hoitopaikkavälityksen internet-sivuilta, niin sanotun puskaradion kautta tai kysymällä perhepäivähoitajalta itseltään. Perhepäivähoitajat harmittelivat sitä, että hoitopaikkavälitys alueellisen yhdistyksen kautta sitoo liittymään juuri kyseiseen yhdistykseen, jonka palveluihin ei välttämättä muuten ole tyytyväinen. Tästä syystä tieto vapaista ja vapautuvista hoitopaikoista olisi hyvä löytyä kunnan omilta verkkosivuilta.

5.9 Asiakkaiden hankinta ja palvelun markkinointi

Perhepäivähoidon asiakkaina ovat hoitolapset ja hoitolasten vanhemmat. Palveluprosessi alkaa asiakkaan näkökulmasta palvelun valitsemisesta. Palvelun valintaan vaikuttavat yritykseen liittyvät tiedot, palvelun sisältö ja yrittäjää koskevat ennakkokäsitykset. Ensikontaktin herättämät mielikuvat ovat keskeisessä roolissa valintaa tehtäessä. (Kainlauri 2007, 75-76.) Yksi tutkimukseen osallistuneista perhepäivähoitajista

kertoi tietoisesti lykänneensä oman varhaiskasvatukseen liittyvän koulutustaustansa mainitsemista perheen ollessa tutustumassa hoitopaikkaan.

Mä en tuonu koulutusta ekana ilmi, ku ajattelin, että se koulutus ei ole se pointti vaan se ensivaikutelma ja se miten se ottaa ne lapset. Koulutus voi olla miten hieno vaan. Sit ku vanhemmat kysy, et mikä oot koulutukselta mä sanoin, että sosionomi. Jos haluatte vielä miettiä, niin perhe sanoi, että ei haluta. Lapsi jäi heti iltapalalle ja perhe otti paikan heti omakseen.

Perhepäivähoitaja piti tärkeimpänä sitä, että perhepäivähoitajalla on oikeanlainen asenne hoitolapsiin. Kun perhe lopulta kysyi perhepäivähoitajan koulutuksesta, hän kertoi olevansa sosionomi.

Ensikontaktissa on tärkeää, että asiakkaalle syntyy luottamus palvelun tarjoajaa kohtaan. Pelkät mainospuheet eivät luo asiakkaalle luottamuksen tunnetta. Omien vahvuuksien ja heikkouksien kertominen tarjoaa usein avoimemman alun tulevalle kumppanuudelle. Yksi hoitajista kuvasi omien taitojensa ”käänteistä markkinointia” seuraavalla tavalla:

Mä en ole hirmuinen askartelija. Enemmän pelataan ja jotain. Lapset saa itse keksiä askartelulaatikosta juttuja. Kerroin perheelle, etten osaa laulaa enkä askarrella. Perhe sanoi, että hyvä, ettei tule sitä seitsemättä tipua ikkunaan.

Perhepäivähoidossa asiakassuhde on usein hyvin läheinen ja molemmin puolinen avoimuus on lähes välttämätöntä yhteistyön toimivuuden kannalta. Kyseinen esimerkki havainnollistaa, kuinka perhe hyväksyi perhepäivähoitajan rehellisen kuvauksen omista taidoistaan.

Paikkakunnilla, joilla päivähoitopaikoista on pulaa, yksityisten perhepäivähoitajien paikat varataan usein ennen kuin hoitaja ehtii edes ajattelemaan palvelujen markkinointia.

Mä luotan eniten puskaradioon, ku me liikutaan ja ihmiset tietää et toi on yksityinen perhepäivähoitaja. Ihmiset kyselee hoitopaikkaa ja vapautuvia paikkoja. Ja se, kun joku tietää jonkun, mistä vapautuu paikkoja. Kyl mä uskon et se menee puskaradion kautta.

Niin sanottu puskaradio toimii yksityisten perhepäivähoitajien mukaan tehokkaana markkinoijana tulevista vapaista paikoista. Tämä edellyttää tietenkin, että käsitys perhepäivähoitajasta on positiivinen.

Jokaisen haastatteleman perhepäivähoitajan päivähoitopaikat varattiin ennen palvelun mainostamista ja ensimmäiset tutustumaan tulleet perheet valitsivat kyseisen hoitopaikan lapselleen. Tämä kuvaa positiivisen mielikuvan syntymistä jo ensikontaktista alkaen. Toisaalta on olemassa myös hoitajia, joilla on vaikeuksia löytää hoitolapsia, vaikka alueella olisi tarvetta uusille perhepäivähoitajille. Kenties tällaisissa tapauksissa kyse voi olla juuri epäonnistuneesta ensikontaktista, mistä syystä vanhemmat eivät valitse lapselleen kyseistä hoitopaikkaa. Perhepäivähoitajan valinnassa hoitajan persoonalla ja ensivaikutelmalla on suuri merkitys sille, syntyykö vanhemmille luottamus hoitajan ammattitaitoa kohtaan.

Vaikka yksityinen perhepäivähoitaja ei aikoisi mainostaa omaa palveluaan, on hänen silti markkinoitava palvelu asiakasperheille. Hyvinvointipalvelua tarjotessaan yrittäjä myy omaa osaamistaan ja asiantuntemustaan, mistä syystä on tärkeää osata tehdä asiakkaalle näkyväksi se, mistä asiakas on valmis maksamaan. Asiakasta kiinnostaa esimerkiksi, mitä yrittäjä on aikaisemmin tehnyt, minkälaisia painotuksia toiminnassa on ja minkälaista verkostotoimintaa yrittäjä mahdollisesti aikoo harjoittaa. (Hiltunen ym. 2007, 65.)

Oli mullakin kansio pöydällä, jossa oli kaikki liput ja laput, mutta ei niitä halunnu yksikään nähdä.

Yksi hoitajista kertoi varautuneensa asiakasperheiden tapaamisiin kansiollisella osaamistaan koskevia papereita. Perheet eivät ilmeisesti kuitenkaan kokeneet tarvetta tutustua niihin. Tämä ei kuitenkaan poista huolellisen valmistautumisen merkitystä. Asiakas tarvitsee palvelusta riittävästi tietoa, jotta pystyy tekemään päätöksen palvelun ostamisesta. Palvelun markkinointi on paljon muutakin kuin ammattitaidon esittely paperilla. Vuorovaikutus on tärkeä osa palvelun markkinointia.

Toinen hoitaja kertoo varautuneensa asiakasperheen tapaamiseen laatimalla kuvauksen itsestään. Hän kuvaa palvelunsa markkinointia asiakasperheelle näin:

Kyllä mä tein ittestäni sellasen kuvauksen, vaikka en kauheesti kerennyt markkinoimaan itteeni, kun lapset jo tuli. Mutta tietty ekalla kerralla, ku ne tuli tutustumaan, kyllä mä siellä pidin itsestäni kaupallisen markkinoitipuheen.

Asiakkaiden hankinnassa on hyvä huomioda se, että palvelut myydään usein suositusten kautta, mistä syytä on tärkeää tulla suositelluksi. Suuri vaikutus on sellaisten asiakkaiden suosituksilla, joilla itsellään on kokemusta kyseisestä palvelusta tai vaihtoehtoisesti joltain muulta alan mielipidevaikuttajalta, jonka arvioon luotetaan. (Hiltunen ym. 2007, 69.) Yksityisen perhepäivähoitajan asiakasperheet ovat näin ollen tärkeimpiä palvelun suosittelijoita. Yksityisen perhepäivähoidon valvonnasta vastaavalla työntekijällä on tiedot kunnan yksityisistä perhepäivähoitajista. Vanhemmat saavat hänen kauttaan tietoa yksityisistä perhepäivähoitajista ja vapaista paikoista. Suosittelijoina voivat toimia myös sellaiset tahot, joita ei itse olisi osannut ajatella.

Neuvolasta ne osas myös aika paljon kertoo, kun puhuin siellä asiasta. Ainakin meidän neuvolantäti. Just, että keneen ottaa ensimmäisenä yhteyttä, mistä löytää ja sillai, että se oli ainakin perillä asioista ja sanoi mulle, että juu, ilman muuta ryhdyt. Niin hän voi sitten täällä, kun tulee perheitä vastaan, että saako hän antaa mun numeron.

Yksi perhepäivähoitajista sai rohkaisua yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtymiseen omien lastensa neuvolasta, jossa kysyttiin myös lupaa mainostaa perhepäivähoitajan palveluja potentiaalisille asiakasperheille.

Yksityisillä perhepäivähoitajilla on yhdistysten ylläpitämiä alueellisia internet-sivuja, joilla toimii hoitopaikkavälitys. Yhdistykseen kuuluvat hoitajat saavat päivitettyä sivuille oman hoitopaikkatilanteensa, josta vanhemmat näkevät, kenellä hoitajalla on vapaita, tai vapautumassa olevia, hoitopaikkoja. Sivuilla on tiedot yksityisen perhepäivähoitajan asuinpaikasta sekä hoitajan itsensä antamia mahdollisia erityistietoja, kuten koulutus, erityisosaaminen, sisällöllinen painotus ja lemmikkieläimet. Pirkanmaan yksityiset perhepäivähoitajat ry on Pirkanmaalla toimiva yhdistys, joka ylläpitää internet-sivuja, joilla toimii hoitopaikkavälitys juuri edellä mainitulla tavalla. Sivut ovat yksi keskeinen markkinakanava yksityisten perhepäivähoitajien palvelun markkinoinnissa Tampereen seudun kunnissa.

Vain kaksi tutkimukseen osallistuneista perhepäivähoitajista kuului perhepäivähoidajien yhdistykseen, joista toinen kuului muuhun kuin Pirkanmaan yksityisten perhepäivähoitajien yhdistykseen. Heidän lisäksi yksi perhepäivähoitaja oli aikaisemmin kuulunut yhdistykseen, mutta eronnut siitä sittemmin, koska ei kokenut hyötyvänsä yhdistyksen jäsenyydestä. Kaksi hoitajista kehui Yksityiset Perhepäivähoitajat YPPH ry:n internet -sivuja tiedoiltaan kattavaksi.

Sit ku mä soitin sinne, niin se puheenjohtaja oli kauheen ystävällinen. Laitan s-postilla kysymyksiä niin samana iltana vastaa ja mulla on perheelle seuraavana päivänä vastaus valmiina.

Toinen heistä oli liittynyt yhdistykseen yritystoiminnan suunnitteluvaiheessa ja saanut yhdistyksen kautta valmiin hoitosopimus pohjan sekä nopeaa ja henkilökohtaista ohjausta yhdistyksen puheenjohtajalta.

Markkinointi perustuu ajatukseen, jonka mukaan palvelu voidaan jakaa tekemisen ja ostamisen näkökulmaan. Palvelu rakennetaan ydinosaamisen varaan ja ostetaan mielikuvatuotteesta edeten. Olennaista markkinoinnissa on ymmärtää, mitkä tekijät luovat asiakkaalle myönteisiä mielikuvia palvelusta. Päivähoidossa, kuten muissakin hyvinvointialan yrityksissä palvelun luotettavuuteen, ammatillisuuteen, kodinomaisuuteen ja turvallisuuteen liittyvät mielikuvat vaikuttavat keskeisesti asiakkaan ostopäätöksen tekemiseen. Yrittäjän onkin hyvä tiedostaa mielikuvien ja ensivaikutelman tärkeys asiakkaiden hankinnassa. (Kainlauri 2007, 81-82.)

Markkinointia ei pidä sekoittaa käsitteenä mainostamiseen, sillä markkinointi pitää sisällään liikeidean mukaisen yrityskuvan luomisen sekä kaiken sen työn, jota yrittäjä tekee asiakkaiden, yhteistyökumppanien ja sidosryhmien kanssa. Johdonmukaisella toiminnalla luodaan positiivista yrityskuvaa ja pohja markkinointiviestinnälle, jonka tarkoituksena on kertoa yrityksen toiminnasta, palveluista ja periaatteista siten, että asiakassuhteita syntyy ja yritystoiminta on kannattavaa. (Karvonen-Kälkäjä ym. 2009, 41.) Yksityisen perhepäivähoitajan verkostossa toimiminen luo ympäristöön mielikuvaa siitä, minkälaista päivähoitopalvelua yrittäjä tarjoaa. Perhepäivähoitajan ammattitaitoinen ja miellyttävä asenne toimivat usein parhaina käyntikortteina kaikissa niissä ympäristöissä, joissa hoitaja yksin tai hoitolasten kanssa asioi.

5.10 Asiakassuhteen luominen ja toiminnan käynnistyminen

Useimmiten yksityinen perhepäivähoitaja löytää asiakasperheet perheiden yhteydenoton kautta. Vanhemmat ovat voineet löytää tiedon yksityisellä perhepäivähoitajalla olevasta vapaasta, tai pian vapautuvasta, paikasta esimerkiksi internetissä olevalta hoitopaikkavälityssivustolta, nähdä perhepäivähoitajan ilmoituksen kaupan ilmoitustaululla tai lehdessä, kuulla paikasta joltain ystävältä tai tiedusteltuaan paikkatilanetta yksityisen perhepäivähoidon ohjaajalta. Mikäli vanhemmat ovat puhelinkeskustelun perusteella kiinnostuneita hoitopaikasta, sovitaan yleensä tutustumiskäynti perhepäivähoitajan kotiin. Tutustuminen voi tapahtua hoitopäivän aikana, jolloin perhe pääsee näkemään hoitajan työssään tai vaihtoehtoisesti hoitoajan jälkeen, jolloin hoitaja voi paremmin keskittyä perheen kohtaamiseen ja vastaamaan kysymyksiin.

Mikäli perhe ja perhepäivähoitaja päättävät yhdessä, että perheen lapset aloittavat perhepäivähoidon, neuvotellaan käytännön asioista ja laaditaan hoitosopimus. Lapsen hoidosta on hyvä tehdä aina kirjallinen hoitosopimus, joka on kahtena samansältöisenä kappaleena kummallakin sopijapuolella.

Sit ku liityin perhepäivähoitajien yhdistyksen jäseneks, ni sieltä mä sain tosi hyvän sopimuksen, jossa oli tosi hyvin kaikki mitä siihen kuulu ja mitä ei kuulu. Koko sopimus oli ”jos lapsella on kuumetta sen ja sen verran, se noudetaan kotiin.” Mitä hintaan kuuluu.

Valmiita sopimus pohjia voi tiedustella yksityisten perhepäivähoitajien yhdistyksiltä tai oman kunnan yksityisen perhepäivähoidon ohjaajalta. Yksi tutkimukseen osallistuneista perhepäivähoitajista piti yhdistykseltä saamaansa hoitosopimus pohjaa erittäin kattavana ja hyvänä.

Ensin tehtiin puolen vuoden sopimus, et katotaan, miten lähtee menemään. Mutta sit ku se meni hyvin ni sit me jatkettiin sitä.

Sopimuksen voi tehdä perheen tai perhepäivähoitajan halutessa tietyksi määräajaksi, jona aikana molempien on mahdollista arvioida yhteistyön toimivuutta. Perhepäivähoitaja ja vanhemmat sopivat yhdessä sopimuksen jatkamisesta määräajan jälkeen. Tuolloin uuteen sopimukseen on mahdollista tehdä muutoksia, mikäli jompikumpi osapuoli niitä haluaa.

Yksityinen perhepäivähoitaja määrittelee hoitomaksunsa itse. Hoitomaksuna merkitään sopimukseen hoitajan määräämä hoitomaksu, joka koostuu vanhempien osuudesta ja Kelan tuesta. Vanhemmat maksavat hoitajalle kuitenkin vain hoitomaksun ja mahdollisten tukien välisen erotuksen, joka on yleensä noin 200-300 euroa. Kun sopimus on saatu kirjalliseen muotoon, se on hyvä käydä läpi yksityiskohtaisesti ennen allekirjoitusta. Näin vältetään erilaisista tulkinnoista johtuvat väärinymmärrykset tulevaisuudessa. (Hiltunen ym. 2007, 218.) Hoitosopimukseen on hyvä kirjata kaikki palvelun kannalta olennaiset asiat, kuten palvelun sisältö.

Hoitosopimuksessa on ne asiat, mitä siihen kuuluu, ruuat , päiväjärjestys. Tein itse sopimuksen parin eri yhdistyksen pohjasta ja itse. Ja sit olen muokannu itse uusien hintojen pohjalta. Ei ole kukaan tullu kyseenalaistamaan hintoja, ei ole joutunu kauheesti perustelemaan.

Kaikki hoitajat olivat tehneet perheiden kanssa hoitosopimuksen vähintään 25 tunniksi viikossa ja viideksi tunniksi per päivä, koska se on minimihoitoaika, jolla perhe saa yksityisen hoidon tuen kuntalisän.

Selitin perheelle tuista. Jos lapsi on yli 25 tuntia viikossa ja viis tuntia per päivä, jos jää alle, niin ette saa tukea, jolloin teidän maksu nousee, koska mun on tienattava. Ja sit ne otti sellaisen hoitoajan, että saadaan tuet.

Ilman kuntalisää hoitomaksu nousisi niin korkeaksi, ettei perheillä todennäköisesti olisi varaa maksaa sitä. Käytännössä hoitoajoista voitiin kuitenkin joustaa molemmin puolin, eikä niistä perhepäivähoitajien mukaan tarvinnut ilmoitella Kelaan.

Tää on se yksityisen puolen sopimus. Kukaan ei vahdi, mihin aikaan lapsi haetaan. Me ollaan täytetty laput kelaan, eikä niitä kukaan valvo.

Hoitosuhteen alussa on tärkeää keskustella ja sopia kaikista käytäntöön liittyvistä asioista. Hoitoajasta sopiminen on yksi hoitosuhteen keskeisimmistä asioista. Jokainen tutkimukseen osallistuneista perhepäivähoitajista oli tarjonnut perheille vanhempien työaikojen mukaisia hoitoaikoja.

Jos mä tekisin tätä 20 vuotta ja yrittäjähenkisesti, niin en ottais sellasta, et hoitopäivä on 6-18. Et olis samanlainen hoitoaika lapsilla.

Yksi perhepäivähoitajista korosti, että jos hän jatkaa perhepäivähoitajana omien lastensa kasvettua päivähoitoiän yli, niin sitten hän aikoo kiinnittää enemmän huomiota hoitoajan rajaamiseen ja lasten hoitoaikojen yhtenäisyyteen.

Vanhemmat ja perhepäivähoitaja sopivat yhdessä, kuinka hoitoon tulo- ja hakutilanteissa menetellään, kuinka lapsi kohdataan ja miten hoidetaan päivittäinen viestintä ja muut ilmoitusasiat. Vanhemmat voivat kertoa perhepäivähoitajalle lapsen ruokailutottumuksista, päiväunikäytännöistä, ulkoilutottumuksista, lapsen mielipuuista sekä lapsen vahvuuksista ja mahdollisista tuen tarpeista. Sosiaalihoitolain mukaan perhepäivähoitaja on vaitiolovelvollinen kaikista perheeseen liittyvistä asioista, joten vanhemmat voivat luottamuksellisesti kertoa hoitajalle kaikista lapseen ja perheeseen liittyvistä asioista. Vanhempien kannattaa hoidon alussa kertoa mahdollisimman paljon lapseen liittyviä asioita, koska se helpottaa perhepäivähoitajan lapseen tutustumista ja nopeuttaa luottamuksen syntymistä, kun lapselle tulee tunne, että hoitaja tuntee hänet ja hänen taustansa. Myös kasvatuskumppanuuden rakentumisen kannalta on tärkeää avoimesti keskustella kaikista mieleen tulevista asioista, joilla voi olla merkitystä lapsen hoidolle ja kasvatukselle sekä tulevalle yhteistyölle. Hoitajan ja vanhempien välinen luottamus on edellytys lapsen hyvälle hoidolle ja kasvatukselle. (Hoitopaikka.net.)

Yksityisillä perhepäivähoitajilla oli hyvin erilaisia kokemuksia asiakassuhteen aluista perheiden kanssa.

Meillä on mennyt niin helposti, että tuntuu kuin ei töitä tekiskään. Oma-toimisia reippaita tyttöjä, syövät, puhuvat. Meillä on mennyt hyvin ja vanhemmat on olleet ihania. Perheillä oli aiemmin ollut huonoja kokemuksia. Nyt ovat tyytyväisiä.

Osalla perhepäivähoitajista hoitolapset olivat sopeutuneet hienosti ja yhteistyö vanhempien kanssa oli lähtenyt sujumaan mutkattomasti. Yhdellä perhepäivähoitajista oli ollut haastava alku molempien hoitolasten kanssa.

Mulla on ollut molempien kanssa alku ihan hirveen vaikeeta ekat puoltoista kuukautta. Toisessa perhe mahtava, lapsen kanssa vaikeuksia, ihan hiljanen. Kaikkeni olen tehnyt, että sain sen auki. Toisessa oli han-

kaluuksia, vanhempien kanssa ei kemiat kohdannu. Sillai takkunen alku, mutta nyt menee loistavasti.

Yhdessä asiakassuhteessa kontaktin luominen lapseen oli ollut todella hidasta ja työlästä. Toisen perheen kanssa oli ongelmia, kun yhteistyö vanhempien kanssa ei sujunut luontevasti.

Yhdellä perhepäivähoitajalla oli ollut ongelmia sellaisen asiakasperheen vanhempien kanssa, jotka olivat entuudestaan hänen ystäviään.

Tutumpien kanssa oli takkusta. Se alkoi siitä, ku kerroin, että mä nostan hintoja. Oletamus oli, että teet tätä hyvinkin edullisesti, kun olemme tätä ehdottaneet. Mitä nää kaksi sun omien ohella haittaavat.

Hän joutui ensimmäisen toimintavuoden jälkeen korottamaan liian alas hinnoittelemiaan hoitomaksuja, mikä ilmeisesti harmitti tuttua asiakasperhettä. Samalla perhepäivähoitajalla oli hoitolapsi myös hänelle entuudestaan vieraasta perheestä. Kyseisen perheen vanhempien kanssa asioiminen tuntui helpommalta ja positiivisemmalta kuin itselle entuudestaan tutun perheen kanssa.

Joudut kelaan mielessäs, että mitä mä sanoin. Otat aina ne vastaan joskus jopa vähän jännittyneenä, että onkohan mulle tänään jotain sanottavaa. Kun on asioita mitä pitää jutella ammatillisesti, ni se on ystävälle vaikee sanoo. Oma lapsi on aina henkilökohtainen asia. Mä koitin aina pehmeesti sanoa.

Hoitolasten ottaminen ystäväperheestä aiheutti haasteita kasvatuskumppanuudelle ja avoimen palautteen antaminen tuntui välillä haastavalta. Vieraan perheen kohdalla ammatillinen kanssakäyminen ja asioista puhuminen onnistui mutkattomammin, eikä vanhempien loukkaantumisesta tarvinnut jännittää.

Vieraan kanssa lapsi oli haastava. Perhe kyseli että jaksatsä ja hienosti oot toiminut. Niille voi kertoa rehellisesti miten meni ja toisen kanssa piti varoa, mitä uskaltaa sanoa. Oli niin eri näkemys. Vieraat oli herttasia ja kehuivat palvelua. Perhe koki saavansa enemmän ku odotti. Tuntui ristiriitaiselta, että millainen mä nyt sit oon, ku palaute on niin erilaista.

Entuudestaan vieraat vanhemmat antoivat palvelusta paljon rohkaisevaa ja palkitsevaa palautetta, mitä tuttavaperhe ei antanut. Tämä aiheutti perhepäivähoitajalle ristiriitaisia tunteita omaa toimintaansa kohtaan.

Hoitolasten ottaminen tuttavaperheestä koettiin yhtä aikaa helppona ja ristiriitaisena asiana, varsinkin ammatillisuuden kannalta. Perhepäivähoitajat olivat pohtineet lasten sopeutumista siltä osin, että kuinka hoitolapset osaavat ottaa itselle tutun aikuisen heidän hoitajanaan ja auktoriteettina. Kenelläkään ei kuitenkaan ollut huonoja kokemuksia lapsiin liittyen. Ainoat ristiriidat ilmenivät juuri ystävyyssuhteen ja kasvatuskumppanuuden yhteen nitomisessa. Perhepäivähoitajat korostivat sitä, että määräaikaista sopimusta kannattaa hyödyntää silloin, kun halutaan molemmin puolin varmistua siitä, että hoitosuhde on toiveiden mukainen ja toimii. Sopimuksen jatkosta keskustelun yhteydessä voidaan yhdessä arvioida hoitosuhdetta uudelleen.

5.11 Yksityinen perhepäivähoitaja osana verkostoa

Hyvinvointipalveluissa ajankohtainen muutos koskee palvelurakenteen muutosta. Kunta- ja palvelurakenneuudistuksen tavoitteena on edistää kuntien välistä yhteistyötä ja verkostoitumista eri toimijoiden kesken. Uudistuksen tavoitteena on hillitä kuntien menojen kasvua ja kehittää kuntien järjestämien palvelujen ohjausta. (Kainlauri 2007, 46-47.) Perhepäivähoidon ohjauksessa tämä on näkynyt kehittämistoiminnan kasvuna 2000-luvulla ympäri Suomea. Ihmisten työssäkäynti- ja asiointialueet ovat nykyään hyvin laajoja ja kuntarajoja ylittäviä. Kunnat ovatkin entistä enemmän riippuvaisia toisistaan ja alueellisista toimijoista väestökehityksen, verotulojen ja työpaikkojen suhteen. Kuntien välinen yhteistyö on välttämätöntä ja yhdessä joudutaan ratkomaan, kuinka toimitaan paikallisesti, alueellisesti ja verkostomaisesti niin, että pystytään parhaiten edistämään seudullista hyvinvointia. (Kainlauri 2007, 47.)

Tampereen seudun kunnat tekevät yhteistyötä päivähoitopolitiikassa. Vuonna 2010 perustettiin Yksityisen päivähoidon kehittämiskeskus, jonka tarkoituksena on edistää ja kehittää alueellista yhteistyötä. Yksityisillä perhepäivähoitajilla onkin usein hoitolapsia lähikunnista. Alueellinen yhteistyö helpottaa yksityisten perhepäivähoitajien verkostoitumista. Jokainen tutkimukseen osallistuneista yksityisistä perhepäivähoita-

jista koki olevansa osa Nokian varhaiskasvatuspalveluverkostoa. Kuitenkin vain yksi koki olevansa osa Tampereen seutukuntien varhaiskasvatuspalveluverkostoa.

Olis ensin kiva linkittyä tähän oman kaupungin juttuun ja ehkä sit joskus pikkuhiljaa sinne Tampereen suuntaan.

Yksityiset perhepäivähoitajat toivoivat tiiviimpää yhteyttä oman paikkakunnan varhaiskasvatuspalveluverkostoon, ennen kuin laajempi verkostoituminen voisi tuntua ajankohtaiselta.

Yrityksen sosiaaliseen toimintaympäristöön kuuluvat yritystoimintaan liittyvät viralliset ja epäviralliset verkostot sekä toimintaideologia, jota yritys edustaa. Keskeinen osa perhepäivähoitajan sosiaalisesta toimintaympäristöstä muodostuu lähiyhteisöstä, jossa korostuu perheen ja äitiyden merkitys. On sanomattakin selvää, että perhepäivähoitajalla, kuten tutkimusten mukaan naisyrittäjillä yleensäkin, yrittämisen ja perheen yhteensovittaminen on yksi arjen keskeisimmistä haasteista, mutta samalla myös mahdollisuus. (Kainlauri 2007, 51.) Perhepäivähoitaja saa viettää työpäivänsä kotona, useimmiten omien lastensa seurassa. Haasteita saattavat asettaa työajan säättely sekä lomien pitäminen. Kunnalliseen perhepäivähoitajaan verrattuna yksityinen perhepäivähoitaja saa vapaasti sopia perheiden kanssa hoitoajoista ja pidettävistä lomista, mutta varahoitopaikan puuttuminen voi vaikeuttaa esimerkiksi loma-aikojen järjestelyjä. Yksityiseksi perhepäivähoitajaksi aikovan onkin tärkeää etukäteen miettiä, millainen työaika ja lomajaksot oman perheen arkeen sopivat. Tällaiset asiat on hyvä olla mietittynä ennen kuin alkaa etsimään itselleen asiakasperheitä.

Sosiaalista toimintaympäristöä voidaan tarkastella erilaisten ulottuvuuksien tasoilla, esimerkiksi yrittäjän arkielämästä käsin, yrityksen eri tasoilla ja laajemmin yhteiskunnallisessa viitekehyksessä. Arkielämän tasoon kuuluvat perhe ja lähiyhteisöt, joissa perhepäivähoitaja arjessa toimii. Yritystoiminnan tasoon kuuluvat alan ammatilliset verkostot ja viranomaisyhteistyö. (Kainlauri 2007, 51-52.) Yksityisellä perhepäivähoitajalla yritystoimintaan liittyvä verkosto koostuu esimerkiksi päivähoitoalan yksityisistä ja kunnallisista toimijoista, varhaiskasvatuksen esimiehistä, jotka vastaavat perhepäivähoidon valvonnasta ja ohjauksesta sekä virastoista kuten Kansaneläkelaitos, verotoimisto, vakuutusyhtiö ja sosiaalitoimi. Yhteiskunnallinen toimintaympä-

ristö puolestaan ilmenee paikallisina toimintakäytänteinä ja yrittäjämyönteisenä asenteena (Kainlauri 2007, 52). Tampereen seudun kunnissa tämä näkyy myönteisenä ja kannustavana asenteena yksityistä päivähoitotarjontaa kohtaan, mikä rakentaa yksityiselle perhepäivähoidolle hedelmällisen toimintaympäristön.

Jotta yrittäjä saisi verkostoitumisesta suurimman hyödyn, hänen on hyvä miettiä, millaiset verkostot hyödyttävät hänen liiketoimintaansa. Verkostoituminen vaatii aina jonkinlaisia resursseja, joten on olennaista pohtia, missä verkostoissa mukana oleminen antaa enemmän kuin ottaa. (Karvonen-Kälkäjä 2009, 48.) Pienyrittäjälle verkoston hyödyt voivat olla sosiaalisia ja taloudellisia tai liittyä toiminnan joustavuuteen ja laatuun (Kainlauri 2007, 92).

Haastatteluun osallistuneet yksityiset perhepäivähoitajat kokivat olevansa osa Nokian varhaiskasvatuspalveluverkostoa ja heillä oli vahva halu toimia osana verkostoa.

Kyllähän me ollaan (osa varhaiskasvatuspalveluverkostoa) mutta oma tuntuma on se, että aika häntäpäässä.

Heidän yhteinen kokemuksensa mukaan yksityisiä perhepäivähoitajia pidetään liikaa erillään kunnallisesta päivähoidosta.

Ei tarttis eritellä kuka on kunnallinen ja kuka yksityinen. Olen perhepäivähoitaja. Tai vaikka varhaiskasvattaja. Saman asian äärellä työskennellään.

Perhepäivähoitajien mukaan he eivät pääse osallistumaan kunnan järjestämiin koulutuksiin, joihin esimerkiksi kunnalliset perhepäivähoitajat kutsutaan.

Kaikki, mikä koskee Nokian varhaiskasvatusta, ni se koskee myös meitä ja meidän pitäis päästä myös koulutuksiin ja tilaisuuksiin, joissa käsitellään sitä.

Yksityisten perhepäivähoitajien mielestä koulutusten pitäisi olla myös heille suunnattuja, koska he kuuluvat osaksi Nokian varhaiskasvatuspalveluverkostoa. Yksityiseltä perhepäivähoidolta edellytetään kuitenkin samantasoista laatua ja sisältöä kuin kunnalliselta perhepäivähoidolta.

Kyllähän me kuulutaan kunnan valvonnan alaisuuteen, vaikka me ei olla kunnalla töissä.

Jos sovitaan esim. et tehdään vasu, niin kunnan työntekijät on koulutettu siihen ja toivotaan samaa meiltä, mutta eihän meitä ole koulutettu siihen.

Varsinkin lakeihin ja suosituksiin liittyvissä asioissa perhepäivähoitajat toivoivat saavansa mahdollisuuden osallistua koulutuksiin. Tällä hetkellä yksityisten perhepäivähoitajien koulutukset kytkeytyvät vahvasti eri yhdistysten järjestämiin koulutuksiin, mikä aiheuttaa oman ongelmansa.

Jos oot Nokian kaupungilla toimiva yksityinen perhepäivähoitaja tai perhepäivähoitaja, niin tuote on sama ja koulutus pitäis kuulua myös yksityisille, mutta nyt on niinku Pirkanmaan yksityisten perhepäivähoitajien yhdistys ja ne ku järjestää koulutuksen ni se on sit Tampereella. Ja se on tehty aika vaikeeksi mun mielestä.

Päästäkseen kouluttautumaan osana verkostoa, yksityisen perhepäivähoitajan on kouluttava johonkin yhdistykseen ja osallistua koulutuksiin niillä paikkakunnilla, joilla koulutukset järjestetään. Perhepäivähoitajat pitivät tätä hankalana, koska Pirkanmaan yksityisten perhepäivähoitajien yhdistys sijaitsee Tampereella.

Koulutustilaisuuksien lisäksi perhepäivähoitajat toivoivat saavansa mahdollisuuden osallistua hoitolastensa kanssa kunnan järjestämiin lasten tilaisuuksiin. Näin yksityisessä perhepäivähoidossa olevat lapset olisivat tasavertaisessa asemassa kunnallisessa perhepäivähoidossa olevien lasten kanssa.

Kunnalliset perhepäivähoitajat saa tulla kattoon sinne esim. jotain pelienäytöksiä, mutta ei yksityiset perhepäivähoitajat. Että me jäädään selästä varhaiskasvatusverkostosta ulkopuolelle.

Tällä hetkellä jaottelu kunnallisten ja yksityisten perhepäivähoitajien välillä estää yksityisiä perhepäivähoitajia osallistumasta yhteisiin tilaisuuksiin, joita lapsille järjestetään.

Yksityiset perhepäivähoitajat toivoivat, että tiedotus varhaiskasvatuspalveluverkoston sisällä olisi sujuvaa ja koulutusta olisi mahdollista saada tarpeen mukaan. Erityisesti lakimuutoksista ja uusista velvollisuuksista toivottiin ajantasaista viestintää ja riittävää perehdytystä, jotta yksityinen perhepäivähoito voisi olla tasavertaisessa asemassa kunnallisen perhepäivähoidon kanssa. On asiakasperheiden etu, että myös yksityinen perhepäivähoito noudattaa niitä linjauksia ja päätöksiä, joilla päivähoitoa kehitetään. Perhepäivähoitajien mielestä tällainen informaatio voisi olla saatavilla esimerkiksi kunnan verkkosivuilla, josta tiedon saisivat samalla sekä yksityiset hoitajat, että asiakasperheet.

Merja Wiskari on opinnäytetyössään tutkinut päivähoitoalan pienyrittäjien kokemuksia verkostoista ja tutkimukseen osallistuneiden yrittäjien mielestä tieto kulkee yksityisellä sektorilla hitaammin kuin kunnallisella sektorilla, mistä syystä yrittäjien keskinäinen tiedotus on erityisen tärkeää. Vaikka tutkimukseen osallistuneet henkilöt kuuluivat tiedotuksen kannalta asianmukaisille postituslistoille, jäi tieto silti toisinaan saamatta. (Wiskari 2001, 28.) Tämä tukee tutkimukseeni osallistuneiden hoitajien kokemuksia tiedotuksen heikkoudesta. Kenties tiedonkulussa myös yksityiselle sektorille olisi jotain parannettavaa.

5.12 Yksityisten perhepäivähoitajien ammatillisen tuen tarve

Mä oon kokenu ongelmaks sen, ettei ole mitään kelle puhua. Että joku olis sanonu, että et sä oo tehny mitään väärin tai sä oisit voinu tehdä jotain toisin.

Sosiaalisen tuen näkökulmasta yksityiset perhepäivähoitajat kritisoivat sitä, että yksityiset perhepäivähoitajat eivät saa keskustella hoitolasten asioista toisten alan ammattilaisten kanssa. Yksin työskenteleminen voi monesti olla kuormittavaa ja työssä jaksamisen kannalta olisi tärkeää päästä keskustelemaan ammatillisesti jonkun tahon kanssa.

Jos on päivän aikana jotain, niin sit sä mietit yksin, että voiko tän si-vuuttaa vai pitääkö puhua. Ku ei saa edes omalle miehelle, etkä puistossa sanoo kellekään. Joskus kysyttiin, että saadaanko keskenämme Mirkun (nimi muutettu) kanssa keskustella asioista, kun on vaitiolo, niin ei saa. Se puuttuu se ammatillinen juttu.

Haastavan työpäivän jälkeen keskustelutuki olisi tarpeen, mutta sellaiseen ei tällä hetkellä ole mahdollisuutta, mikä vaikeuttaa työstä irrottautumista. Omat perheenjäsenet ovat monesti läsnä ja kuulevat ristiriidat omin korvin, mutta asioista ei ole jälkikäteen lupa keskustella.

Se on se raskain juttu. Ei sitä osaa omaa ammatillisuuttaan peilata niin monelta kantilta. Koitat päivän lopuksi koota itsesi, kun ei voi ”sulkea ovee.” Mies kysy, kaikki okei? Kyllä hän sen kuulee, mutta kun ei voi puhua.

Yksityisten perhepäivähoitajien toiveena oli, että perhepäivähoitajat voisivat keskenään keskustella ammatillisesti työasioista. He perustelivat asiaa sillä, että perhepäivähoitajilla on vaitiolovelvollisuus, joten asiat pysyisivät vain ammattilaisten välisenä. Yksityiset perhepäivähoitajat pitivät epäreiluna sitä, että kunnan työntekijöillä on mahdollisuus saada työnohjausta ja jakaa kokemuksiaan toistensa kanssa, mutta ongelmallisissa tilanteissa heillä ei ole samaa mahdollisuutta.

Jos me ollaan osa varhaiskasvatusta, niin miks me ei saada osallistua. Jos mun hoitolapsilla on ongelmia, niin ei saa keskustella, että onko tässä nyt joku juttu vai oonko mä ihan bimbo.

Perhepäivähoitajat pitivät tärkeänä vertaistukea ja konkreettisten ideoiden ja neuvojen jakamista. Jo pelkkä tieto siitä, että toinen on läpikäynyt samanlaisia asioita ja tilanteita auttaisi omassa perhepäivähoitajan arjessa.

Ja mulla ku oli takkunen alku, ni syytin itteeni, että mussa on vikaa, ku toi toinen tossa tollai ja toinen tollai. Et ois voinu kysyä joltain, että teenkö mä jotain väärin? Ni ei ketään ja sitten yksin mietit ja pohdit.

Ammatillisesta vertaistuesta olisi perhepäivähoitajien mielestä suuri apu perhepäivähoitajan uran alkuvaiheessa, johon sisältyy monenlaisia epävarmoja tilanteita ja mieltä askarruttavia asioita.

Pakko se on purkaa. Ei kukaan tee tätä 20 vuotta, pää siinä leviää, jos ei saa purkaa.

Perhepäivähoitajat pitivät ammatillista vertaistukea tärkeänä myös työssä jaksamisen kannalta. Yksityisillä perhepäivähoitajilla on käytettävissään varhaiskasvatustyöyksikön johtajan tuki ja hänen kauttaan voi saada apua myös erityislastentarhanopettajalta. Hoitajat pitivät tätä hyvänä asiana, mutta jokapäiväisissä, tai vaikkapa viikoittaisissa asioissa niin sanotun työkaverin tukea pidettiin luontevampana, koska kanssakäymistä on muutenkin säännöllisesti.

Aina sitä verkostoitumista hehkutetaan. Menkää puistoihin ja olkaa yhdessä ja sit ei saa mitään puhua.

Tutkimukseen osallistuneet yksityiset perhepäivähoitajat kokivat salassapitovelvollisuuden hankalana siksi, koska lapsiryhmän pienuudesta johtuen alueen perhepäivähoitajat tuntevat toistensa lapset usein nimeltä. Tästä syystä hoitajalla ei ole mahdollisuutta puhua työasioista toisten hoitajien kanssa paljastamatta lapsen henkilöllisyyttä. Perhepäivähoitajat kertoivat, että välillä vaitiolon noudattamiseen pitää kiinnittää erityistä huomiota, mikä näkyy keskustelun varovaisuutena hoitajien tavatessa toisiinsa.

Että tarpeen tullen, ku ei tilanteet tuu perheiden ja lasten kanssa tiettyin ajoin. Että ne ringit kokoontuis tiettyinä aikoina, mutta että niille, kelle vaan listalla, vois soittaa illalla, ku kaikki nukkuu. Miks ei voi jakaa asiaa ja pohtia sitä toisen kanssa.

Perhepäivähoitajat toivoivat, että yksityiset perhepäivähoitajat voisivat kokoontua ammatillisesti keskustelemaan työasioista ja saada näin tukea työssä jaksamiseen. Myös mahdollisuus soittaa toiselle hoitajalle esimerkiksi työpäivän päätteeksi olisi iso tuki työssä jaksamiselle.

Kotajärven (1997) ja Meyerin (2007) tutkielmissa kunnalliset perhepäivähoitajat korostivat työkavereiltaan saamansa vertaistuen merkitystä. Meyerin tutkimuksen hoitajat kertovat käyvänsä luottamuksellisia keskusteluja kasvatustöistä työkavereiden kesken ja kysyvänsä toisiltaan neuvoja erilaisiin pulmatilanteisiin. Myös oman esimiehen tuki nähtiin tärkeänä, varsinkin pedagogisen ohjauksen muodossa. Yhteiset keskusteluillat erilaisista pedagogisista teemoista tarjosivat mahdollisuuden puhua luottamuksellisesti ja saada tukea muilta ammattilaisilta. Uskon, että tutkimukseeni

osallistuneet yksityiset perhepäivähoitajat toivoivat hoitajien väliseltä vertaistuelta juuri tämänkaltaista antia.

Yksityiset perhepäivähoitajat antoivat haastattelun lopuksi neuvoja ja vinkkejä yksityisiksi perhepäivähoitajiksi aikoville henkilöille.

Millä perusteella rupeet tekeen tätä työtä, ettei se vaan oo se, että oma lapsi täyttää kolme ja en halua mennä töihin. Että mieltis, miks lähtee tähän.

Aivan kuten varhaiskasvatusyksikön johtajakin ohjeisti, myös perhepäivähoitajat kehittivät miettimään omaa motivaatiota ryhtyä alalle, sillä ainoaksi perusteeksi ei riittä halu hoitaa omia lapsia kotona.

Perhepäivähoitajat pitivät tärkeänä sitä, että yksityiset perhepäivähoitajat arvostavat omaa työtään.

Mun mielestä se, joka sitä mieltii, niin pitäis keskustella perheessä ja että arvostais sitä omaa työtään, ku helposti lähtee vähätteleen, että mä vaan hoidan kotona lapsia.

Sanna Parrilan (2002) tutkimuksessa perhepäivähoitajat mainitsivat perhepäivähoitajan työn heikkouksiksi matalan palkan, pitkien työpäivien ja oman kodin jakamisen lisäksi juuri arvostuksen puutteen. Tutkimukseeni osallistuneen perhepäivähoitajan mielestä arvostuksen puutetta pitäisi pyrkiä korjaamaan jo omasta asenteesta lähtien. Hänen mielestään perhepäivähoitajien tulisi tietoisesti välttää oman työn vähättelyä ja korostaa tekemänsä työn ammatillisuutta ja laatua.

Yksi perhepäivähoitaja kehotti yksityiseksi perhepäivähoitajaksi aikovia huomioimaan sen tosiasian, että hoitolapset sitovat hoitajaa enemmän kotiin kuin oman perheen lapset, eikä omien asioiden hoitaminen onnistu työpäivän aikana

Ne kaks vierasta ei mee siinä samassa, se sitoo sut siihen kotiin. En mä oo vieny lapsia neuvolaan vuoteen. Ei voi hoitaa pankkiasioita. Omat voi jättää kotiin hetkeksi, vieraita ei voi. On hyvä tiedostaa, jos oot vaikka raskaana, niin ei pääse noin vaan neuvolaan kesken päivän. Eri-lainen sitovuus ku omien kanssa.

Ennen perhepäivähoitajaksi ryhtymistä hoitajaksi aikovalla saattaa olla työstä sellainen käsitys, että hoitolapset menevät omien lasten kanssa ”siinä sivussa.” Tämä ei yksityisten perhepäivähoitajien mukaan kuitenkaan pidä paikkaansa, sillä lapsiryhmän kanssa toiminta on aina erilaista kuin oman perheen kesken.

Varahoidon puuttuminen yksityisessä perhepäivähoidossa pakottaa sopimaan perheiden kanssa käytännöistä silloin kuin perhepäivähoitaja tai hänen lapsensa ovat sairaana. Tutkimukseen osallistuneiden perhepäivähoitajien käytännöt sairaustapauksissa poikkesivat hieman toisistaan. Jokainen oli kuitenkin löytänyt omalle perheelleen ja asiakasperheille sopivan käytännön.

Jos mun lapset on kipeinä, ni on niilläkin oikeus sairastaa, en lipsu siitä kauheesti. Koska hoitolapset saa sairastaa omassa kodissa rauhassa, niin kyllä munkin lapsilla on oikeus sairastaa rauhassa. Päätin etukäteen ja se lukee hoitosopimuksessa.

Yksi perhepäivähoitajista oli päättänyt, ettei ota hoitolapsia hoitoon omien lastensa ollessa sairaana. Kahden perhepäivähoitajan kotona toimitaan omien lasten sairastuessa niin, että lasten isä jää omasta työstään kotiin hoitamaan sairaita lapsia, jotta perhepäivähoitajana toimiva äiti voi ottaa hoitolapset vastaan. Yhdellä perhepäivähoitajalla varahoidon mahdollisti perhepäivähoitajan oma äiti, joka oli juuri jäänyt eläkkeelle.

Aika hyvin ihmiset tietää, jotka tuo yksityiseen hoitoon, että pitää olla varahoitopaikka. Se pitää heti alussa selvittää.

Perhepäivähoitajilla oli yhteinen käsitys siitä, että vanhemmat tietävät, että yksityinen perhepäivähoito edellyttää yleensä oman varahoitopaikan järjestämistä lapsille. Perhepäivähoitajat korostivat kuitenkin sitä, että ryhmän pienuudesta johtuen perhepäivähoidossa olevilla lapsilla on usein vähemmän sairastelukierteitä.

Aika hyvin on menny että lapset on yhtä aikaa kipeenä ja se menee samaan ryhtmiin.

Perhepäivähoitajien kokemusten mukaan perhepäivähoidossa olevat lapset sairastavat hyvin samantahaisesti, mikä vähentää osaltaan varahoidon tarvetta.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkimukseen osallistuneet yksityiset perhepäivähoitajat vaikuttivat tyytyväisiltä päätökseensä ryhtyä yksityiseksi perhepäivähoitajaksi. Heillä oli vahva halu toimia alalla ja tehdä laadukasta varhaiskasvatustyötä itsenäisesti. Hoitajien keskinäinen vuorovaikutus kuvasti yhteenkuuluvaisuuden tunnetta ja näytti siltä, että heidän oli helppo samaistua toistensa kokemuksiin. Keskustelun innokkuudesta päätelin, että ajatusten ja kokemusten jakaminen saman prosessin läpikäyneiden henkiöiden kanssa oli antoisaa. Hoitajien reflektointi ulottui yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtymisestä myös perhepäivähoitajana toimimiseen, mikä on ymmärrettävää, koska perhepäivähoitajana toimiminen oli kaikille ajankohtaisempi asia kuin perhepäivähoitajaksi ryhtyminen. Tutkimukseen osallistuminen tarjosi perhepäivähoitajille suoran kanavan välittää viestiä yksityisten perhepäivähoitajien kanssa yhteistyötä tekeville kaupungin työntekijöille. Näin ollen heillä oli mahdollisuus olla mukana kehittämässä yksityisen perhepäivähoidon ohjausta Nokialla.

Tutkimuksen tarkoituksena oli tuottaa tietoa yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtymisestä selvittämällä perhepäivähoitajien kokemuksia ja tuen tarpeita prosessin eri vaiheissa. Hyvinvointialan yrittäjyyteen pohjautuva teemahaastattelurunko toi esiin yritystoiminnan suunnitteluun ja käynnistämiseen liittyviä kokemuksia sekä niihin liittyviä kehittämissuhteita. Tärkeimpänä tukena yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtymisessä hoitajat pitivät omaa perhettä ja läheisiä sekä muita jo alalla toimivia yksityisiä perhepäivähoitajia. Hoitajat näkivät toisten hoitajien tarjoaman vertaistuen ensiarvoisen tärkeänä sekä harkintavaiheessa että yritystoiminnan käynnistämisessä.

Ensimmäinen askel mentorointijärjestelmän kehittämisessä voisi olla vapaaehtoisten hoitajien yhteystietojen välittäminen joko kunnan verkkosivuilla tai varhaiskasvatyksikön johtajan kautta. Näin jokainen yksityiseksi perhepäivähoitajaksi aikova henkilö voisi löytää itselleen tukihenkilön, joka osaa neuvoa käytännön asioissa omien kokemustensa pohjalta. Yksityisen perhepäivähoidon valvonnasta vastaavalta työntekijältä hoitajat toivoivat pääasiassa selkeitä ohjeita virallisten asioiden hoitamiseen. Perhepäivähoitajien mielestä yrityksen perustamiseen liittyvien asioiden lista pitäisi löytyä kunnan verkkosivuilta. Yksityisen perhepäivähoidon ohjaajalle hoitajat

sanoivat haluavansa soittaa silloin, jos kaipaavat selvennystä tai apua asioiden hoitamiseen tai viimeistään silloin, kun päätös ryhtyä yksityiseksi perhepäivähoitajaksi on jo tehty. Sen lisäksi, että kunnan verkkosivuilla olisi lista hoidettavista asioista, hoitajat toivoivat sivuille myös prosessikuvausta yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtymisestä ja asiakassuhteen käynnistämisestä. Prosessikuvaus auttaisi vanhempia ja yksityiseksi perhepäivähoitajaksi aikovia hahmottamaan, mitä yksityinen perhepäivähoito on hoitajan ja perheiden näkökulmasta. Myös hoitomaksujen laskukaava olisi sitä kautta selvästi esillä molemmille osapuolille. Näiden lisäksi perhepäivähoitajat toivoivat kunnan verkkosivuille perhepäivähoitaja- ja hoitopaikkatietoja, joita he voisivat mahdollisesti itse päivittää.

Yksityisten perhepäivähoitajien epävarmuus tai haluttomuus profiloitua yrittäjäksi oli yllättävää. Jokaisella oli ollut selkeä syy ryhtyä yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ja he pitivät sen mukana tuomaa vapautta hyvänä asiana. Samalla he kuitenkin toivoivat kiinteämpää verkostoitumista kunnallisen varhaiskasvatuspalveluverkoston kanssa. He pitivät varhaiskasvatushenkilöstön esimiehiä tärkeimpinä vaikuttajina tiiviimmän verkostoyhteistyön luomisessa. Hoitajilla oli sellainen kokemus, että Nokialla verkostoitumiseen kannustetaan ja hoitajia rohkaistaan tekemään yhteistyötä keskenään. Tästä huolimatta yksityiset perhepäivähoitajat kokivat jäävänsä kunnallisen varhaiskasvatuspalveluverkoston ulkopuolelle. He toivoivat tähän muutosta erityisesti koulutus- ja huvitilaisuuksien osalta. Verkostoitumiseen ja työssä jaksamiseen liittyen hoitajat toivoivat, että heille tarjoutuisi jotain kautta mahdollisuus keskustella ammatillisesti omaan työhönsä liittyvistä asioista ilman, että tarvitsee pelätä vaitiolovelvollisuuden rikkomista. Tämä oli mielestäni asia, josta voisi olla tarpeellista keskustella yksityisten perhepäivähoitajien kesken järjestettävässä tilaisuudessa, jossa kartoitettaisiin yksityisten perhepäivähoitajien tuen tarpeita laajemminkin ja etsittäisiin yhdessä ratkaisuja työssä jaksamiseen.

Pohtiessani jälkikäteen sitä, miksi perhepäivähoitajat tuottivat jopa enemmän aineistoa yksityisenä perhepäivähoitajana toimimisesta ja siihen liittyvistä tuen tarpeista kuin yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtymisestä, ymmärsin, että lähes kaikilla tutkimukseeni osallistuneilla hoitajilla olivat hoitolapset tiedossa ennen yritystoiminnan suunnittelu- ja käynnistysvaihetta. Tästä syystä he eivät olleet joutuneet käymään läpi kaikkia yritystoiminnan perustamiseen liittyviä vaiheita, joita hyvinvointialan

yrittäjien perustamiseen liittyy. Perhepäivähoitaja, jolla ei ollut varhaiskasvatusalan koulutusta, eikä tiedossa olevia hoitolapsia, kävi jollain tasolla läpi kaikki yrityksen perustamiseen sisältyvät vaiheet, kuten palvelun tuotteistamisen, asiakkaiden hankinnan ja palvelun markkinoinnin. Muut hoitajat olivat ohittaneet nämä vaiheet asiakasparheiden ollessa jo tiedossa.

Yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtymisessä hoitajat pitivät haastavana palvelun hinnoittelua. Jokaisella oli ollut hieman erilainen tapa päättää hoitomaksujen suuruudesta. Perhepäivähoitajat toivoivat, että yksityisen perhepäivähoidon ohjaaja ottaisi kantaa hoitajan kaavaileman hoitomaksun suuruuteen, vaikka yksityinen perhepäivähoitaja yrittäjänä hinnoitteleekin palvelunsa itse. Hoitomaksun korottaminen jälkikäteen voi olla ikävää, mistä syystä olisi hyvä onnistua hinnoittelemaan palvelu alusta alkaen oikean suuruiseksi. Oikean hinnoittelun jälkeen hoitomaksujen korotuksia voisi tehdä luontevasti samoihin aikoihin, kun kunnan päivähoitomaksuihin tulee korotuksia. Tämä edellyttää tietenkin, että yksityisille perhepäivähoitajille tiedotetaan hoitomaksujen tulevista korotuksista riittävän ajoissa.

Itselleni jäi tutkimustuloksista sellainen tuntuma, että yksityisen perhepäivähoidon peilaaminen hyvinvointialan yrittäjyyteen antoi kenties hieman liian yrityskeskeisen näkökulman tutkimusongelmaan nähden. Hyvinvointialan yrityksen perustamiseen liittyvät vaiheet jäivät joiltain osin hieman etäisiksi hoitajien kokemuksista. Perhepäivähoitajien omakohtaiset kokemukset prosessista ja siihen liittyvistä tuen tarpeista käsitelivät tutkimuksessa lähinnä yrityksen perustamiseen liittyviä asioita, eikä henkilöiden läpikäymä sisäinen prosessi auennut mielestäni riittävästi. Pyrin haastattelutilanteessa rohkaisemaan hoitajia keskustelemaan enemmän harkintavaiheeseen sisältyneistä ajatuksista, tunteista ja varsinkin mahdollisesta epävarmuudesta, mutta keskustelu ajautui aina toisiin aiheisiin. Päätelin tästä, että tutkimukseen osallistuneilla hoitajilla ei ollut erityisiä tuen tarpeita harkintavaiheessaan, tai he olivat luontevasti löytäneet ne tahot, joilta saivat tukea päätöksensä tekoon.

Laadullinen tutkimus on mielenkiintoinen siksi, että tutkimustuloksista saattaa nousta esiin asioita, joita ei pääasiallisesti oltu edes tutkimassa. Olisin toki voinut ohjata haastattelutilanteessa hoitajia vielä jyrkemmin pysymään aiheessa, mutta tein haastattelutilanteessa valinnan, että annan hoitajien kertoa heidän todellisista tuen tarpeis-

taan, vaikka ne liittyivät enemmän hoitajana toimimiseen kuin hoitajaksi ryhtymiseen. Molemmilla tuloksilla on kuitenkin mahdollista kehittää yksityisten perhepäivähoitajien ohjausta ja tukemista, mikä on tärkeää yksityisten perhepäivähoitajien työssä jaksamista ajatellen. On tärkeää tukea yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtymistä, mutta mielestäni yhtä tärkeää on tukea myös yksityisenä perhepäivähoitajana toimimista. Ovathan yksityiset perhepäivähoitajat yksi tärkeä osa kunnan varhaiskasvatuspalveluverkostoa.

Yksityisten perhepäivähoitajien kokemuksiin nojaavien tutkimustulosten pohjalta nousi esiin muutamia selkeitä tutkimus- ja kehittämistarpeita. Ensimmäisenä on jo ennen tutkimustuloksiakin tiedossa ollut tarve kehittää kunnan verkkosivuja yksityisen perhepäivähoidon osalta lisäämällä sivuilla olevan informaation määrää sekä asiakasperheiden, että yksityisten perhepäivähoitajien näkökulmasta. Toisena tarpeena nousi esiin verkostoyhteistyön ja tiedonkulun kehittäminen yksityisen ja kunnallisen varhaiskasvatuspalvelun välillä etenkin koulutusten ja yhteisten tilaisuuksien osalta. Mahdollisena jatkotutkimusaiheena pitäisin yksityisten perhepäivähoitajien työssä jaksamisen tutkimista siitä näkökulmasta, että mitkä asiat auttavat yksityisiä perhepäivähoitajia jaksamaan työssään ja kuinka heidän työssä jaksamistaan voisi tukea entistä paremmin.

7 LUOTETTAVUUDEN JA EETTISYYDEN TARKASTELUA

Teemahaastattelun ajatus perustuu siihen, että pyritään tavoittamaan tutkittavan ilmiön vivahteita ja tiivistämään ne niin, että kuvaukset välittävät mahdollisimman oikean kuvan tutkittavasta ilmiöstä. Tulosten luotettavuuteen vaikuttavat monet tekijät tutkimusprosessin eri vaiheissa. Tutkimuksen suunnitteluvaiheessa on tärkeää tunnistaa tutkittavasta ilmiöstä olennaiset piirteet ja osattava johtaa teoriasta keskeiset käsitteet, jotta tutkimuksen käsitevalidius on hyvä. Huono käsitevalidius näkyy pääkategorioiden ja ongelmanasettelun heikkoutena ja haastattelurungon toimimattomuutena. Riittävän käsitevalidiuden voi pyrkiä takaamaan tutustumalla tutkimuksen suunnitteluvaiheessa haastateltavaan ryhmään ja siihen liittyvään käsitejärjestelmään ja kielenkäyttöön. Myös aikaisempiin tutkimuksiin tutustuminen on hyödyksi. (Hirsjärvi & Hurme 1995, 128-129.)

Perehdyin etukäteen yksityiseen perhepäivähoitoon ja perhepäivähoitajaksi ryhtymiseen keskustelemalla varhaiskasvatusyksikön johtajan kanssa, joka vastaa yksityisen perhepäivähoidon valvonnasta Nokialla. Keskustelin myös muutamien yksityisten perhepäivähoitajien kanssa työni alustavasta aiheesta ja tutustuin yksityiseksi perhepäivähoitajaksi aikoville suunnattuihin oppaisiin eri kuntien ja yhdistysten internet - sivuilla. Nämä antoivat minulle pohjatietoja tutkittavasta prosessista, joka oli itselleni entuudestaan melko vieras. Käsitelmäärittelyssä minua mietitytti etukäteen yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtymisen peilaaminen hyvinvointialan yrittäjyyden näkökulmasta. Olettamukseni oli, että perhepäivähoitajat eivät ole aikaisemmin tarkastelleet itseään siitä näkökulmasta, mikä osoittautui oikeaksi arvaukseksi. Tästä syystä käytin hyvinvointialan yrittäjäksi ryhtymiseen liittyvää prosessia vain teemarungon suunnittelun pohjana ja laadin varsinaisen haastattelurungon perhepäivähoidon näkökulmasta.

Tutkimuksen sisältövalidius on hyvä, jos kysymyksillä tavoitetaan haluttuja merkityksiä. Sisältövalidiutta voi varmistaa varautumalla tarpeeksi useaan kysymykseen ja riittäviin lisäkysymyksiin jokaiselta teema-alueelta. (Hirsjärvi & Hurme 1995, 129.) Koska tutkimuksen teema-alueet oli johdettu hyvinvointialan yrittäjäksi ryhtymiseen sisältyvistä vaiheista, avasin jokaista teemaa lisäkysymysten avulla haastateltaville.

Näin ohjasin tutkimukseen osallistujia keskustelemaan vaiheista yksityisen perhepäivähoitajan näkökulmasta ja pyrin välttämään vieraalta kuulostavien termien aiheuttaman epävarmuuden. Esitin teemaa avaavat lisäkysymykset heti kysymyksen esittämisen yhteydessä, jonka jälkeen haastateltavat saivat nostaa keskusteluun heitä itseään eniten kiinnostavat asiat. En edellyttänyt, että jokaiseen lisäkysymykseen täytyy saada vastaus, sillä halusin, että osallistujat saavat itse nostaa esiin prosessin ja tukemisen kannalta olennaisimmat asiat.

Haastateltavien valinta onnistui tutkimuksessani hyvin. Osallistujamäärä jäi melko pieneksi, sillä kymmenestä yksityisestä perhepäivähoitajasta vain neljä osallistui tutkimukseen. Haastatteluun ja kyselyyn osallistuneiden vastauksista voi kuitenkin päätellä, että he ymmärsivät heille esitetyt kysymykset ja heillä oli omakohtaiset kokemukset tuoreessa muistissa. Heidän motivaationsa tuottaa tutkimukseen aineistoa oli erittäin hyvä, joten osallistujien määrä oli tutkimukselle riittävä.

Tutkimusaineiston kerääminen ryhmähaastattelulla saattoi olla yksi syy osallistujien vähyyteen. Yksilöhaastatteluilla olisi voinut olla mahdollista kerätä määrällisesti enemmän tutkimusaineistoa useammalta henkilöltä. Tutkimuksen näkökulman toisenlaisella rajaamisella tai täysin avoimella haastattelulla olisi voinut olla mahdollista avata syvällisemmin yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtymiseen sisältyvää henkilökohtaista prosessia, joka tässä tutkimuksessa jäi lähinnä konkreettisten asioiden tasolle. Perhepäivähoitajaksi ryhtymiseen sisältyvät tunteet prosessin eri vaiheissa jäivät tutkimuksessa lähes kokonaan huomioimatta. Tämänkaltaisen syvempi tutkimuksen teko yksityisten perhepäivähoitajien kokemasta prosessista jää jonkun toisen tutkijan tehtäväksi.

Haastatteluaineiston luotettavuus riippuu tallennetun aineiston laadusta. Hyvä luotettavuus edellyttää, että jokaista haastatteluun osallistuvaa henkilöä on haastateltu ja äänityksen laatu on riittävän hyvä. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 185.) Varmistin jokaisen osallistumisen jakamalla puheenvuoroja niille, jotka eivät vielä olleet ottaneet osaa keskusteltavaan teemaan. Näin jokainen osallistuja antoi oman näkemyksensä asiasta.

Luotettavuuden varmistamiseksi litterointi tulee tehdä samalla tavalla koko aineistosta (Hirsjärvi & Hurme 2000, 185). Suoritin litteroinnin peräkkäisinä päivinä, jotta tuntuma aineistoon säilyi mahdollisimman hyvänä. On kuitenkin selvää, että auki kirjoitetussa aineistossa on pieniä vaihteluita, koska en kirjoittanut haastateltavien puheita äännähdyksineen sanatarkasti. En kuitenkaan usko, että puhemaneereilla on merkitystä tulosten luotettavuudelle tässä tutkimuksessa.

Kyselylomakkeen laatiminen on virheille altis prosessi ja luotettavan lomakkeen laatiminen vaatii usein toistuvaa testausta ja muokkausta (Vanhala 2005, 18). Vastaajat tulkitsevat kysymykset itse ja antavat vastauksensa sen perusteella, miten ovat kysymyksen ymmärtäneet. Tämä voi lisätä tutkimustulosten virheellisyyttä. Ratkaisin tutkimuksessa asian niin, että kehotin saatekirjeessä osallistujia pyytämään kysymyksiin täsmennystä, mikäli kysymys on vaikea ymmärtää tai tulkittavissa useammalla tavalla. Kyselylomake oli laadittu teemahaastattelurungon pohjalta, joka oli testattu haastattelutilanteessa ennen kyselyn lähettämistä. Koska haastatteluun osallistujat saivat luontevasti keskustelua aikaiseksi antamistani aiheista, oletin niiden olevan helposti ymmärrettäviä asioita myös kyselyä täytettäessä. Kyselyyn vastannut henkilö ei ilmaissut, että hänellä olisi ollut epäselvyyksiä kyselyyn vastaamisessa ja hänen vastauksensa perusteella vaikuttaisi, että hän on ymmärtänyt kysymykset tarkoittamallani tavalla.

Kyselyllä kerätty tieto on aina subjektiivista eli vastaajan tulkintaan perustuvaa. Kyselyllä kerätyt mielipiteet eivät siis anna objektiivista kuvaa palvelun laadusta. Vastauksen pohjalta voi olla vaikea saada selville arvion taustalla vaikuttavista tekijöistä. Kyselyillä mitatun tiedon subjektiivisuus voi olla tutkimustavoitteesta riippuen joko toivottavaa tai haitallista. (Vanhala 2005, 20.) Koska tutkimukseni tarkoituksena oli kerätä tietoa perhepäivähoitajien omakohtaisista kokemuksista, oli tiedon subjektiivisuus jopa toivottavaa. Perhepäivähoitajien samansuuntaiset ajatukset esimerkiksi kunnan verkkosivujen kehittämistarpeista tai halusta verkostoitua läheisemmin kunnallisen päivähoidon kanssa toimivat suuntaa antavina tietoina yksityisten perhepäivähoitajien mielipiteistä. Uskoisin, että tutkimustuloksia on mahdollista hyödyntää yksityisen perhepäivähoidon valvonnan ja ohjaustoiminnan kehittämisessä. Kokemukseen pohjautuva tutkimustieto on aina arvokasta, sillä tutkimuksen tekeminen arkityön ohessa ei useinkaan ole mahdollista.

Tutkimuksen eettisyyttä arvioitaessa voidaan lähteä liikkeelle jo aiheen valinnasta (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 26). Tutkimusaiheeni on lähtenyt liikkeelle työelämän tarpeesta saada tietoa yksityisten perhepäivähoitajien kokemuksista. Aihe kiinnostaa itseäni myös ammatillisen kasvuni takia, onhan perhepäivähoitoon perehtyminen varhaiskasvatuskentältä itselleni aivan uusi aluevaltaus. Eettisen tarkastelun näkökulmasta tutkimusaihe on erityisen tärkeä siksi, koska se pyrkii tuomaan esiin yksityisten perhepäivähoitajien kokemuksia, jotka muuten voisivat jäädä kuulematta. Kokemusten pohjalta perhepäivähoidon valvonnasta vastaavilla työntekijöillä on paremmat edellytykset ohjata yksityiseksi perhepäivähoitajaksi aikovia heidän todellisten tarpeidensa mukaisesti. Vaikka tulokset eivät ole suoraan rinnastettavissa seuraaviin perhepäivähoitajiin, on kuulluksi tuleminen jo itsessään eettisesti perusteltu asia.

Tutkimuksen toteutuksessa huomioin eettisyyden hankkimalla tutkimusluvan Nokian kaupungilta sekä selvittämällä tutkimukseen osallistuneille tutkimuksen tarkoituksen, kulun ja aineiston käsittelyyn liittyvät asiat. Kaiken kaikkiaan prosessi oli osallistujille mahdollisimman avoin ja osallistuminen oli täysin vapaaehtoista. Eettisistä syistä hyväksyin tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden vähyyden. Lähetin kutsun haastatteluun sähköpostilla ja kaksi kertaa tekstiviestillä. Haastattelun jälkeen lähetin sähköpostikyselyn heille, jotka eivät osallistuneet ryhmähaastatteluun. Tämän jälkeen en enää painostanut tutkimuksen ulkopuolelle jättäytyneitä henkilöitä, sillä tutkimusetiikan kannalta osallistumisen tulee olla täysin vapaaehtoista, eikä perhepäivähoitajilla ole mielestäni velvollisuutta kertoa minulle, miksi eivät halua osallistua tutkimukseen. Osallistujien vähäisen määrän rehellinen toteaminen ja sen suhteuttaminen saatuihin tuloksiin on osa hyvää tutkimusetiikkaa. Laadullisessa tutkimuksessa osallistujien määrä ei onneksi ole ratkaisevin tekijä ja koska osallistujat olivat motivoituneita ja tuottivat riittävästi tutkimusaineistoa, voidaan osallistujamäärää pitää riittävänä. (Hirsjärvi ym. 1997, 26-27.)

Tutkimustuloksia lukiessa täytyy huomioida, että tutkimuskysymykset ja tutkimuksen toteutus sisältävät paljon eri vaiheita ja niihin liittyviä valintoja, jotka joku toinen tutkija olisi saattanut toteuttaa toisin. Tutkimusprosessi on siis kokonaisuudessaan tekemieni valintojen summa, jota olen pyrkinyt avaamaan lukijoille perustelemalla valinnat kohta kohdalta. Näkökulmanani tutkimuksen teossa on ollut palvella kahta tahoa: yksityisiä perhepäivähoitajia sekä heidän kanssaan työskenteleviä kunnan

työntekijöitä. Tavoitteenani on antaa tällä opinnäytetyöllä puheenvuoro yksityisille perhepäivähoitajille ja sitä kautta kunnan työntekijöille kurkistusikkuna yksityisten perhepäivähoitajien kokemusmaailmaan. Toivon, että kirjaamani tutkimustulokset ja johtopäätökset antavat mahdollisimman aidon kuvan hoitajien minulle välittämistä tiedoista ja opinnäytetyöni hyödyttää tällä tavoin mahdollisimman paljon molempia osapuolia. Kiitän rakentavasta yhteistyöstä molempia tahoja.

LÄHTEET

- Alho-Kivi, Hanna & Myöhänen, Mirja 2004. Akseli-projekti perhepäivähoidon Kehittäjänä. Sosiaali- ja terveysministeriön monisteita 2004:2.
- Arenius, Kaija 2011. Tiimityö ja tiimin johtaminen päiväkotiorganisaation ytimessä. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Varhaiskasvatustieteen pro gradu –tutkielma.
- Arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501. Viitattu 25.9.2012.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931501>
- Asetus lasten päivähoidosta 490/1990. Viitattu 29.3.2012.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1990/19900490>
- Hiltunen, Merja; Karjalainen, Timo; Mannio, Lauri; Pättiniemi, Pekka; Pötry, Jukka; Savolainen, Anita; Tainio, Jukka; Tirkkonen, Tuula & Välke, Riitta 2007. Hyvinvointiyrityksen liiketoimintaopas. Ammatinharjoittajasta yrittäjäksi. AS Pakett, Tallinna: Tietosanoma Oy.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007 Tuki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi
- Hoitopaikka. Net. Yksityisiin lasten kodinomaisiin päivähoitomuotoihin erikoistunut nettipalvelu, perheiden ja hoitajien kohtaustapa. www.hoitopaikka.net . Ei päivitystietoa. Luettu 29.3.2012.
- Jokela, Hanna; Junno, Seija; Kokkonen, Sirpa & Koskinen, Eeva 2007. Perhepäivähoito – Luomua ja Luksusta. PIRTSAKKA –hankkeen loppuraportti

- Jääskeläinen, Maija & Majuri-Naappi Auli 2005. Matkalla perhepäivähoidon kehittämiseen. Laadukasta perhepäivähoitoa lapsiperheille nyt ja tulevaisuudessa –ammattilaisia ja ammatti, jota arvostetaan. Pelastetaan perhepäivähoito –hankkeen loppuraportti. Keski-Suomen Sosiaalialan osaamiskeskus. Raportteja 3.
- Kainlauri, Anne 2007. Ideasta hyvinvointialan yrittäjäksi. Juva: WS Bookwell Oy
- Kananen, Jorma 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja –sarja. Taitto & Paino, Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print.
- Karvonen-Kälkäjä, Anja; Soback, Dan & Uusitalo, Susanna 2009. Minäkö hyvinvointialan yrittäjäksi? Ohjeita sosiaali- ja terveysalan yritystä suunnittelevalle. Kirjapaino Antti Välikagas Oy. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu
- Kotajärvi, Kristiina 1997. Perhepäivähoitajan työ kotona. Jyväskylän Yliopisto. Yhteiskuntapolitiikan laitos. Pro gradu –tutkielma.
- Krueger, Richard A. 2002. Designing and conducting focus group interviews. University of Minnesota. October 2002. Viitattu 14.9.2012. Artikkelin saatavissa <http://www.shadac.org/publications/designing-and-conducting-focus-group-interviews>
- KVTES 2012-2013. Kunnallinen yleinen virka- ja työehtosopimus. KT Kuntatyönantajat. Helsinki.
- Laki lasten päivähoidosta 36/1973, 1§ ja lain muutos 451/1990. Viitattu 29.3.2012. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1973/19730036> ja <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1990/19900451>
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812. Viitattu 26.9.2012. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>

Laki yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta 9.8.1996/603. Viitattu 26.9.2012.

[http:// www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19960603](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19960603)

Lamminen, Liisa 2012. Henkilökohtainen tiedonanto liittyen Nokian kaupungin

yksityiseen perhepäivähoitoon ja sen valvontaan 21.2.2012

Varhaiskasvatusyksikön johtaja Liisa Lammiselta

Meyer, Pauliina 2007. Perhepäivähoitajien kertomuksia pedagogisen ohjauksen ja

tuen saamisesta työlleen. Pro gradu –tutkielma. Oulun yliopisto

Moilanen, Leena-Kaisa 2008. Tulevaisuuden Perhepäivähoito –perhepäivähoidon

pedagogisen ohjaamisen kehittämishanke Leppävirta-Pieksämäki-

Pieksänmaa-Varkaus 1.4.2005-31.7.2007. Varkaus. Loppuraportti

Moilanen, Teemu; Ojasalo, Katri & Ritalahti, Jarmo 2009. Kehittämistyön

menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. WSOYpro Oy

Ojanen, Sinikka 2006. Ohjauksesta oivallukseen. Ohjausteorian käsittelyä. Helsinki:

Yliopistopaino

Parrila, Sanna 2002. Perhepäivähoito osana suomalaista päivähoitojärjestelmää.

Näkökulmia perhepäivähoidon laatuun ja sen kehittämiseen. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Merikosken kuntoutus- ja tutkimuskeskus, Oulu

Parrila, Sanna 2005 (Toim.) Perhepäivähoidon ohjauksen historia ja nykytilan

haasteet. Helsinki: Yliopistopaino. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2005:4

Parrila, Sanna 2009. Perhepäivähoitohenkilöstön osaamisen kehittäminen.

PERHOKE -hankkeen loppuraportti. Helsinki: Yliopistopaino.

Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:16

Parrila, Sanna; Ahonen, Heli; Haavisto, Vaula & Kerosuo, Hannele 2008

Perhepäivähoito 2010 -Verkostohanke. Loppuraportti.

Perhepäivähoitajan ammattitutkinto 2006. Näyttötutkinnon perusteet.

Opetushallitus. Määräys 16/011/2006

Suomen Yksityiset Perhepäivähoitajat ry. Luettu 30.3.2012.

<http://www.kolumbus.fi/yksityiset.paivahoitajat/>

Tampereen kaupunkiseudun yksityisen päivähoidon kehittämiskeskus. 2009.

Yksityisen päivähoidon kehittämiskeskus Tampereen

kaupunkiseudulle. Loppuraportti. Luettavissa osoitteessa:

http://www.tampereenseutu.fi/seutuhankkeet/raportit_ja_muut_julkaisut/

Tenhunen, Eija & Parrila, Sanna 2009. KePe: Kehittyvä perhepäivähoito.

Seutukunnallinen perhepäivähoidon kehittämishanke 2007-2008.

Loppuraportti.

Turunen, Kari 1998. Minusta näyttää – Johdatus reflektiiviseen filosofiaan.

Jyväskylä: Atena Kustannus Oy

Työväen Sivistysliitto 1986. Ammattini: Perhepäivähoitaja. Turenki: Jaarli

Vahingonkorvauslaki 31.5.1974/412. Luettu 29.3.2012.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1974/19740412>

Vanhala, Toni 2005. Kyselylomakkeet käytettävyytutkimuksessa. Teoksessa

Ovaska, Saila; Aula, Anne & Majaranta, Päivi (toim.)

Käytettävyytutkimuksen menetelmät, 17-36. Tampereen yliopisto,

Tietojen käsittelytieteiden laitos B-2005-1.

Verohallinto 2012. Verohallinnon yhtenäistämisohteet vuodelta 2011

toimitettavaa verotusta varten. Antopäivä 5.1.2012. Luettu 29.3.2012.
http://www.vero.fi/Syventavat_veroohjeet/Elinkeinoverotus/Yhtenaistamisohteet

Wiskari, Merja 2001. YRITÄNKÖ YKSIN. Päivähoitoalan pienyrittäjien
kokemuksia verkostoista. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
Järvenpään yksikkö. Opinnäytetyö.

LIITTEET

LIITE 1: TEEMAHAASTATTELURUNKO

TEEMAHAASTATTELU 18.6.2012

Alustus: Tällä ryhmähaastattelulla on tarkoitus kerätä vastauksia tutkimuskysymyksiin:

- Minkälaisia asioita henkilö käy läpi ryhtyessään yksityiseksi perhepäivähoitajaksi?
- Minkälaista tukea ja apua yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtyvä kaipaa prosessin aikana?

Prosessilla tarkoitan ajanjaksoa, joka alkaa siitä, kun henkilö harkitsee yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtymistä ja päättyy siihen, kun henkilö aloittaa yksityisen perhepäivähoitajan työt.

Tärkeintä on pitää mielessä aika ennen kuin aloitit yksityisenä perhepäivähoitajana ja se, minkälaista tukea olisit kaivannut prosessin eri vaiheissa.

1 Idea, harkinta ja päätös ryhtyä yksityiseksi perhepäivähoitajaksi

- Miksi päätit ryhtyä yksityiseksi perhepäivähoitajaksi?
- Kuvaa harkintavaihetta ja päätöksen tekoa. Mitä siihen liittyi?
- Mitkä asiat vaikuttivat päätökseen edistävästi/estävästi?
- Saitko jostain tukea harkinta- ja päätöksentekovaiheessa? (Keneltä sait ja olisitko kaivannut lisää?)

2 Liikeidea ja palvelun tuotteistaminen

- Teitkö jonkinlaisen palvelukuvauksen ennen asiakkaiden hankintaa?
(=Mitä myyt asiakkaalle eli mitä asiakas saa maksua vastaan?)
- Mistä myymäsi palvelun laatu koostuu? (esim. ammatillinen osaaminen, toimintaympäristö, erityisosaaminen..?)

- Saitko jostain apua palvelukuvauksen tekemiseen? (Keneltä sait ja olisitko kaivannut lisää?)

3 Toimintaympäristön kartoitus

- Miten pohdit asuinalueesi edellytyksiä yksityiselle perhepäivähoitolle? (Paikkakunta, kaupunginosa, kilpailutilanne, hoitopaikkatarve..)
- Saitko jostain apua kartoitukseen? (Keneltä sait ja olisitko kaivannut lisää?)

4 Talouden suunnittelu

- Miten suunnittelit yritystoiminnan taloutta etukäteen? (investoinnit, laskelmat, hoitomaksut, kannattavuus..)
- Miten laskit hoitomaksujen suuruuden?
- Tuki ja apu talouden suunnittelussa? (Keneltä sait ja olisitko kaivannut lisää?)

5 Asiakkaiden hankinta

- Miten hankit asiakkaat?
- Kenelle palvelu oli suunnattu (esim. paikkakunta, tulotaso, lapsen ikä ja sukupuoli..)
- Kuinka asiakassuhde alkoi?
- Tuki ja apu asiakkaiden hankinnassa ja hoitosuhteen alussa? (Keneltä sait ja olisitko kaivannut lisää?)

6 Ohjausprosessi

- Miten ohjausprosessi perhepäivähoidon ohjaajan kanssa eteni (alku, sisältö, loppu)
- Millaisena koit ohjausprosessin?
- Entä ohjauskeskustelun?
- Mitä asioita ohjauskeskustelussa olisi tärkeää käydä läpi?
- Mitä kehitettävää yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtyvien tukemisessa olisi?

7 Verkostoituminen

- Jos ajattelet itseäsi (yksityisenä perhepäivähoitajana) osana verkostoa, niin mistä tahoista verkostosi muodostuu?
- Koetko olevasi osa Nokian varhaiskasvatuspalveluverkostoa?
- Koetko olevasi osa Tampereen seutukuntien varhaiskasvatuspalveluverkostoa?
- Toivoisitko, että yhteistyötä muiden varhaiskasvatuspalvelua tuottavien tai viranomaistahojen kanssa olisi enemmän? Jos, niin minkälaista ja kenen kanssa erityisesti?

8 Mitä asioita yksityiseksi perhepäivähoitajaksi haluavan/aikovan on hyvä ottaa huomioon ennen alalle ryhtymistä?

- Mitä yksityisenä perhepäivähoitajana toimiminen edellyttää?
- Mitä vinkkejä antaisit yritystoiminnan käynnistämiseen ja perhepäivähoitajana aloittamiseen?

9 Onko vielä jotain, mitä haluaisit kertoa prosessista?

SYDÄMELLINEN KIITOS OSALLISTUMISESTASI!

LIITE 2: AVOIN KYSELYLOMAKE

TAUSTATIEDOT

1. Syntymävuotesi: _____

2. Keitä perheeseesi kuuluu? (Lapsista mainitse myös syntymävuodet)

3. Keitä perheenjäsenistäsi asuu vielä kotona?

4. Peruskoulutuksesi

1 Kansakoulu

2 Osa keskikoulua tai peruskoulua

3 Keskikoulu

4 Peruskoulu

5 Osa lukiota

6 Ylioppilas

5. Ammatillinen koulutuksesi (Mainitse suorittamasi tutkinnot ja valmistumisvuosi)

6. Mikäli olet suorittanut perhepäivähoitajan kurssin

Milloin suoritit sen (vuosi)? _____

Mikä oli kurssin laajuus? _____

7. Mikäli olet suorittanut/suorittamassa perhepäivähoitajan ammattitutkinnon

Milloin suoritit/suoritat (vuosi)? _____

8. Mistä saakka olet toiminut yksityisenä perhepäivähoitajana?

9 Oletko tehnyt muuta työtä ennen yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtymistä?

1 Kyllä

2 En

Jos olet, niin mitä työtä ja minkä aikaa? (ei tarvitse tarkkoja päivämääriä)

Montako hoitolasta sinulla on tällä hetkellä? _____

Mitkä ovat (tämän hetkiset) tulevaisuuden suunnitelmasi yksityisenä perhepäivähoitajana jatkamisen suhteen?

Tutkimuksella kerätään vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- Minkälaisia asioita henkilö käy läpi ryhtyessään yksityiseksi perhepäivähoitajaksi?
- Minkälaista tukea ja apua yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtyvä kaipaa prosessin aikana?

Prosessilla tarkoitetaan ajanjaksoa, joka alkaa siitä, kun henkilö harkitsee yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtymistä ja päättyy siihen, kun henkilö aloittaa yksityisen perhepäivähoitajan työt. Tärkeintä on pitää mielessä aika ennen kuin aloitit yksityisenä perhepäivähoitajana ja se, minkälaista tukea olisit kaivannut prosessin eri vaiheissa.

Vastaa seuraaviin kysymyksiin omien kokemustesi pohjalta: (Jatka tarvittaessa kääntöpuolelle kysymyksen numeron kera)

Idea, harkinta ja päätös ryhtyä yksityiseksi perhepäivähoitajaksi

1. Miksi päätit ryhtyä yksityiseksi perhepäivähoitajaksi?

2. Kuvaa harkintavaihetta ja päätöksen tekoa. Mitä siihen liittyi?

3. Mitkä asiat vaikuttivat päätökseen edistävästi/estävästi?

4. Saitko jostain tukea harkinta- ja päätöksentekovaiheessa? Keneltä?

5. Olisitko kaivannut harkinta- ja päätöksentekovaiheeseen lisää tukea jostain? Keneltä ja minkälaista?

Liikeidea ja palvelun tuotteistaminen

6. Teitkö jonkinlaisen palvelukuvauksen ennen asiakkaiden hankintaa? (palvelukuvaus= Mitä myyt asiakkaalle eli mitä asiakas saa maksua vastaan?)

7. Mistä myymäsi palvelun laatu koostuu? (esim. ammatillinen osaaminen, toimintaympäristö, erityisosaaminen..?)

8. Saitko jostain apua palvelukuvauksen tekemiseen? Keneltä?

9. Olisitko kaivannut palvelun tuotteistamiseen lisää apua jostain? Keneltä ja minkälaista?

Toimintaympäristön kartoitus

10. Miten pohdit asuinalueesi edellytyksiä yksityiselle perhepäivähoidolle? (Paikkakunta, kaupunginosa, kilpailutilanne, hoitopaikkatarve..)

11. Saitko jostain apua kartoitukseen? Keneltä?

12. Olisitko kaivannut toimintaympäristön kartoitukseen lisää apua jostain? Keneltä ja minkälaista?

Talouden suunnittelu

13. Miten suunnittelit yritystoiminnan taloutta etukäteen? (investoinnit, laskelmat, hoitomaksut, kannattavuus..)

14. Miten laskit ja perustelit hoitomaksujen suuruuden?

15. Saitko jostain apua talouden suunnitteluun? Keneltä?

16. Olisitko kaivannut lisää apua talouden suunnitteluun? Keneltä ja minkälaista?

Asiakkaiden hankinta

17. Miten hankit asiakkaat?

18. Oliko sinulla hoitolasten hankinnalle jotain tiettyjä kriteereitä? (esim. perheen asuinpaikkakunta, tulotaso, lapsen ikä ja sukupuoli, hoitoaika..)

19. Kuinka asiakassuhde alkoi?

20. Saitko jostain apua asiakkaiden hankintaan ja hoitosuhteen aloitukseen? Keneltä?

21. Olisitko kaivannut lisää apua asiakkaiden hankintaan tai hoitosuhteen aloitukseen? Keneltä ja minkälaista?

Verkostoituminen

22. Jos ajattelet itseäsi (yksityisenä perhepäivähoitajana) osana verkostoa, niin mistä tahoista verkostosi muodostuu?

23. Koetko olevasi osa Nokian varhaiskasvatuspalveluverkostoa?

24. Koetko olevasi osa Tampereen seutukuntien varhaiskasvatuspalveluverkostoa?

25. Toivoisitko, että yhteistyötä muiden varhaiskasvatuspalvelua tuottavien tai muiden tahojen kanssa olisi enemmän? Jos, niin minkälaista ja kenen kanssa erityisesti?

Ohjausprosessi

26. Missä vaiheessa otit ensimmäisen kerran yhteyttä yksityisen perhepäivähoidon valvonnasta vastaavaan työntekijään (Liisa Lamminen)?

27. Missä asioissa olet ollut häneen yhteydessä sen jälkeen?

28. Minkälaista tukea ja apua sait häneltä yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtymisessä?

29. Minkälaista tukea ja apua olisit kaivannut häneltä lisää?

30. Mitä asioita kävitte läpi ohjauskeskustelussa? (ohjauskeskustelu käydään perhepäivähoitajan kotona saman käynnin aikana, kun yksityisen perhepäivähoidon valvonnasta vastaava työntekijä tarkastaa perhepäivähoitajan asunnon ja asuin ympäristön sopivuuden päivähoidolle.)

31. Mitä asioita ohjauskeskustelussa olisi mielestäsi tärkeää käydä läpi?

32. Mitä kehitettävää yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtyvien tukemisessa mielestäsi olisi?

33. Mitä asioita yksityiseksi perhepäivähoitajaksi haluavan/aikovan on hyvä ottaa huomioon ennen alalle ryhtymistä?

34. Onko vielä jotain, mitä haluaisit kertoa prosessista?

SYDÄMELLINEN KIITOS OSALLISTUMISESTASI!

Terveisin, Piritta Karppelin

Annan mieluusti lisätietoja tutkimuksesta sekä tietenkin tarkennusta kysymyksiin:

puh. 044-*****

sp. *****@gmail.com

Tutkimukseen osallistujien tietoja ei luovuteta tutkijan lisäksi muille henkilöille, eikä osallistujien henkilöllisyydet paljastu tutkimusraportista. Kyselyn vastaukset hävitetään tutkimusraportin valmistuttua.

LIITE 3: RYHMÄHAASTATTELUKUTSU

Hei!

Suoritan sosiaalialan ylempää ammattikorkeakoulututkintoa (sosionomi YAMK) ja teen opinnäytetyönäni tutkimuksen prosessista, jonka henkilö käy läpi ryhtyessään yksityiseksi perhepäivähoitajaksi. Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata perhepäivähoitajien kokemuksia ja mahdollisia tuen tarpeita, joita liittyy yritystoiminnan käynnistämiseen ja perhepäivähoitajana aloittamiseen. Tutkimustulosten tarkoituksena on auttaa perhepäivähoidon valvonnasta vastaavia työntekijöitä ymmärtämään paremmin, mitä kaikkea yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtyvä henkilö käy läpi ja kuinka heitä voisi paremmin tukea prosessin aikana.

Kerään tutkimusaineiston ryhmähaastattelemalla vuosien 2011 ja 2012 aikana yksityisenä perhepäivähoitajana aloittaneita henkilöitä, jotka asuvat Nokialla. Ryhmähaastattelu on tarkoitus toteuttaa maanantaina 18.6.2012 Kartanon päiväkodin (Matti Kurjenkatu 1) tiloissa klo 18 alkaen. Ryhmähaastatteluun menee aikaa arviolta kaksi tuntia.

Toivon lämpimästi, että pääset osallistumaan ryhmähaastatteluun. Tutkimukseen osallistuminen ei edellytä osallistujalta minkäänlaista ennakkovalmistautumista. Haastattelutilaisuus on rennon välitön ja tarjolla on maittavat pullakahvit. Tervetuloa herkuttelemaan ja jakamaan ajatuksia kolleegojen kanssa!

Tutkimukseen osallistuvien henkilöllisyys ei tule paljastumaan tutkimusprosessin aikana eikä valmiista opinnäytetyöstä.

Toivon, että ilmoitat minulle mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään perjantaina 15.6.2012, että pääsetkö osallistumaan ryhmähaastatteluun edellä mainittuna ajankohtana.

Työniloa ja mukavaa kesän jatkoa teille!

Ystävällisin terveisin, Piritta Karppelin (Yhteystietoni)

LIITE 4: TAUSTATIETOLOMAKE

TAUSTATIEDOT

1. Syntymävuotesi: _____

2. Keitä perheeseesi kuuluu? (Lapsista mainitse myös syntymävuodet)

3. Keitä perheenjäsenistäsi asuu vielä kotona?

4. Peruskoulutuksesi

- 1 Kansakoulu
- 2 Osa keskikoulua tai peruskoulua
- 3 Keskikoulu
- 4 Peruskoulu
- 5 Osa lukiota
- 6 Ylioppilas

5. Ammatillinen koulutuksesi (Mainitse suorittamasi tutkinnot ja valmistumisvuosi)

6. Mikäli olet suorittanut perhepäivähoitajan kurssin

Milloin suoritit sen (vuosi)? _____

Mikä oli kurssin laajuus? _____

7. Mikäli olet suorittanut/suorittamassa perhepäivähoitajan ammattitutkinnon

Milloin suoritit/suoritat (vuosi)? _____

8. Mistä saakka olet toiminut yksityisenä perhepäivähoitajana?

9 Oletko tehnyt muuta työtä ennen yksityiseksi perhepäivähoitajaksi ryhtymistä?

1 Kyllä

2 En

Jos olet, niin mitä työtä ja minkä aikaa? (ei tarvitse tarkkoja päivämääriä)

Montako hoitolasta sinulla on tällä hetkellä? _____

Mitkä ovat (tämän hetkiset) tulevaisuuden suunnitelmasi yksityisenä perhepäivähoitajana jatkamisen suhteen?
